

Nr 35

Utlåtande i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning med förslag till reglemente för riksdagsbiblioteket m. m.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 23/1954 uttalade utskottet att behov föreläge att verkställa en utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet bl. a. med hänsyn till att biblioteket anmält att ytterligare utrymme för uppställning och förvaring av nytillkommande litteratur erfordrades. Därest riksdagen ej hade erinran däremot, avsåge därför utskottet att föranstalta om en dylik utredning. I enlighet med riksdagens beslut anmodade utskottet sedermera delegerade för riksdagens verk att låta verkställa en sådan utredning, och den 10 november samma år tillsattes genom delegerades beslut en kommitté för att verkställa uppdraget bestående av talmannen i riksdagens andra kammare, numera landshövdingen *Gustaf V. Nilsson*, ordförande, samt numera landshövdingen *Elis Håstad*, numera generaldirektören *Gösta Renlund*, riksgäldsdirektören *Sten Widlund* och riksbibliotekarien *Uno Wilfers*; såsom kommitténs sekreterare tjänstgjorde numera byråchefen i försvarsdepartementet *Nils Simonsson*. Kommittén avgav sitt betänkande den 17 oktober 1956. Över detta har efter remiss yttrande avgivits av *riksdagsbibliotekets styrelse*, till vilket är fogat ett yttrande av *Riksdagsbibliotekets personalförening*, av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, *lönenämnden för riksdagens verk*, *riksarkivet*, *universitetsbiblioteket i Uppsala*, *Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd*, *Svenska bibliotekariesamfundet* och *Civilförvaltningens personalförbund*.

I den mån redogörelse för kommitténs förslag icke lämnas i det följande torde få hänvisas till kommitténs betänkande, vilket fogats till detta utlåtande såsom *bilaga C*.

Delegerade för riksdagens verk, som i stort sett biträder kommitténs förslag, har i skrivelse till bankoutskottet den 27 februari 1957 hemställt att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att

dels antaga reglemente för riksdagsbiblioteket av den lydelse kommittén föreslagit med de ändringar som delegerade förordat;

dels bemyndiga delegerade att utfärda ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket i enlighet med av delegerade avgivet förslag;

dels ock i skrivelse till Konungen anhålla om förslag till inrättande av en biblioteksdepå med beaktande av vad kommittén anfört.

I. Kommitténs förslag

Några särskilda direktiv utöver de uttalanden bankoutskottet gjorde vid sin anmodan om kommitténs tillsättande har icke utfärdats. I sitt utredningsarbete har kommittén utgått från frågan vilka institutioner och personer riksdagsbiblioteket har att betjäna, på vilka litteraturområden biblioteket med hänsyn härtill bör inrikta sin förvärvsverksamhet, bibliotekets personalbehov och arbetsformer för att fylla sina olika uppgifter, varvid vissa verksamhetsgrenar upptagits till särskild behandling, bibliotekets lokalbehov och dess tillgodoseende samt slutligen utarbetat förslag till nytt reglemente.

Att riksdagsbiblioteket alltjämt bör ha till sin främsta uppgift att betjäna riksdagens ledamöter, riksdagens delegationer och verk och tillika utgöra ett förvaltningens gemensamma bibliotek anser kommittén självfallet. Därutöver vill kommittén med vissa inskränkningar och förbehåll *tillerkänna enskilda forskare rätt att begagna bibliotekets samlingar*. En sådan utvidgning av tillträdes- och lånerätten skulle endast innebära ett stadfästande av en sedan länge tillämpad praxis. Man torde därför inte behöva räkna med någon avsevärt ökad tillströmning av besökande eller ökade anspråk på bibliotekets personella eller materiella resurser. I enlighet med detta förslag gör kommittén erforderliga ändringar i det nya reglementet.

Med hänsyn till bibliotekets huvuduppgifter finner kommittén det stå klart att tyngdpunkten i samlingarna bör ligga inom det rätts- och samhällsvetenskapliga området: statskunskap, nationalekonomi, statistik, företagsekonomi, sociologi, ekonomisk historia, kulturgeografi och juridikens olika grenar. Emellertid tänker sig kommittén möjligheten av en starkare specialisering av *bibliotekets förvärvspolitik* inom detta område. En sådan skulle åvägabringas genom en arbetsfördelning och ett reglerat samarbete mellan riksdagsbiblioteket och andra specialbibliotek i Stockholm, statliga och enskilda, och även med större bibliotek i landsorten. Kommittén ifrågasätter om icke ett sådant organiserat samarbete borde föregås av en inventering av de rätts- och samhällsvetenskapliga litteraturområdenas representation i ifrågavarande bibliotek och utföras som ett särskilt uppdrag av därför lämpat organ. I ett par enskilda punkter uttalar kommittén bestämda önskemål beträffande bibliotekets accession nämligen rörande utländska juridiska tidskrifter och utländskt offentligt tryck. Slutligen gör kommittén ett uttalande om förvaringen av svenska och utländska tidningar. Den förordar en koncentration av alla de stora offentliga bibliotekens tidningsarkivering genom att tidningsmaterialet efter viss tid samlas i kungl. biblioteket för magasinering.

Av riksdagsbibliotekets särskilda verksamhetsgrenar tar kommittén först upp frågan om *utgivningen av årsbibliografien*. Vissa önskemål rörande dess redigering framställas och hänskjutas till upptagande och övervägande av

riksdagsbibliotekets styrelse. Kommittén diskuterar närmast frågan om ett eventuellt överförande av utgivningen till bibliografiska institutet vid kungl. biblioteket; den stannar här vid förslaget att hänskjuta även denna fråga till biblioteksstyrelsens närmare övervägande. — Sedan något år planeras en *centralkatalogisering* av det svenska trycket som skulle verkställas av bibliografiska institutet vid kungl. biblioteket. Kommittén hemställer till riksdagsbibliotekets styrelse att allvarligt överväga att, om och när en dylik kommer till stånd, ansluta biblioteket därtill och rekommenderar i sammanhang härmed en omläggning av bibliotekets katalogregler för att möjliggöra en sådan anslutning. »Centralkatalogiseringen synes vara ägnad att i längden möjliggöra personalbesparing för de deltagande biblioteken» uttalar kommittén. — Den i april 1955 påbörjade *upplysnings-tjänsten* anser kommittén alljämt böra fortgå men finner tiden ännu icke vara mogen för dess infogande i bibliotekets ordinarie organisation. — Vid riksdagsbibliotekets omorganisation 1918 förelågo vissa förslag om bibliotekets utvidgning som centralt förvaltningsbibliotek, vilka då ej genomfördes. De utformades vidare i det av bibliotekets dåvarande chef Gödel 1923 avgivna betänkandet. Kommittén refererar Gödels olika förslag och konstaterar, att de numera knappast äro aktuella. Emellertid har ett visst samarbete i andra former kommit till stånd i det att riksdagsbiblioteket stått ämbetsverken till tjänst med råd och hjälp i skilda angelägenheter, och ett dylikt samarbete av frivillig, rådgivande karaktär synes kommittén vara värdefullt och utgöra den form i vilken *bibliotekets ställning som centralbibliotek för förvaltningen* bör taga sig uttryck.

Riksdagsbibliotekets behov av *ökade magasinsutrymmen* har vid olika tidpunkter varit föremål för överväganden, senast i maj 1954 då biblioteket erhöll ett mindre lokaltillskott; därvid framhölls emellertid att några ytterligare lokaler inom riksdagshuset icke vore att påräkna. Ett av skälen för igångsättande av förevarande utredning har varit att på längre sikt lösa bibliotekets lokalfråga. Kommittén har sökt att på olika vägar vinna utrymmesbesparingar och bl. a. funnit att en icke oväsentlig lättnad bör kunna uppnås genom att tillvarataga alla möjligheter till systematisk och successiv gallring av samlingarna där så kan ske utan men för bibliotekets uppgifter. En verklig lösning av lokalsvårigheterna måste emellertid tänkas efter andra linjer, och sedan kommittén övervägt olika alternativ stannar den inför förslaget att upprätta ett *depåbibliotek*. Under det att huvuddelen av samlingarna kvarbleve inom de nuvarande lokalerna skulle sådana delar, som beräknades endast sällan bliva efterfrågade, överföras till depåbiblioteket. För riksdagsbibliotekets del skulle uppskattningsvis ca 1 500 hyllmeter böcker kunna överföras till depåförvaring. Då även andra bibliotek kunde hava intresse av att ett depåbibliotek upprättades infortrade kommittén genom Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd yttrande i saken; därvid anmälde sig nio av de till nämnden anslutna biblioteken till

erhållande av utrymmen om sammanlagt 9 000 hyllmeter i ett planerat depåbibliotek. På grundval av dessa uppgifter gjorde kommittén vissa beräkningar om byggnadens storlek och hemställde hos byggnadsstyrelsen om en närmare undersökning av projektet. Byggnadsstyrelsen har också inkommit med preliminära beräkningar och kostnadsförslag till en depåbyggnad, som skulle förläggas till ett område intill Rosersbergs järnvägsstation. Vidare har kommittén framställt vissa förslag om huvudmannaskapet för och förvaltningen av depåbyggnaden och hemställt att riksdagen, om den biträdde förslaget, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära proposition i ärendet.

Granskningen av *riksdagsbibliotekets organisation* resulterar i att kommittén föreslår vissa förändringar, som redovisas i detalj, och i samband därmed en viss personalminskning. Kommittén anför härvid följande: »Granskningen har också givit vid handen, att en viss reduktion av personalstyrkan är möjlig. Kommitténs förslag äro i dagsläget närmast att uppfatta som en grund för beräkningen av personalbehovet. Det är alltså icke avsett, att bibliotekets styrelse skall vara bunden vid att omedelbart genomföra den personalfördelning mellan olika arbetsenheter, som angives i det följande. På längre sikt bör emellertid den föreslagna organisationen anses som en idealorganisation, till vilken man bör eftersträva att anpassa sig efter hand som förhållanden medge det», samt i annat sammanhang: »I fråga om de tjänster för bibliotekarie och amanuenser, som sålunda skulle utgå, anser kommittén skäligt att de nuvarande innehavarna tills vidare få bibehållas vid sin anställning och att tjänsterna alltså förklaras skola indragas först vid uppkommande vakanser». Beträffande de arbetsuppgifter som tillkomma bibliotekets chef, överbibliotekarien, tar kommittén först upp accessionen. Den konstaterar att inköpsrätten tillkommer styrelsen, att denna ordning är unik inom svenskt biblioteksväsen, den förekommer inte vid andra vetenskapliga bibliotek eller vid större folkbibliotek; att systemet oundvikligen medför viss omgång och kan förminska möjligheterna att göra ekonomiskt fördelaktiga eller angelägna förvärv. Inköpsrätten bör därför enligt kommitténs mening överflyttas på överbibliotekarien, vilket därför inte behöver betyda att styrelsen betages inflytande över accessionen. Kommittén ingår därefter på en redogörelse för hur inköpsförslagen böra upprättas. Till överbibliotekariens arbetsuppgifter hänföras vidare bytesförbindelserna samt personal- och andra administrativa ärenden. Till hans förfogande ställes ett sekretariat bestående av en assistent och ett biblioteksbiträde. Bibliotekets verksamhet i övrigt fördelas på två sektioner, jämte en vaktmästarexpedition. Sektionen för yttre tjänst föreslås skola stå under ledning av förste bibliotekarien med biträde av en bibliotekarie Ca eller Ce 27 och en amanuens och omfatta skötseln av låneexpedition, referensbibliotek och läsesalar; hit skulle upplysningstjänsten anslutas och visst bibliografiskt arbete kunna utföras un-

der riksdagsferierna. Sektionen för inre tjänst skulle omfatta katalogiseringsarbetet, utgivning av nyförvärvsförteckning, bindningstjänst och överinseendet av bokmagasinen. Den skulle förestås av en bibliotekarie i Ca 29, och här föreslår kommittén en lönegradsuppflyttning av den ene av de ordinarie bibliotekarierna; till sektionen skulle vidare höra 1 bibliotekarie Ca eller Ce 27, 1 biblioteksassistent, 1 biblioteksbiträde samt tills vidare 1 amanuens. Vidare föreslår kommittén att en biblioteksassistent i Ce 15 och ett biblioteksbiträde i Ce 13 ordinariesätts. Beträffande expeditionsvaktpersonalen föreslås dels en minskning av antalet expeditionsvakter med en — förslaget i denna del synes stå i samband med att kommittén i det följande vid behandlingen av bokbindningsanslaget ifrågasätter om inte bindningsverksamheten i bibliotekets egen regi borde avvecklas — dels att förste expeditionsvakten, nu förordnad på vikariatslön i Ca 13, under tjänstebenämningen expeditionsförman hänföres i lönegraden Ca 14. Motionsvis framfördes vid 1954 års riksdag yrkande på tjänstens placering i 15 lönegraden, men med hänsyn till lönesättningen för liknande tjänster inom statsförvaltningen i övrigt anser sig kommittén icke kunna tillstyrka en sådan placering. Kommitténs förslag rörande riksdagsbibliotekets personalorganisation innebär sålunda, att förutom här redovisade lönegradsuppflyttningar en bibliotekarietjänst i Ce 27, två amanuensjänster (övergångsvis dock endast en) samt en expeditionsvakttjänst i Cg 4 utgå.

Riksdagsbibliotekets stadgar fastställdes 1918 och hava sedermera undergått endast partiella ändringar. Med hänsyn till att vissa av de framlagda förslagen för sitt genomförande kräva stadgeändringar och med hänsyn jämväl till behovet av en allmän modernisering har kommittén ansett lämpligast att utarbeta förslag till en helt ny författning som i likhet med motsvarande författningar för andra riksdagens verk bör benämnas *reglemente*. Kommittén har under respektive §§ ingående redovisat överensstämmelser med och avvikelser från de nu gällande stadgarna, och motiverat de senare.

Under rubriken *kostnadsfrågor* har kommittén mera allmänt avhandlat vissa frågor rörande de tre för bibliotekets verksamhet utgående anslagen. Ett bifall till de föreslagna lönegradsuppflyttningarna medför att avlöningsanslaget bör uppräknas med 1 500 kronor. Anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal är nu förslagsvis beräknad. I likhet med vad som eljest gäller vid de ställiga biblioteken föreslår kommittén att den uppföres obetecknad fr. o. m. 1957/58. Beträffande anslaget till bokinköp och bokbindning ifrågasätter kommittén som ovan nämnts om icke bibliotekets egen bindningsverksamhet bör avvecklas; i varje fall bör icke förste expeditionsvakten ägna sig åt denna. Kommittén har uppmärksammat att accession och bindning av de boksamlingar som förvaras i andra lokaler än de egentliga bibliotekslokalerna inom riksdagshuset ombesörjes av riks-

dagsbiblioteket men bekostas av förslagsanslaget Riksdagen: Övriga kostnader. Enligt kommitténs mening böra kostnaderna belasta riksdagsbibliotekets bokinköpsanslag, och här föreslås en överflyttning.

Biblioteksstyrelsens ordförande, *ledamoten Håstad*, har i vissa punkter reserverat sig mot kommitténs förslag. Beträffande förslaget att överföra inköpsrätten till överbibliotekarien anför han att den nuvarande ordningen fungerat tillfredsställande. Vid arbetsordningen i andra bibliotek i berörda avseende torde böra fästas mindre vikt än vid det förhållandet att inom riksdagsförvaltningen beslutanderätten i viktigare frågor genomgående tillkommer respektive styrelser. Ett frångående av denna praxis torde kräva en synnerligen stark motivering, och någon sådan har enligt herr Håstad icke förebragts. Han lämnar en redogörelse för hur det nuvarande systemet fungerar och slutar med att framhålla att det väsentligaste måste vara att riksdagen genom styrelsen äger den absoluta bestämmanderätten över bibliotekets inriktning och omfattning. Den föreslagna indragningen av den fjärde expeditionsvakttjänsten står i visst samband med den ifrågasatta avvecklingen av bibliotekets egen bindningsverksamhet. I likhet med kommittémajoriteten finner herr Håstad påkallat att biblioteksstyrelsen verkställer en noggrann utredning om de vinster som kunna vara förknippade med denna. Först med ledning av den sålunda förebragta utredningen bör ställning tagas till frågan om nämnda tjänst. Beträffande spörsmålet om bibliotekets personalstyrka gör herr Håstad det allmänna uttalandet att han förenat sig med kommittémajoritetens förslag därför att han menar, att biblioteket i högre grad än hittills kunde utnyttja assistenter för mindre krävande, rutinmässiga arbetsuppgifter, men under förutsättning att personalstatens omfattning och differentiering under de närmaste åren enligt sakens natur måste omprövas med ledning av de erfarenheter, som vunnits sedan den nu föreslagna omorganisationen börjat tillämpas.

II. Remissyttrandena

Av de inkomna yttrandena över kommitténs förslag avse tre, från riksarkivet, Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd och universitetsbiblioteket i Uppsala, endast frågan om depåbiblioteket, och tre, från lönenämnden för riksdagens verk, Svenska bibliotekariesamfundet och Civilförvaltningens personalförbund, endast organisations- och personalfrågor; två av de tillfrågade myndigheterna, styrelsen för riksdagsbiblioteket och fullmäktige i riksgäldskontoret, ha yttrat sig om kommitténs betänkande i dess helhet; till biblioteksstyrelsens yttrande är fogat ett yttrande från Riksdagsbibliotekets personalförening, likaledes över hela förslaget.

Vid redogörelsen för remissyttrandena torde det vara lämpligt att först redovisa ställningstagandet till frågan om depåbiblioteket, eftersom kommittén förutsatt att denna skulle behandlas som särskilt ärende och

överlämnas till Kungl. Maj:t. Samtliga tillfrågade myndigheter tillstyrka kommitténs förslag. *Biblioteksstyrelsen* finner att bibliotekets lokalfråga härigenom skulle för avsevärd tid framåt rationellt lösas och uttalar att detta förslag snarast måtte komma till avgörande; *fullmäktige i riksgäldskontoret* anser kommitténs förslag innebära en ur olika synpunkter lämplig anordning, och den bör därför enligt fullmäktiges mening komma till utförande; den föreslagna biblioteksdepån skulle även kunna lösa riksgäldskontorets arkivfråga på längre sikt och indirekt medföra lättnad i fråga om möjligheterna att framdeles tillgodose lokalanspråken inom riksdagshuset. *Riksarkivet*, som endast tagit ställning till frågan i vad den rör en eventuell samordning av detta byggnadsprojekt med depåbyggnad för arkivets egen räkning, erinrar om att hela dess byggnadsfråga ännu är olöst; tidigast i samband med huvudbyggnadens färdigställande blir frågan om en depåbyggnad för dess del aktuell. *Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd* understryker, att ett realiserande av depåbiblioteksförslaget skulle innebära en synnerligen viktig och med all säkerhet i hög grad ekonomiskt bärkraftig rationalisering av stockholmsbibliotekens lokalproblem vad rör magasinstrymmen. *Uppsala universitetsbibliotek* framhåller att det vore av stort värde om i den planerade depålokalen utrymme kunde ställas till dess förfogande tillräckligt för magasinering av sammanlagt 4 000 m tidningar jämte förslagsvis 50 % accessionsutrymme.

Inköpsrättens överförande till överbibliotekarien har föranlett dels ett uttalande av *biblioteksstyrelsen*, som med instämmande i herr Håstads reservation icke kan tillstyrka kommitténs förslag, dels av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som funnit att kommittén anfört bärande skäl för sitt förslag och därför tillstyrker detsamma.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har vidare tagit fasta på och understrukit kommitténs önskemål att man skulle söka vinna utrymmesbesparingar bl. a. genom systematisk och successiv utgallring av samlingarna. Denna tanke finner å andra sidan *Riksdagsbibliotekets personalförening* mycket betänkelig. Gallringen skulle göra förefintliga tryckta kataloger otillförlitliga, något som kommittén själv i annat sammanhang påvisat; det torde vara svårt att finna någon norm efter vilken den kunde verkställas; inget större svenskt vetenskapligt bibliotek torde heller vidtaga systematiska gallringar i större skala.

Kommitténs starka betoning av centralkatalogiseringens arbetsbesparande effekt har föranlett *biblioteksstyrelsen* att ta upp frågan och dess inverkan på bibliotekets katalogarbete till närmare granskning. Styrelsen framhåller att enbart av det skälet, att av bibliotekets totala accession den svenska endast utgör en mindre del och av denna åter en icke obetydlig del utgöres av sådant material som över huvud taget icke blir föremål för centralkatalogisering, kan denna arbetsbesparing inte bli särskilt betydande och under alla förhållanden långt mindre än vad kommittén före-

ställer sig. *Bibliotekets personalförening* har från delvis andra utgångspunkter och genom en analys av andra moment i katalogiseringsarbetet kommit till liknande resultat: den sammanlagda arbetsbesparingen genom anslutningen till centralkatalogiseringen torde i realiteten bli föga betydande, och en eventuell tidsvinst borde enligt föreningens mening främst utnyttjas till en intensifiering av den nuvarande katalogiseringsverksamheten.

Vidkommande bibliotekets bindningsverksamhet har styrelsen låtit verkställa viss utredning. Det ekonomiska resultatet redovisas siffermässigt i en till styrelsens yttrande fogad bilaga. På grundval av detta anser sig styrelsen kunna fastslå att bindningsverksamheten uppenbart varit ekonomiskt fördelaktigt och vill för sin del dra slutsatsen att den bör utvecklas och ej avvecklas.

Kommitténs förslag till personalorganisation har i de avgivna yttrandena blivit föremål för delvis motsatta omdömen. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* och *lönenämnden för riksdagens verk* ha ingen erinran mot förslagen. *Styrelsen för Svenska bibliotekariesamfundet* framhåller, att det av betänkandet inte klart framgår, om vid beräkningen av personalbehovet någon arbetskraft avdelats för utredigeringen av årsbibliografien; denna föreslås ju skola tills vidare kvarbliva hos riksdagsbiblioteket; oklarhet synes även föreligga i vad rör konsekvensen av centralkatalogiseringen av det svenska trycket, frågan om bibliotekets anslutning till denna lämnas öppen, d. v. s. hänskjutes till biblioteksstyrelsens avgörande; vid uppgörande av personalstat utgår emellertid kommittén från att biblioteket är anslutet. Styrelsen vill fästa uppmärksamheten på dessa icke avgjorda frågor; ställning till dem måste rimligtvis tagas innan personalbehovet definitivt beräknas. *Civilförvaltningens personalförbund*, som endast yttrat sig om lönegradsplaceringen av expeditionsförmannen, framhåller att expeditionsförmän såväl inom statsförvaltningen som vid riksdagens verk är placerade i 15 lönegraden; samma lönegradsplacering bör tillämpas vid riksdagsbiblioteket. *Riksdagsbibliotekets personalförening* konstaterar, att kommitténs förslag innebär en betydande personalreduktion, grundande sig på arbetsbesparingar som följd av beslut som ännu ej är fattade nämligen årsbibliografiens överflyttning och bibliotekets anslutning till en blivande centralkatalogisering; därtill kommer att dessa arbetsbesparingar i varje fall torde bli långt mindre än kommittén räknat med. Föreningen uttalar därför sina stora betänkligheter mot de föreslagna personalinskränkningarna. *Styrelsen för riksdagsbiblioteket* slutligen anför att utgivandet av årsbibliografien inte synes vara upptaget bland bibliotekets arbetsuppgifter. Så länge den förblir en uppgift för biblioteket är indragningen av en e. o. bibliotekarie icke motiverad. Med hänvisning till vad styrelsen yttrat i centralkatalogiseringsfrågan finner den helt uteslutet, att anslutningen skulle möjliggöra en nedskärning av amanuensernas antal, och anser sig icke kunna biträda den föreslagna indragningen. Ej heller förslaget att indraga den fjärde expeditionsvakttjänsten kan styrelsen biträda; det skulle bl. a. omöjliggöra bindningsverksamheten i

bibliotekets egen regi, vilken styrelsen på ovan anförda grunder anser böra fortgå. Styrelsen instämmer emellertid i herr Håstads uttalande att biblioteket måhända i än högre grad än hittills torde kunna utnyttja assistenter för mindre krävande, mera rutinmässiga arbetsuppgifter; vid framdeles uppkommande vakanser torde därför styrelsen överväga lämpligheten av att utbyta lediga amanuensjänster mot assistenttjänster.

Styrelsen för Svenska bibliotekariesamfundet fäster i sitt yttrande uppmärksamheten vid att § 9 i förslaget föreskriver en provtjänstgöringstid av minst två månader; inom stora svenska vetenskapliga bibliotek är provtjänstgöringstiden genomgående minst tre månader; styrelsen understryker önskvärdheten av att vid ett bibliotek av riksdagsbibliotekets storlek inte föreskrives avsevärt kortare första utbildningstid. — *Riksdagsbibliotekets personalförening*, som i slutet av sitt yttrande granskar förslaget till reglemente, påpekar ett par redigeringsfel i §§ 9, 10 och 16 och ifrågasätter om icke den till § 15 andra stycket från de gamla stadgarna överflyttade bestämmelsen såsom föråldrad bör utgå.

III. Delegerade för riksdagens verk

Delegerade har i likhet med de hörda myndigheterna och organisationerna i huvudsak biträtt vad kommittén anfört och föreslagit.

Vad först angår upprättandet av ett depåbibliotek utgör den föreslagna anordningen enligt delegerades mening den bästa lösning av riksdagsbibliotekets lokalfråga som under nuvarande omständigheter står att finna, och delegerade har icke någon erinran mot vad kommittén i denna del anfört. Delegerade framhåller, att riksdagen — därest den biträder kommitténs mening på denna punkt — med hänsyn till att depåfrågan till övervägande del berör institutioner inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen torde böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla sin uppfattning och därvid hemställa om närmare förslag i ämnet.

Vad därefter angår kommitténs förslag att inskriva de enskilda forskarnas lånerätt i det nya reglementet har delegerade icke kunnat finna några betänkligheter möta att en sådan utvidgning av tillträdes- och lånerätten inskrives i reglementet med nu tillämpade förbehåll och inskränkningar.

Beträffande vissa frågor som berör särskilda verksamhetsgrenar inom riksdagsbiblioteket anför delegerade följande:

Kommitténs hemställanden har därvid i huvudsak utmynnat i att berörda frågor skulle hänskjutas till bibliotekets styrelse för övervägande. Delegerade ansluta sig till kommitténs uttalanden och förutsätta sålunda att styrelsen omprövar frågan om årsbibliografiens redigering och utgivning. Beträffande centralkatalogiseringen föreligger redan ett uttalande från biblioteksstyrelsen att den ämnar ansluta biblioteket till denna. Upplysningstjänsten torde fortfarande få bedrivas försöksvis. En starkare specialisering av riksdagsbibliotekets förvärvspolitik än hittills tillämpats torde kunna åvägbringas genom ett reglerat samarbete mellan riksdagsbiblioteket och andra

specialbibliotek. En sådan anordning torde enligt delegerades mening kunna bli av värde. — Delegerade instämma i kommitténs uttalande att samarbetet mellan riksdagsbiblioteket och departements- eller verksambibliotek bör ha frivillig, rådgivande karaktär och att riksdagsbiblioteket bör stå ämbetsverken till tjänst med råd och hjälp i deras biblioteksangelägenheter så långt de personella resurserna tillåta. Beträffande bibliotekets bindningsverksamhet ifrågasätter kommittén om denna icke borde avvecklas men hänskjuter även avgörandet i denna fråga till biblioteksstyrelsen. Delegerade finna den av biblioteksstyrelsen företagna, i yttrandet redovisade utredningen på denna punkt knappast tillräcklig för ett bestämt ställningstagande utan förutsätta att styrelsen upptar frågan till fortsatt övervägande.

Mot kommitténs rekommendationer i syfte att erhålla en fastare organisation av bibliotekets verksamhet har delegerade i princip ingenting att invända. Delegerade framhåller emellertid, att kommitténs förslag på denna punkt inte får tolkas så att enskilda tjänster skall bindas vid bestämda arbetsdetaljer: det bör exempelvis vara bibliotekets ledning obetaget att låta förste bibliotekarien förestå sektionen för inre tjänst, om personliga eller andra skäl därtill föranleder.

Kommitténs förslag angående personalen vid biblioteket innefattar å ena sidan höjning av vissa ordinarie tjänster och överförande av vissa icke-ordinarie tjänster till ordinarie samt å andra sidan indragning av vissa tjänster. Av följande sammanställning framgår den nya organisationen jämförd med nuvarande personal.

Antal	Tjänstebenenämning	Nuv. personal lgr.	Föreslagen personal lgr.
1	överbibliotekarie	Ca 37	Ca 37
1	förste bibliotekarie	Ca 31	Ca 31
1	bibliotekarie	Ca 27	Ca 29
1	»	Ca 27	Ca 27
1	»	Ce 27	Ce 27
1	»	Ce 27	—
1	amanuens	1	1 2
1	»	1	1 3
1	»	1	—
1	biblioteksassistent	Ce 15	Ca 15
1	»	Cg 15	Ce el. Cg 15
1	expeditionsförman	—	Ca 14
1	biblioteksbiträde	Ce 13	Ca 13
1	»	Ce 11 ⁴	Ce el. Cg 11 ⁴
1	förste expeditionsvakt	Ca 11 ⁵	—
1	expeditionsvakt	Ca 10	Ca 10
1	»	Ce 10	Ce el. Cg 10
1	»	Cg 4	—
Summa		16 ^{1/2}	12 ^{1/2} ⁶

¹ Lön enligt bestämmelserna om reglerad befordringsgång.

² Bibehålles.

³ Bibehålles så länge riksdagsbiblioteket icke är anslutet till en centralkatalogisering.

⁴ Med halvtidstjänstgöring.

⁵ Vikariatslön i Ca 13.

⁶ Övergångsvis 13^{1/2}.

Delegerade biträder i princip kommitténs förslag beträffande personalorganisationen. De tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket som fastställes av riksdagen — eller av delegerade jämlikt riksdagens bemyndigande — bör sålunda omfatta de ordinarie tjänster som kommittén har föreslagit samt en tjänst för bibliotekarie i Ce 27. Som en anmärkning till staten bör enligt delegerade angivas, att övergångsvis antalet bibliotekarietjänster i sistnämnda lönegrad utgör två. Övriga icke-ordinarie tjänster bör däremot i enlighet med vedertagna principer icke redovisas i staten. Delegerade framhåller emellertid, att såsom av det föregående framgått, frågan om de arbetsuppgifter, som i fortsättningen skulle ankomma på riksdagsbiblioteket, icke nu i alla hänseenden kan överblickas. Det kunde följaktligen framdeles visa sig påkallat att ändra personalförteckningen, eller i varje fall personalorganisationen, när dessa spörsmål blivit slutgiltigt avgjorda. Detta kunde i och för sig utgöra motiv för att tills vidare minska den nuvarande personaluppsättningen endast i samband med »naturlig» avgång av tjänstemän. Härför talar också enligt delegerade, vilket även kommittén framhållit, att det är skäligt ur personalsynpunkt, att de nuvarande innehavarna av tjänster för bibliotekarie och amanuenser, som skulle utgå enligt den nya personalplanen, bibehållas vid sin anställning tills vidare och att deras tjänster alltså indragas först vid uppkommande vakanser. Det torde enligt delegerade böra ankomma på riksdagsbibliotekets styrelse att följa frågan. I den mån erfarenheten skulle ge vid handen att ändring är påkallad i den av kommittén föreslagna och av delegerade tillstyrkta personalorganisationen, utgår delegerade från att biblioteksstyrelsen kommer att vidtaga — inom ramen för sin befogenhet — eller föreslå de åtgärder, som kunna betingas av uppgifternas slutliga omfattning.

Delegerade erinrar slutligen om att delegerade i skrivelse till bankoutskottet den 6 februari 1957 framlagt förslag till löneplansrevision för riksdagens verk i anslutning till vad Kungl. Maj:t föreslagit i årets statsverksproposition under För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkten 4. Ett genomförande av löneplansrevisionen kommer att medföra ändrade lönegradsbeteckningar m. m. vid samtliga riksdagens verk. Godkännes kommitténs förslag i vad det avser ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket, torde det få ankomma på delegerade att vidtaga de ändringar däri beträffande lönegradsbeteckningar m. m., som må följa av löneplansrevisionen och vad därmed äger samband.

Förslaget till r e g l e m e n t e för riksdagsbiblioteket biträdes i stort sett av delegerade. Vissa detaljer beröres närmare av delegerade, som därvid föreslår vissa ändringar. Delegerade anför härom följande:

I förslagets § 4 sista stycket äro intagna bestämmelser om arvoden till styrelsens ledamöter och suppleanter. Kommittén framhåller, att den ej tagit ställning till arvodenas storlek. Delegerade, som icke heller anse sig böra

framlägga några förslag på denna punkt, vilja endast erinra om att nuvarande arvoden till de ordinarie styrelseledamöterna utgått med oförändrade belopp sedan de fastställdes år 1918. Det må i detta sammanhang erinras om att stadgarna för riksdagsbiblioteket ursprungligen icke innehöllo några bestämmelser om arvodenas storlek utan att sådana intogos först enligt beslut av 1949 års riksdag (jfr. BoU:s utl. 1949: 35).

En provtjänstgöring av minst två månader för anställning i amanuens-tjänst föreskrives i § 6 andra stycket c) i gällande stadgar för riksdagsbiblioteket, och kommittén har oförändrat överfört nämnda stycket till § 9 i förslaget. Styrelsen för Svenska bibliotekariesamfundet understryker i sitt yttrande önskvärdheten av att vid ett bibliotek av riksdagsbibliotekets storlek icke föreskrives en avsevärt kortare första utbildningstid — d. v. s. provtjänstgöring — än vid andra stora svenska vetenskapliga bibliotek, där denna tid är bestämd till minst tre månader. Delegerade, som finna denna erinran befogad, vilja för sin del föreslå, att provtjänstgöringstiden jämkas till minst tre månader.

Kommittén har vidare i sitt förslag till § 9 infört ett nytt tredje stycke, som möjliggör för delegerade att medge dispens från kravet på avlagd licentiatexamen inom filosofisk eller juridisk fakultet för att kunna antagas till amanuens. Delegerade vilja ifrågasätta, om icke med hänsyn till nuvarande ämnesgruppering i studentexamen möjlighet till dispens bör föreligga även beträffande kompetensvillkoren under andra stycket punkten a).

De av delegerade framlagda jämkningsförslagen skulle föranleda att § 9 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

§ 9.

Vid biblioteket — — — icke-ordinarie personal.

För anställning som amanuens vid biblioteket erfordras:

- a) att i — — — tyska språken;
- b) att hava — — — juridisk fakultet;
- c) att inom riksdagsbiblioteket under en tid av minst tre månader hava genomgått provtjänstgöring — — — för bibliotekstjänsten.

Delegerade för — — — andra stycket under a) och b) upptagna villkoren.

Befrielse från — — — vetenskapligt bibliotek.

Riksdagsbibliotekets personalförening har framfört erinran mot avfattningen av § 10 första stycket, som avser att ange inriktningen av bibliotekets accession. Såvitt delegerade kunnat finna skulle följande formulering av nämnda stycke bättre angiva vad som åsyftas: »Riksdagsbiblioteket bör — — — sin verksamhet. Särskilt bör tillses, att bibliotekens samlingar av svenska och viktigare utländska riksdagshandlingar, av svensk och ledande utländsk juridisk litteratur jämte lag- och författningssamlingar samt av svenska och utländska kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet.»

Kommittén har föreslagit överflyttning av beslutanderätten, när det gäller bibliotekets accession, från bibliotekets styrelse till överbibliotekarien. Häremot har ledamoten av kommittén herr Håstad reserverat sig för bibehållande av nuvarande ordning, och styrelsen för riksdagsbiblioteket har i sitt yttrande instämt med honom. Delegerades majoritet hava vid övervägande av frågan kommit till den uppfattningen, att skäl tala för att inköpsrätten, i likhet med vad som gäller vid andra jämförliga bibliotek, överföres

till bibliotekets chef. Med hänsyn härtill anse delegerade, att § 11 i förslaget kan bibehållas oförändrad. Delegerade förutsätta härvid att överbibliotekarien håller styrelsen fortlöpande underrättad om verkställda inköp. Herr *Håstad* vidhöll inom delegerade sin i kommittén uttalade uppfattning och herr *Rubbestad* anslöt sig till herr *Håstad*.

Till § 15 andra stycket har kommittén överflyttat en bestämmelse, som enligt vad Riksdagsbibliotekets personalförening framhållit numera är föråldrad. Bestämmelsen synes inte kunna tillämpas efter sin lydelse, varför delegerade biträda personalföreningens förslag om att den bör utgå.

Mot bestämmelsen i förslaget § 16 har personalföreningen framfört en formell erinran. Enligt delegerades uppfattning skulle paragrafen vinna i tydlighet, om den formulerades sålunda.

»På tid — — — är tilländalupen. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om någon, som är befattningshavare hos riksdagen eller något riksdagens verk eller som representerar kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli, centralt ämbetsverk eller kommitté, å tjänstens vägnar rekviderar bok, som är utlånad till person eller institution, vilken icke tillhör någon av de nu nämnda kategorierna.»

Vad slutligen beträffar *anslagsfrågorna* anför delegerade, att någon ändring i Riksdagsbibliotekets avlöningsanslag för budgetåret 1957/58 i förhållande till vad som föreslogs i årets statsverksproposition icke torde erfordras. Beträffande frågan huruvida bibliotekets anslagspost till icke-ordinarie personal borde uppföras obetecknad, har delegerade i och för sig inget att erinra häremot men förordar att anslaget uppföres förslagsvis liksom hittills med hänsyn till att detta är fallet med motsvarande anslagsposter vid övriga under fjortonde huvudtiteln upptagna riksdagens verk. Enligt delegerade kan det vara lämpligt att riksdagen föreskriver att anslagsposten ej må överskridas utan särskilt medgivande, vilket medgivande delegerade då torde erhålla bemyndigande att lämna. Delegerade biträder vidare förslaget att kostnaderna för de bokinköp, som verkställas av riksdagsbiblioteket för riksdagens räkning, överföres till bibliotekets anslag för bokinköp och bokbindning.

Under hänvisning till vad delegerade anfört hemställer delegerade »att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att, med godkännande av vad förenämnda kommitté och delegerade anfört beträffande riksdagsbibliotekets arbetsuppgifter m. m.,

dels antaga reglemente för riksdagsbiblioteket av den lydelse kommittén föreslagit med de ändringar, som delegerade i det föregående förordat,

dels bemyndiga delegerade att utfärda ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket av den lydelse härvid fogade *bilaga A*¹ utvisar,

dels ock i skrivelse till Konungen anhålla om förslag till inrättande av en biblioteksdepå med beaktande av vad kommittén anfört».

¹ Likalydande med *bilaga B* vid detta utlåtande med den ändringen att i utskottets förslag införts de sedan den 1 juli 1957 gällande lönegradsbeteckningarna.

Utskottet

Under 1954 aktualiserades vid riksdagsbiblioteket vissa frågor rörande personalorganisationen. Bibliotekets lokalfråga hade på nytt upptagits av styrelsen för biblioteket som anmält behov av ytterligare utrymme för uppställning och förvaring av nytillkommande litteratur. Gällande stadgar för riksdagsbiblioteket hade efter sin tillkomst 1918 blivit reviderade endast i mindre omfattning. Mot bakgrunden härav beslöt bankoutskottet med riksdagens godkännande att uppdraga åt delegerade för riksdagens verk att föranstalta om utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet.

Delegerade beslöt den 10 november 1954 att uppdraga åt en särskild kommitté att företaga den ifrågavarande utredningen. Sedan kommittén i oktober 1956 avslutat sitt arbete och framlagt betänkande med vissa förslag rörande riksdagsbiblioteket har ärendet, efter sedvanlig remissbehandling, anmälts för utskottet av delegerade för riksdagens verk.

Det kommittébetänkande som framlagts och som i allt väsentligt är enhälligt innefattar förslag i fråga om tillträdes- och lånerätten vid biblioteket, förvärvspolitiken m. m., lokalfrågan, organisationen och personalbehovet samt kostnadsfrågor. Kommittén har utarbetat förslag till reglemente för riksdagsbiblioteket avsett att ersätta nu gällande stadgar.

Kommitténs förslag har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även delegerade för riksdagens verk har i allmänhet anslutit sig till vad kommittén föreslagit.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att utredningsarbetet rörande riksdagsbibliotekets ställning och uppgifter inom det statliga biblioteksväsendet slutförts och finner att det framlagda förslaget utgör en god grund för bedömning av hithörande frågor. Utskottet fäster särskilt avseende vid att bibliotekets lokalfråga genom vad som föreslagits bör kunna få en god och varaktig lösning. Utskottet har också funnit den föreslagna moderniseringen av de föreskrifter som gäller för biblioteket väl motiverad.

Utskottet vill till en början understryka att riksdagsbibliotekets huvuduppgift i fortsättningen såsom hittills bör vara att betjäna riksdagen samt dess delegationer och verk ävensom kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli, de centrala ämbetsverken och statliga kommittéer. Företrädesrätt till boklån bör tillkomma riksdagens ledamöter och organ. Enligt praxis har sedan länge enskilda forskare och andra som bedriver allvarliga studier fått utnyttja biblioteket, vilket kommittén ansett nu böra stadfästas genom ett uttryckligt stadgande i det nya reglementet. Utskottet, som inhämtat att några praktiska svårigheter icke kan väntas uppkomma om kommitténs förslag genomföres, kan i likhet med delegerade för riksdagens verk biträda vad kommittén i detta hänseende föreslagit.

När det gäller inriktningen av bokanskaffningen får denna främst ske med beaktande av bibliotekets huvuduppgift att betjäna riksdagen, kyrko-

mötet och förvaltningen. Tyngdpunkten kommer sålunda att ligga på det rätts- och samhällsvetenskapliga området, men några snäva gränser för bokanskaffningen bör icke uppdragas. Då förvärvspolitiken praktiskt utformas, får genom biblioteksstyrelsens försorg beaktas av riksdagens ledamöter uttalade önskemål och synpunkter eller eljest framkomna behov också på andra litteraturområden. I anslutning till vad kommittén anfört bör emellertid en planmässig arbetsfördelning mellan riksdagsbiblioteket och andra bibliotek eftersträvas. Utskottet vill redan nu framhålla, att det enligt utskottets mening icke bör föreligga något hinder för att riksdagsbiblioteket överför sina tidningssamlingar till kungl. biblioteket.

Under utredningsarbetet har behandlats vissa särskilda verksamhetsgrenar vid riksdagsbiblioteket såsom den bibliografiska verksamheten, upplysningstjänsten och samarbetet med verksbiblioteken. Utskottet, som icke funnit anledning att göra något uttalande i anledning av vad kommittén anfört i dessa hänseenden, förutsätter att styrelsen för riksdagsbiblioteket beaktar de synpunkter som framförts av kommittén och under ärendets remissbehandling.

Vid bedömningen av bibliotekets lokalfråga har kommittén haft att utgå från att ytterligare lokaler inom riksdagshuset icke torde vara att påräkna för riksdagsbibliotekets behov. Kommittén har därför haft att överväga en fullständig eller partiell utflyttning av biblioteket. Kommittén har funnit den lämpligaste lösningen vara att en biblioteksdepå inrättas, till vilken skulle kunna överföras partier som endast sällan efterfrågas. I depån skulle utrymme kunna beredas åt även andra riksdagens verk än riksdagsbiblioteket. Intresse har framkommit från ett flertal bibliotek i Stockholm samt från universitetsbiblioteket i Uppsala för en gemensam depåbyggnad. Kommitténs förslag att en biblioteksdepå inrättas har vunnit allmän anslutning. Då depåfrågan till övervägande del berör institutioner inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen torde riksdagen på sätt delegerade för riksdagens verk föreslagit böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla sin uppfattning i ämnet och därvid hemställa om närmare förslag i detta avseende.

Utskottet har funnit att genom tillkomsten av ett depåbibliotek skulle riksdagsbibliotekets lokalfråga erhålla en tillfredsställande och rationell lösning. Utskottet kan således biträda delegerades förslag härom. Utskottet förutsätter att vid den fortsatta utredningen kommer att tagas under övervägande huruvida kostnadsbesparingar vore att påräkna genom användande av det s. k. compactsystemet. Utskottet vill understryka att frågan är av brådskande natur och att förslag i ämnet om möjligt bör föreläggas 1959 års riksdag. Utskottet vill därjämte framhålla angelägenheten av att styrelsen för riksdagsbiblioteket överväger att genomföra systematiska gallringar inom biblioteket, varigenom ökat utrymme kan vinnas.

Kommittén har föreslagit vissa förändringar i riksdagsbibliotekets orga-

nisation, innebärande bl. a. en uppdelning av arbetet på två sektioner jämte ett sekretariat, direkt underställt överbibliotekarien, samt en vaktmästar-expedition. Delegerade har i princip icke haft något att invända mot den skisserade arbetsfördelningen och de särskilda förslag och uttalanden som kommittén i detta sammanhang gör. Delegerade har emellertid framhållit att kommitténs förslag på denna punkt icke får tolkas så att enskilda tjänster skall bindas vid bestämda arbetsdetaljer. Även utskottet kan ansluta sig till vad som sålunda föreslagits, samtidigt som utskottet understryker, att styrelsen för riksdagsbiblioteket bör känna sig obunden att inom ramen för de personalresurser biblioteket vid varje tillfälle disponerar företaga de organisationsförändringar den finner lämpliga och ändamålsenliga.

Delegerade har i enlighet med kommitténs förslag förordat att beslutanderätten, när det gäller bibliotekets accession, överföres från bibliotekets styrelse till överbibliotekarien. Även om utskottet känner sig övertygat om att inköpsfrågorna hittills handlagts av styrelsen för riksdagsbiblioteket på ett sätt som förtjänar stort erkännande och några nämnvärda olägenheter med det nuvarande systemet icke visat sig, kan utskottet icke finna tillräckliga skäl för att bibehålla det hittillsvarande förfarandet som torde vara enastående i svenskt biblioteksväsende. Utskottet biträder sålunda vad delegerade föreslagit och förutsätter härvid att styrelsen fortlöpande hålles under rättad om inköpen och att överbibliotekarien samråder med styrelsen i frågor av principiell innebörd.

De av kommittén framlagda förslagen vad angår personalen vid riksdagsbiblioteket innebärande höjning av vissa ordinarie tjänster, överförande av vissa icke-ordinarie tjänster till ordinarie samt indragning av vissa tjänster har delegerade i princip biträtt. Utskottet har icke funnit anledning till någon erinran mot vad delegerade sålunda föreslagit och har på grundval härav utarbetat förslag till tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket, varvid nu gällande lönegradsbeteckningar använts (*Bilaga B*). De nya förteckningarna föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1958. Utskottet anser sig dock böra understryka vad delegerade uttalat om att frågan om de arbetsuppgifter som i fortsättningen skall ankomma på riksdagsbiblioteket icke nu i alla avseenden kan överblickas. Ändringar kan således visa sig bliva erforderliga i personalförteckningarna sedan vissa organisationsfrågor slutligt avgjorts. I likhet med delegerade anser också utskottet att indragningen av tjänster bör ske först vid uppkommande vakanser.

De kostnadsfrågor som kommittén berört avser utskottet att närmare behandla vid prövningen av anslagen till riksdagens verk för budgetåret 1958/59. Redan nu vill utskottet som sin mening ge till känna att utskottet funnit skäl tala för att anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal vid riksdagsbiblioteket uppföres såsom obetecknad. Vad speciellt angår frågan huruvida riksdagsbibliotekets bindningsverksamhet bör fortsätta har utskottet uppmärksammat, att bindningen vid biblioteket delvis avser

lagning och enkla band av det slag som bokbinderierna icke utför. Utskottet förutsätter i likhet med delegerade att styrelsen för riksdagsbiblioteket upp-tar frågan om bindningsverksamheten till fortsatt övervägande. Kostnaderna för de bokinköp som av riksdagsbiblioteket verkställas för placering i riksdagens lokaler utanför riksdagsbiblioteket bör, såsom delegerade förordat, belasta bibliotekets bokinköpsanslag, som i anledning härav bör höjas med motsvarande belopp.

Utskottet har i allt väsentligt kunnat biträda det förslag till reglemente för riksdagsbiblioteket som framlagts av delegerade för riksdagens verk och som nära ansluter sig till kommitténs förslag. Vad särskilt gäller de i § 4 angivna arvoden till ledamöterna av riksdagsbibliotekets styrelse har utskottet övervägt en ändring. I avvaktan på erfarenheterna av den nya omorganisationens återverkan på styrelsens arbete har utskottet icke ansett sig böra nu framlägga något förslag i detta hänseende.

Utskottet föreslår att sista meningen i § 15 utgår med hänsyn till att det förfarande som där finns reglerat enligt vad utskottet inhämtat tett sig onödigt och därför icke kommit till användning.

Det sålunda jämkade förslaget till reglemente för riksdagsbiblioteket, vilket bör träda i kraft den 1 januari 1958, återfinnes i *Bilaga A*.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels antaga reglemente för riksdagsbiblioteket av den lydelse som härvid fogade *Bilaga A* utvisar,

dels bemyndiga delegerade för riksdagens verk att utfärda ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket av den lydelse härvid fogade *Bilaga B* utvisar,

dels ock i skrivelse till Konungen anhålla om förslag till inrättande av en biblioteksdepå med beaktande av vad ovan anförts.

Stockholm den 19 november 1957

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Boo, Fahlander, Mogård, Werner, Strandler och Mannerskantz;

från andra kammaren: herrar Nordqvist i Karlskoga, Severin, Svensson i Stenkyrka, Carlsson i Tibro, Adamsson, fru Renström-Ingenäs, herrar Löfgren och Rask.

F Ö R S L A G
till
reglemente för riksdagsbiblioteket

Allmänna bestämmelser

§ 1.

Riksdagsbiblioteket omfattar de samlingar av böcker, kartor och arkivalier m. m., som äro förvarade dels i bibliotekets lokaler, dels ock i riksdagens och kamrarnas kansli lokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter.

§ 2.

Riksdagsbiblioteket är främst avsett för riksdagen, dess delegationer och verk, kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken samt av Kungl. Maj:t förordnade eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatta kommittéer.

Biblioteket skall därjämte, i den mån de i första stycket avsedda uppgifterna icke därigenom åsidosättas, betjäna dem, som bedriva forskning eller allvarliga studier.

§ 3.

Högsta ledningen av riksdagsbiblioteket utövas av dess styrelse.

Närmaste ledningen av bibliotekets angelägenheter och arbetet vid det samma tillkommer dess överbibliotekarie. Denne skall tillse att personalen med nit och noggrannhet fullgör sina åligganden.

Förste bibliotekarien skall biträda överbibliotekarien med ledning, övervakning och kontroll av det dagliga arbetet inom biblioteket.

§ 4.

Styrelsen består av tre ledamöter, nämligen:

en ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för den tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, samt

två ledamöter, utsedda av riksdagen.

De senare väljas, en bland första kammarens och en bland andra kammarens ledamöter, för en tid av fyra år genom de riksdagens valmän, vilka hava att verkställa val av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret. Avgår sådan ledamot, innan tiden för hans uppdrag är ute, väljes ny ledamot för den tid, som för den avgångne återstår.

För var och en av styrelsens tre ledamöter utses en suppleant; och skall vad i första och andra styckena är stadgat om utseende av ledamöter äga motsvarande tillämpning vid utseende av suppleanter.

Envar av styrelsens ledamöter äger uppbära ett årligt arvode av 500 kronor. Suppleant, som vid förfall för ledamot eller eljest av särskilda skäl inkallas till deltagande i sammanträde, äger åtnjuta ersättning med 25 kronor för varje sammanträdesdag, dock att det sammanlagda arvodet under ett kvartal icke må överstiga vad som utgår till ledamot under samma tid.

§ 5.

Styrelsen sammanträder så ofta ärendena det fordra.

Vid styrelsens sammanträden föres av överbibliotekarien protokoll, vars riktighet granskas och bestyrkes på sätt, som styrelsen finner lämpligt.

I bibliotekets ärenden är överbibliotekarien föredragande inför styrelsen, och äger han att deltaga i dess överläggningar men ej i dess beslut. Är han från beslutet skiljaktig, åligger honom att till protokollet anteckna sin avvikande mening.

Vid riksdagens början har styrelsen att till bankoutskottet avlämna till riksdagen ställd berättelse över bibliotekets förvaltning.

§ 6.

Riksdagsbiblioteket skall med uppmärksamhet följa förhållandena inom biblioteksväsendet såväl inom landet som, såvitt möjligt, i övriga nordiska länder och annorstädes i utlandet. Biblioteket skall eftersträva samverkan med övriga vetenskapliga bibliotek inom landet.

§ 7.

Styrelsen äger uppdraga åt överbibliotekarien eller annan tjänsteman vid biblioteket att företaga de tjänsteresor, som styrelsen finner påkallade av bibliotekets ämbetsförvaltning, i den mån medel för ändamålet finnas tillgängliga.

§ 8.

De allmänna bestämmelser, som erfordras rörande arbetet inom biblioteket utöver innehållet i detta reglemente, meddelas av styrelsen i arbetsordning. Därjämte äger styrelsen utfärda särskilda föreskrifter för personalen.

Envar tjänsteman har att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser och föreskrifter, som sålunda meddelats, samt att utan avseende på stadgad arbetsfördelning lämna det biträde, som påkallas av vederbörande förman.

§ 9.

Vid biblioteket äro anställda ordinarie tjänstemän i enlighet med vad gällande stat anger samt, i mån av behov, icke-ordinarie personal.

För anställning som amanuens vid biblioteket erfordras:

a) att i avlagd studentexamen eller fyllnadsprövning till sådan examen hava erhållit vitsord om minst godkända insikter i engelska, franska och tyska språken;

b) att hava avlagt licentiatexamen inom filosofisk eller juridisk fakultet;

c) att inom riksdagsbiblioteket under eu tid av minst tre månader hava genomgått provtjänstgöring, anordnad på sätt som av överbibliotekarien bestämmes, och att under sådan tjänstgöring hava ådagalagt lämplighet för bibliotekstjänsten.

Delegerade för riksdagens verk äga på därom av styrelsen för särskilt fall gjord framställning medgiva undantag från de i andra stycket under a) och b) upptagna villkoren.

Befrielse från provtjänstgöring, helt eller delvis, kan av styrelsen medgivas den som erhållit intyg om godkänd provtjänstgöring vid annat större, vetenskapligt bibliotek.

*Bibliotekets samlingar; deras förkovran och förtecknande.**Bibliotekets öppethållande*

§ 10.

Riksdagsbiblioteket bör företrädesvis omfatta sådana arbeten i rätts- och samhällsvetenskap, av vilka de i § 2 avsedda organen äro i behov för utövandet av sin verksamhet. Särskilt bör tillses att bibliotekets samlingar av svenska och viktigare utländska riksdagshandlingar, av svensk och ledande utländsk juridisk litteratur jämte lag- och författningssamlingar samt av svenska och utländska kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet.

Biblioteket bör dessutom verka som ett specialbibliotek inom litteraturområdena statskunskap och juridik.

§ 11.

Inköp beslutas av överbibliotekarien. Vid avgörandet av fråga om inköp skall beaktas, huruvida till inköp föreslaget, mera dyrbart arbete ingår i annat i huvudstaden beläget, offentligt bibliotek och, därest så är fallet, huruvida behov av arbetets förvärvande likväl kan anses föreligga.

För samlingarnas förkovran skall överbibliotekarien verka för utbyte av tryck i erforderlig omfattning med in- och utländska bibliotek och institutioner.

Rörande utgallring från biblioteket av sådan litteratur, som finnes icke böra ingå i bibliotekets samlingar, beslutar styrelsen eller, då fråga endast är om obehövlige dupletter, överbibliotekarien.

§ 12.

Över bibliotekets samlingar skola föras noggranna och fullständiga kataloger på sätt styrelsen bestämmer.

Bibliotekets kataloger böra bearbetas för utgivning av trycket på tid och sätt, som styrelsen prövar lämpligt.

§ 13.

Ärligen skall efter av styrelsen fastställd plan någon del av bibliotekets samlingar underkastas revision. Denna bör anordnas så, att den efter viss tids förlopp kan hava omfattat biblioteket i dess helhet.

§ 14.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i bibliotekets lokaler i riksdagshuset, hållas tillgängliga varje söckendag under tider, som bestämmas av styrelsen med iakttagande av att samlingarna städse skola vara tillgängliga under pågående plenum.

På grund av rengöring kan biblioteket eller del därav för erforderlig tid hållas stängt.

§ 15.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter, äro tillgängliga för ledamöter av riksdag eller kyrkomöte samt statsrevisorer ävensom för de hos riksdag, kyrkomöte eller statsrevision anställda tjänstemän, då nämnda lokaler av dem begagnas.

§ 16.

På tid, då biblioteket är öppet, erhålles boklån mot låneförbindelse av därtill enligt § 2 berättigade. Härvid skall iakttagas att, om ledamot av riksdagen rekvirerar bok, som redan är utlånad till annan, biblioteket äger återkräva arbetet, oaktat lånetiden icke är tilländalupen. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om någon, som är befattningshavare hos riksdagen eller något riksdagens verk eller som representerar kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli, centralt ämbetsverk eller kommitté, å tjänstens vägnar rekvirerar bok, som är utlånad till person eller institution, vilken icke tillhör någon av de nu nämnda kategorierna.

§ 17.

Närmare bestämmelser för bibliotekets begagnande enligt här fastställda grunder utfärdas av styrelsen.

Tjänstetillsättning

§ 18.

Tjänstemän vid riksdagsbiblioteket tillsätts eller antagas av styrelsen. Ordinarie tjänstemän tillsätts genom konstitutorial.

Vid ledighet å tjänst utfärdar styrelsen kungörelse, som införes i allmänna tidningarna och anslås i bibliotekets lokaler i riksdagshuset, med föreläggande av tre veckors ansökningstid, räknat från dagen för kungörandet i allmänna tidningarna.

Tillkännagivande om styrelsens beslut skall ofördröjligen anslås i bibliotekets lokaler i riksdagshuset tillika med uppgift å den dag, då anslaget skedde.

Anmäler sig icke någon lämplig och skicklig sökande, skall ny ansökningstid utsättas.

Vad i andra stycket sägs skall icke gälla tjänst i reglerad befordringsgång.

Semester och annan ledighet, vikariat och avsked

§ 19.

Överbibliotekarien äger själv bestämma tid, till vilken hans semester skall förläggas, så ock annan ledighet för sig under högst femton dagar för år.

§ 20.

1 mom. Fördelningen av semester mellan personalen uppgöres och bestämmas av överbibliotekarien.

2 mom. För sjukdom eller annat laga förfall eller för enskilda angelägenheter besörjande må överbibliotekarien kunna bevilja tjänsteman tjänstledighet under högst fyrtiofem dagar för år. Fråga om tjänstledighet för annat ändamål eller under längre tid avgöres av styrelsen.

§ 21.

1 mom. Då överbibliotekarien åtnjuter semester eller när han eljest under tid, som ej överskrider femton dagar, är hindrad att tjänstgöra, företrädes han, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, av förste bibliotekarien eller vid förhinder för denne av den i tjänstegraden äldste av de i tjänst varande bibliotekarierna.

Erfordras eljest vikarie för tjänsteman eller är tjänst ledig, förordnar styrelsen lämplig person att uppehålla tjänsten; dock skall, där ledighet beviljats av överbibliotekarien, på honom ankomma att bestämma om tjänstens uppehållande.

2 mom. För ombesörjande av viss uppgift eller viss grupp av uppgifter inom biblioteket eller eljest för fullgörande av särskilt åliggande i tjänsten äger styrelsen befria tjänsteman under viss tid helt eller delvis från övriga honom åliggande tjänstegöromål; i sådant fall skall styrelsen förordna annan att uppehålla tjänsten eller bestrida göromålen.

§ 22.

Ansökan om avsked eller entledigande prövas och avgöres av styrelsen. Om avsked och entledigande är i övrigt stadgat i särskilda författningar om tjänstepension.

Åtal och disciplinär bestraffning

§ 23.

Beträdes överbibliotekarien med ämbetsbrott, som i 25 kap. 1—4 §§ strafflagen omförmäles, sker åtal därför vid Svea hovrätt.

§ 24.

Åsidosätter annan tjänsteman än överbibliotekarien av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt detta reglemente, arbetsordning eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet eller visar han klandervärt uppförande i tjänsten eller vanvördnad mot förman, må styrelsen efter omständigheterna döma honom till varning eller till löneavdrag under högst trettio dagar eller till suspension i högst tre månader från tjänst och lön. Har tjänsteman gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, må han dömas till avsättning.

Löneavdrag skall bestämmas till belopp motsvarande A-avdrag enligt statens grundlöneförordning eller, därest denna icke är tillämplig på tjänstemannen, det motsvarande avdrag som skulle hava bestämts om tjänstemannen varit löneplansanställd.

Innan styrelsen prövar fråga om disciplinär bestraffning av tjänsteman, skall denne beredas tillfälle att antingen skriftligen eller, om han det påfordrar eller så prövas lämpligt, vid muntligt förhör inför styrelsen, uttala sig om vad som åberopas mot honom. Han må därvid anlita biträde av försvarare.

§ 25.

Styrelsen åligger att till åtal anmäla i § 24 avsedd tjänsteman, som är skäligen misstänkt för brott som avses i 25 kap. 1—3 §§ strafflagen eller för annat brott i tjänsten varå enligt lag kan följa frihetsstraff.

Oaktat sådant fall som i första stycket sägs icke föreligger, åligger det styrelsen att till åtal anmäla tjänsteman, som är skäligen misstänkt för brott i tjänsten, såvida enskild målsägande finnes eller skadestånd eljest kan ifrågakomma, så ock då tjänstemannen bestrider vad som lägges honom till last och tillfredsställande utredning icke kan åstadkommas genom styrelsens försorg.

§ 26.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inleda disciplinärt förfarande mot tjänsteman, äger styrelsen, om särskilda skäl därtill äro, avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke längre än till dess lagakraftägende dom eller beslut föreligger.

Besvär över styrelsens beslut

§ 27.

Över styrelsens beslut i mål, som röra bibliotekets tjänstemän eller innefatta vägran att utlämna allmän handling, äger den, på vars rätt beslutet kan inverka, att hos bankoutskottet anföra besvär.

Missnöje med beslutet skall, vid äventyr av talans förlust, skriftligen anmälas hos styrelsen inom fjorton dagar från den dag, då klaganden därav bevisligen erhållit del; skolande beslut i fråga om tillsättande eller uppehållande av tjänst anses hava kommit klaganden till del den dag beslutet blivit justerat eller offentligen tillkännagivet.

Besvären skola därefter, vid enahanda äventyr, inom ytterligare fjorton dagar ingivas till styrelsen, som har att, jämte utlåtande däröver, så snart ske kan överlämna besvären till bankoutskottet.

§ 28.

Styrelsens beslut, varigenom tjänsteman suspenderas eller för alltid skiljes från tjänsten, bör jämte hänvisning för besvårs anförande honom skriftligen meddelas. Tjänst, som till följd av sådant beslut blir ledig, får, därest den avsatte tjänstemannen inom föreskriven tid anmält sig ämna samma beslut överklaga, icke återbesättas förr än besvären blivit av bankoutskottet avgjorda eller den bestämda tiden för besvärens fullföljande försuttits.

Genom detta reglemente upphävas de år 1918 fastställda stadgarna för riksdagsbiblioteket, dock att för ordinarie tjänsteman, som utnämnts å sin tjänst före den 1 juli 1949, bestämmelserna i § 25 av de år 1918 fastställda stadgarna för riksdagsbiblioteket, sådant författningsrummet lydte före nämnda dag, skola äga giltighet så länge han innehar sagda tjänst.

Detta reglemente träder i kraft den 1 januari 1958.

Förslag
till
tjänste- och personalförteckningar för riksdagsbiblioteket

Tjänsteförteckning

R i k s d a g s b i b l i o t e k e t

Expeditionsvakt	Ao 7
Biblioteksbiträde	Ao 9
Expeditionsförman	Ao 9
Biblioteksassistent	Ao 10
Bibliotekarie	Ao 21
Bibliotekarie	Ao 23
Förste bibliotekarie	Ao 24
Överbibliotekarie	Bo 1

Personalförteckning

R i k s d a g s b i b l i o t e k e t

Tjänstemän å ordinarie stat

1 Överbibliotekarie	Bo 1
1 Förste bibliotekarie	Ao 24
1 Bibliotekarie	Ao 23
1 Bibliotekarie	Ao 21
1 Biblioteksassistent	Ao 10
1 Expeditionsförman	Ao 9
1 Biblioteksbiträde	Ao 9
1 Expeditionsvakt	Ao 7

Extra ordinarie tjänstemän

i högre lönegrad än Ae 18

1 Bibliotekarie	Ae 21 ¹
-----------------------	--------------------

¹ Övergångsvis 2 bibliotekarier i Ae 21.

Bilaga C.

Till Herrar Delegerade för riksdagens verk

Den 10 november 1954 beslöto delegerade för riksdagens verk att för verkställande av utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet tillsätta en kommitté, bestående av talmannen i riksdagens andra kammare, riksgäldsfullmäktigen *Gustaf V. Nilsson*, ordförande, samt professorn *Elis Håstad*, numera generaldirektören *Gösta Renlund*, riksgäldsdirektören *Sten Widlund* och riksbibliotekarien *Uno Willers*.

Såsom kommitténs sekreterare har tjänstgjort numera byråchefen i försvarsdepartementet *Nils Simonsson*. Med stöd av erhållet bemyndigande har kommittén anmodat bibliotekarien vid kungl. biblioteket *Sten Lindberg* att såsom expert biträda kommittén. Under utredningsarbetet har kommittén haft överläggningar med riksdagsbibliotekets chef, överbibliotekarien *Erik Winge*.

Sedan utredningsarbetet nu slutförts, får kommittén härmed överlämna betänkande med vissa förslag rörande riksdagsbiblioteket. Under hänvisning till vad som anförts i betänkandet får kommittén anhålla, att delegerade ville föreslå riksdagens bankoutskott att hemställa, att riksdagen må

a) godkänna det vid betänkandet fogade förslaget till reglemente för riksdagsbiblioteket;

b) antaga tjänste- och personalförteckningar samt anvisa anslag för riksdagsbiblioteket i överensstämmelse med kommitténs förslag;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för inrättande av en biblioteksdepå, avsedd att inrymma bland annat vissa delar av riksdagsbibliotekets samlingar.

Stockholm den 17 oktober 1956

GUSTAF V. NILSSON

Elis Håstad

Gösta Renlund

Sten Widlund

Uno Willers

Nils Simonsson

Inledning

Bankoutskottet vid 1954 års riksdag behandlade i sitt utlåtande nr 23 vissa frågor rörande riksdagsbibliotekets personalorganisation, vilka bragts under utskottets prövning till följd av dels förslag i samma års statsverksproposition om höjning av bibliotekets avlöningsanslag, dels ock en motion (II: 443) om uppflyttning i lönegrad av förste expeditionsvakt vid biblioteket.

I yttrande över motionen uttalade riksgäldsfullmäktige bl. a., att det icke syntes vara möjligt eller lämpligt att taga definitiv ställning till den ifrågavarande tjänstens lönegradsplacering annat än i samband med en översyn av riksdagsbibliotekets personalorganisation.

Lönenämnden för riksdagens verk förklarade sig i anslutning till vad motionären anfört finna anledning att föreslå, att en organisationsundersökning genomfördes vid riksdagsbiblioteket. Därvid borde klarläggas vilka olika slag av arbetsuppgifter som förekomme inom biblioteket, huru dessa lämpligen borde fördelas på olika kategorier av tjänstemän och vilka förändringar i personalorganisationen som kunde vara påkallade.

Lönenämnden yttrade sig sedermera även över en skrivelse från styrelsen för riksdagsbiblioteket, vari förslaget om anslagsökning närmare motive-rats. Styrelsen hade där hemställt om uppflyttning i lönegrad av en bibliotekarietjänst och två expeditionsvaktstjänster, inrättande av ytterligare en amanuens-tjänst samt ordinariesättning av två e. o. bibliotekarietjänster. Nämnden sade sig vid behandlingen av skrivelsen ha ytterligare be-fäst i sin uppfattning, att en organisationsundersökning vid biblioteket måste betraktas som angelägen. Med hänsyn till vad styrelsen anfört syntes emellertid undersökningen böra göras mera omfattande än lönenämnden först räknat med och jämväl avse spörsmålet om riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet.

Bankoutskottet — som avstyrkte såväl förslaget om anslagsökning som motionen — anförde bl. a. följande:

Därest riksdagen ej har erinran häremot avser utskottet att i enlighet med lönenämndens förslag föranstalta om en utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet, varav behov enligt utskottets mening föreligger bl. a. med hänsyn till att biblioteket anmält att ytterligare utrymme för uppställning och förvaring av nytillkommande litteratur erfordras. Vid en sådan utredning skulle även tillfälle lämnas att närmare överväga de förslag be-träffande personalens löne- och anställningsförhållanden m. m., som fram-förts av riksdagsbibliotekets styrelse.

Sedan utlåtandet godkänts av riksdagen, anmodade utskottet den 26 maj 1954 delegerade för riksdagens verk att, med beaktande av vad utskottet anfört i utlåtandet samt av vad som framkommit vid överläggningar mellan riksgäldsfullmäktige och styrelsen för riksdagsbiblioteket, föranstalta om utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet.

Några särskilda direktiv utöver dem, som innefattas i denna bankouts-kottets anmodan, ha delegerade, enligt vad kommittén inhämtat, icke ansett erforderliga.

Frågan om riksdagsbibliotekets uppgifter har kommittén i sitt utredningsarbete ansett sig böra ställa så: vilka institutioner och grupper av personer bör biblioteket ha att betjäna? Svaret härpå har tagits till utgångspunkt

för överväganden rörande frågan, på vilka litteraturområden riksdagsbiblioteket bör inrikta sin förvärvsverksamhet. Kommittén har vidare behandlat olika spörsmål rörande riksdagsbibliotekets arbetsformer och arbetsförhållanden, däribland lokal- och personalfrågorna. Förslag till reglemente för biblioteket har utarbetats.

Tillträdes- och lånerätten

Enligt § 2 i de av riksdagen år 1918 fastställda stadgarna för riksdagsbiblioteket är detta avsett för riksdagen och dess delegationer, kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken samt de av Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatta kommittéer och sakkunniga.

Vilka institutioner och personer — utöver riksdagen och kyrkomötet — som skola äga rätt att utnyttja bibliotekets tjänster är ett spörsmål, som i tidigare sammanhang, då grunderna för bibliotekets verksamhet varit föremål för utredning eller behandlats inom riksdagen, ägnats stort intresse. Riksdagen har i det förflutna rest ett segt motstånd mot framkomna förslag om utvidgning av de tillträdes- och låneberättigades krets. Förhållandet må här belysas med några uppgifter hämtade ur T. Byströms uppsats »Riksdagsbiblioteket 1851—1951. Återblick på en hundraårig utveckling» (i Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1952). Enligt 1850 års »Stadganden för riksdagsarkivets vårdande och begagnande» skulle riksdagsbiblioteket, så länge riksdag pågick, vara tillgängligt för riksdagsmännen och riksdagens kanslitjänstemän. Mellan riksdagarna ägde endast rikets ständers revisorer tillträdes- och lånerätt. Sådan rätt tillerkändes i 1882 års stadgar även kungliga kommittéer samt kyrkomötet. I praxis hade åtminstone sedan 1860 ämbetsverkens personal och även enskilda forskare i varje fall under icke-riksdagstid lämnats tillträde till biblioteket. Riksdagen ville emellertid vid fastställandet av sistnämnda stadgar icke, såsom riksgäldsfullmäktige föreslagit, uttryckligen ge ämbetsmän och enskilda rätt att begagna biblioteket, en åtgärd som på riksdagshåll betraktades som ett över-skridande av »bibliotekets egentliga ändamål». Frågan upptogs ånyo vid 1899 års riksdag, varvid emellertid statsutskottet fortfarande ansåg det vara vådligt och stridande mot riksdagsbibliotekets egentliga ändamål att stadga en rättighet för nämnda grupper. Riksdagen följde utskottet.

Med anledning av en motion hemställde 1912 års riksdag hos Kungl. Maj:t om en utredning av spörsmålen, huruvida och i vad mån riksdagens bibliotek borde och kunde utvidgas till ett centralt förvaltningsbibliotek ävensom huruvida och i vad mån en sådan utvidgning borde medföra ökad lånerätt vid biblioteket. En för ändamålet tillsatt kommitté avlämnade påföljande år sitt betänkande, vari föreslogs att riksdagsbiblioteket skulle ombildas till ett centralt förvaltningsbibliotek. Ämbetsverken skulle i likhet med kommittéerna få rätt till boklån mellan riksdagarna. Eventuella olägenheter för riksdagen av en sådan utvidgning ansågos kunna undvikas bl. a. genom att för riksdagen stadgades företrädesrätt i fråga om lån. Någon tillträdes- och lånerätt för enskilda ville 1912 års kommitté icke föreslå. Härom anförde kommittén:

Det har visserligen ifrågasatts, att ett utvidgat Riksdagens bibliotek skulle med lämplig avvägning göras tillgängligt jämväl för enskilda forskare. Att stadga i den riktningen vore dock att öppna väg för allmän-

heten. Och därom kan aldrig bliva tal. Biblioteket bör hava karaktären av ett Riksdagens och den centrala förvaltningens bibliotek och inriktas helt på de uppgifter, som det i denna egenskap har att fylla.

Riksdagen biföll år 1918 en på kommittéförslaget grundad proposition, vilken med avseende å tillträdes- och lånerätten innebar, att § 2 i bibliotekets stadgar erhöi sin alltjämt gällande lydelse.

Vid bankoutskottets behandling av nämnda proposition förelåg en motion, i vilken krävdes större hänsynstagande till den samhällsvetenskapliga forskningen i olika avseenden och då främst ett klart fastställande av enskilda vetenskapsutövaras tillträdes- och lånerätt. Utskottet framhöi, att då stadgeförslaget på denna punkt formulerats så, att riksdagsbiblioteket var *avsett* för riksdagen etc., detta ej syntes utgöra något hinder för de i detta sammanhang icke nämnda enskilda forskarna att få tillträde till det-samma. För övrigt hänvisade utskottet till ett vid frågans behandling 1899 av en enskild riksdagsman fällt yttrande, att det icke torde vara någon betaget att på de tider, då riksdagsbiblioteket vore öppet, begagna sig av detta. Under sådana förhållanden, förklarade utskottet, var något förtydligande enligt motionärens förslag icke erforderligt.

Då 1954 års kommitté nu går att framlägga sina synpunkter på frågan om vilka kategorier som skola äga rätt att begagna riksdagsbibliotekets samlingar, synes det lämpligt att först lämna några statistiska uppgifter om olika grupperns andel i låne- och besöksfrekvensen. *Tabellerna 1—2* innehålla dylika uppgifter med avseende å antalet hemlån under åren 1945—1954. Vid riksdagsbiblioteket har icke brukat utövas någon sådan kontroll av de besökandes identitet genom krav på anteckning i en besöksbok, som vanligen förekommer vid andra större bibliotek. På hemställan av kommittén, som ansett det vara av intresse att äga tillgång till en mot lånestatistiken svarande besöksstatistik, lät emellertid bibliotekets styrelse i början av år 1955 anordna en dylik kontroll. Genom detta — alltjämt bestående — arrangemang erhållna uppgifter om de besökandes antal och fördelning på kategorier ha såvitt avser månaderna januari—maj 1956, sammanställts i *tabell 3*.

Tab 1. Fördelningen av antalet hemlån åren 1945—1954 (absoluta tal)

Låntagarkategorier	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1. Riksdagen och dess utskott	908	904	756	674	513	657	544	616	654	541
2. Enskilda ledamöter av riksdagen	758	772	575	510	298	514	617	473	416	402
3. Statsdepartement	759	427	495	501	540	570	456	560	606	884
4. Kungl. kommittéer	751	722	748	359	407	566	229	249	260	165
5. Centrala ämbetsverk	700	843	729	847	943	1 066	760	1 170	1 306	1 311
6. Bibliotek och arkiv	728	687	593	491	566	706	478	646	667	689
7. Övriga statliga institutioner	275	285	319	303	134	223	567	391	311	571
8. Icke statliga institutioner, privata företag och sammanslutningar	936	879	759	576	598	792	798	1 004	909	1 305
9. Enskilda forskare	3 832	4 402	3 611	3 401	3 214	3 034	2 970	2 670	2 781	3 936
10. Utländska bibliotek	66	62	65	63	30	26	42	35	28	85
Summa	9 713	9 983	8 650	7 725	7 243	8 154	7 461	7 814	7 938	9 889

Tab. 2. Fördelningen av antalet hemlån åren 1945—1954 (procenttal)

Låntagarkategorier enligt tab. 1	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1.—2.	17,2	16,8	15,4	15,3	11,2	14,4	15,6	13,9	13,5	9,5
3.—7.	33,1	29,7	33,3	32,4	35,8	38,4	33,4	38,6	39,7	36,6
8.	9,6	8,8	8,8	7,5	8,3	9,7	10,7	12,8	11,5	13,2
9.	39,5	44,1	41,7	44,0	44,4	37,2	39,8	34,2	35,0	39,8
10.	0,7	0,6	0,8	0,8	0,4	0,3	0,6	0,4	0,4	0,9
Summa	100,1	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,1	99,9	100,1	100,0

Tab. 3. Fördelningen av antalet besökande under månaderna januari—maj 1956

Låntagarkategorier enligt tab. 1	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Jan.—Maj antal	%
1.	27	34	41	34	47	183	} 7,9
2.	3	5	2	14	8	32	
3.—7.	198	186	195	255	245	1 079	39,7
8.	57	42	53	41	59	252	9,3
9. a) Universitetslärare	17	14	17	16	10	74	} 43,1
b) Advokater	28	29	24	25	33	139	
c) Forskare för högre studier	59	45	64	77	97	342	
d) Högstudenter	64	70	88	73	68	363	
e) Privatforskare	49	46	44	50	62	251	
Summa	502	471	528	585	629	2 715	100,0

Enligt såväl låne- som besöksstatistiken äro förvaltningens representanter samt enskilda forskare de ojämförligt största grupperna, vardera utgörande i runt tal 40 % av hela antalet låntagare resp. besökande. För riksdagens ledamöter och tjänstemän tillsammans ligga motsvarande procenttal under 10. I fråga om lånefrekvensen, vars utveckling under en följd av år det varit möjligt för kommittén att fastställa, visa tab. 1 och 2 en tydlig nedgång i riksdagsledamöternas utnyttjande av riksdagsbiblioteket. Om orsakerna till denna nedgång kan här endast göras några antaganden. Det ligger nära till hands att peka på riksdagsarbetets intensifiering, som lämnat allt mindre tid åt ledamöternas fria disposition. En annan bidragande orsak synes kunna vara, att landsortsrepresentanterna numera i betydligt större utsträckning än tidigare vistas i sina hemorter i samband med veckoskiftena. Biblioteksväsendets utveckling har för många ökat möjligheterna till boklån i hemorten. Måhända tillgodoses också litteraturbehoven i större omfattning än förr genom egna bokförvärv. — Vid bedömandet av de låga siffrorna för riksdagsledamöternas besök i riksdagsbiblioteket bör den praktiska omständigheten beaktas, att besökskontroll varit anordnad endast vid den direkta ingången till bibliotekets expedition. Till följd härav omfattar statistiken icke de fall, då ledamöterna besökt den övre lässalen eller begagnat trappan därifrån till bibliotekets huvudlokaler. Då emellertid ledamöterna i det övervägande antalet fall begagna dessa möjligheter, ger besöksstatistiken ett alltför svagt uttryck för deras utnyttjande av biblioteket.

Att riksdagsbiblioteket alltjämt skall ha till sin främsta uppgift att betjäna riksdagens ledamöter och »delegationer» ligger i sakens natur och påkallar icke annat uttalande från kommitténs sida än att riksdagens verk böra angivas i stadgarna såsom jämställda med »delegationerna» i förvarande hänseende samt att kommittén i ett senare sammanhang kommer att beröra frågan om en intensifiering av bibliotekets verksamhet till riksdagsledamöternas tjänst. Det synes vidare icke kunna sättas i fråga, att man skulle söka vända den utveckling, som lett till att riksdagsbiblioteket numera både stadgeenligt och till gagnet utgör ett förvaltningens gemensamma bibliotek. Vad man i dag har att taga ställning till är, huruvida man skall avlägsna sig ytterligare ett steg från den ursprungliga ståndpunkten, att riksdagsbiblioteket borde vara ett bibliotek enbart för riksdagens egna behov, genom att tillerkänna de enskilda forskarna rätt att begagna bibliotekets samlingar. Forskarna ha — såsom beträffande de senare åren också framgår av statistiken — sedan lång tid i praktiken lämnats tillträde till och medgivits låna ur biblioteket, åtminstone i den mån de bedrivit mera avancerade studier; i fråga om kursläsande högskolestuderande har man däremot iakttagit restriktivitet, särskilt då det gällt hemlån. För det tillmötesgående, som sålunda visats forskarna, synes kunna åberopas vad 1918 års bankoutskott anförde i sitt ovan refererade, av riksdagen godkända utlåtande. Emellertid kan det enligt kommitténs mening icke anses tillfredsställande att en kategori av låntagare, som enligt tillgängliga uppgifter är den största i riksdagsbibliotekets lånestatistik, lämnas tillstånd att utnyttja boksamlingarna endast med riksdagens goda minne, utan formellt stöd i bibliotekets stadgar. Man bör icke längre underlåta att i ena eller andra riktningen reglera frågan om de enskilda forskarnas tillträdes- och lånerätt.

Riksdagsbiblioteket förfogar inom de rätts- och samhällsvetenskapliga områdena över rika litteratursamlingar, som på vissa väsentliga punkter komplettera Kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken. Vissa delar av riksdagsbibliotekets samlingar sakna motsvarighet i övriga svenska bibliotek, exempelvis de betydande serierna av utländskt parlamentstryck. Icke blott för dem, för vilka riksdagsbiblioteket enligt stadgarnas nuvarande lydelse är avsett, utan även för forskarna inom här ifrågakvarande ämnesområden är därför möjligheten att utnyttja bibliotekets tjänster otvivelaktigt av stort värde, i många fall rentav en nödvändig förutsättning för vederbörandes verksamhet. Vissa delar av samlingarna torde f. ö. nästan enbart användas av forskarna. Från allmänkulturella synpunkter synes det vara önskvärt, att den — delvis unika — litteratur, som anskaffas till riksdagsbiblioteket och som under alla förhållanden drager vissa förvaltningskostnader, står forskningen till buds. Vad nu anförts talar för att forskarna alltjämt tillåtas utnyttja riksdagsbibliotekets samlingar. Med forskare vill kommittén härvid förstå icke blott akademiska lärare och studerande utan även andra personer, som för sitt yrke eller sin utbildning eller för annat ändamål bedriva allvarliga studier. Detta innebär, att begreppet forskare kommer att innefatta exempelvis de i tab. 3 avsedda kategorierna tidningsmän, advokater och privatforskare. En utvidgning av den stadgade tillträdes- och lånerätten i enlighet härmed får anses innebära, att riksdagsbiblioteket blir ett offentligt bibliotek. Det bör emellertid beaktas, att riksdagsbiblioteket, som från och med år 1887 lämnat bidrag till de offentliga bibliotekens accessionskatalog, redan därigenom kommit att framstå såsom i realiteten offentligt samt att den ifrågasatta utvidgningen endast skulle innebära ett stadfästade av

en praxis, som sedan länge varit rådande. I anslutning till vad som förut anförts om denna praxis vill kommittén framhålla, att enligt kommitténs mening hittills tillämpade restriktiva grunder för prövningen av kursläsande studenters m. fl. rätt att begagna bibliotekets samlingar alltjämt böra följas. Dessa av praktiska skäl motiverade grunder — vilka ansluta sig till dem som tillämpas vid Kungl. biblioteket — synas icke stå i strid med innebörden i begreppet offentligt bibliotek.

En lösning av förevarande spørsmål i den riktningen, att forskarna skulle utestängas från riksdagsbiblioteket, kan enligt kommitténs uppfattning icke komma i fråga. Såsom förut framhållits är tillgången till bibliotekets samlingar en nödvändig förutsättning för stora delar av forskningen i vårt land. Därest forskarna icke skulle lämnas tillträde till riksdagsbiblioteket, bleve det följaktligen nödvändigt att bereda dem motsvarande resurser på annat håll. Härigenom skulle uppkomma betydande kostnader för inköp, förvaring och underhåll, samtidigt som stora delar av riksdagsbibliotekets samlingar skulle komma att stå oanvända eller endast obetydligt utnyttjade.

Om riksdagsbiblioteket göres tillgängligt för det klientel, som ovan angivits, torde några olägenheter därav icke behöva befaras. Liksom för närvarande böra riksdagens ledamöter och organ äga företrädesrätt till boklån framför förvaltningens och forskningens representanter, vilka således måste vara beredda att när som helst på anfordran återlämna en lånad bok, om den efterfrågats av en riksdagens ledamot eller tjänsteman. Någon avsevärt ökad tillströmning av besökande till följd av den ifrågasatta stadgeändringen är icke sannolik; såsom tidigare framgått torde hittills knappast någon forskare ha vägrats tillträde, och detta förhållande kan antagas vara känt bland dem som ha intresse av att utnyttja riksdagsbibliotekets samlingar. Man saknar således anledning att räkna med några krav på ökning av bibliotekets personella eller materiella resurser.

På grundval av de överväganden, som här redovisats, föreslår kommittén att i reglementet för riksdagsbiblioteket inskrives en på angivet sätt begränsad tillträdes- och lånerätt för enskilda forskare.

Förvärvspolitiken m. m.

Enligt riksdagsbibliotekets katalog ompänna bibliotekets samlingar de litteraturområden, som förtecknats i nedanstående sammanställning. Exakta uppgifter rörande samlingarnas omfattning inom de skilda områdena finnas icke att tillgå. På kommitténs hemställan har emellertid bibliotekets ledning under sommaren 1955 låtit uppmäta samlingarnas omfattning i hyllmeter inom varje särskilt bokfack. Resultaten härav angivas i sammanställningen.

Riksdagsbibliotekets boksamlingar sommaren 1955

	Hyllmeter
1. Biblioteks- och arkivväsen. Bokväsen	55
3. Allmänna encyklopedier	19
4. Tidningar	51
Tidskrifter	1 141
Skriftsamlingar	23
5. Allmän rätts- och statsvetenskap	124
Bihang: Politiska tidsfrågor	14

	Hyllmeter
6. Allmänna lag- och författningssamlingar	147
I läsesalarna uppställda samlingar	46
7. Riksdags- och parlaments- m. fl. handlingar ¹	1 117
I läsesalarna uppställda samlingar	189
Svenska riksdagens handskrivna handlingar (fr. 1900 ²)	253
8. Statsrätt	87
Förvaltning	33
9. Folkrätt	55
Nationernas förbund	54
Förenta Nationerna	79
10. Privat-, straff- och processrätt	186
11. Politi	47
12. Kommunalväsen	37
13. Religions- och kyrkoväsen	41
14. Undervisning	68
15. Krigsväsen	52
16. Kommunikationsväsen	36
17. Finansväsen	110
18. Politisk ekonomi	130
19. Samhällsväsen	161
Fattigväsen	9
20. Näringsväsen	140
21. Penning- och myntväsen	13
22. Bank- och kreditväsen	29
23. Försäkrings- och pensionsväsen	24
24. Statistik	209
Bihang: Kalendrar	113
25. Historia (med kulturhistoria)	232
26. Genealogi	1
27. Biografi	77
28. Filosofi	6
29. Språkväsen	10
30. Skriftväsen	30
31. Geografi	71
32. Naturvetenskap	4
Arbetsrum	328
Läsesalar	491
Fackfolio	61
	Summa 6 202

Anm. I ovan angivna siffror ingår ej handbiblioteket i övre läsesalen, årsbibliografiens och uppkningsavdelningens arbeten, hemligt tryck, bytestryck eller dubletter. Ej heller ingå utskottens samlingar eller de samlingar, som äro uppställda i plenisalarna och klubbbrummen.

Spörsmålet om vilka litteraturområden som böra odlas av riksdagsbiblioteket kan, såvitt det gäller bokanskaffningens inriktning i stort, besvaras med en hänvisning till bibliotekets huvuduppgifter att betjäna riksdagen,

¹ Bankoutskottets handlingar arkiveras i riksbanken.

² De äldre handlingarna förvaras i riksarkivet.

kyrkomötet och förvaltningen. Det står sålunda klart att tyngdpunkten i samlingarna bör ligga inom det rätts- och samhällsvetenskapliga området, under det att anledning saknas att i nämnvärd utsträckning anskaffa exempelvis språkvetenskaplig eller teknisk litteratur. Det är däremot icke utan vidare givet, vilken gradering som bör göras mellan de skiftande ämnen — statskunskap, nationalekonomi, statistik, företagsekonomi, sociologi, ekonomisk historia och kulturgeografi samt juridikens olika grenar — som kommittén avser med uttrycket rätts- och samhällsvetenskap. En gradering med hänsyn till litteraturbehoven hos de personer och institutioner, som biblioteket i första hand har att betjäna, sker givetvis fortlöpande i samband med anskaffningsbesluten. Med beaktande av att riksdagsbiblioteket även avses stå forskningen till tjänst bör emellertid enligt kommitténs mening bibliotekets förvärvspolitik infogas i ett större sammanhang. Kommittén anser, att anskaffningsprinciperna vid de större bibliotek, som äro verksamma inom här ifrågakommande litteraturområden, böra samordnas i syfte att nå fram till en planmässig arbetsfördelning, genom vilken det blir möjligt att på ett mera rationellt sätt tillgodose de totala litteraturbehoven inom nämnda områden. En sådan specialisering, som kommittén åsyftar, förekommer redan i viss utsträckning — så t. ex. betraktas biblioteket vid handelshögskolan i Stockholm som landets huvudbibliotek i fråga om nationalekonomisk litteratur — men betydande fördelar synas stå att vinna genom en längre driven specialisering i förening med en utbyggnad av den interurbana lånerörelsen.

För att underlag skall erhållas för den här föreslagna arbetsfördelningen erfordras en *inventering av de rätts- och samhällsvetenskapliga litteraturområdenas representation* i de ifrågakommande biblioteken. Även om en arbetsfördelning mellan huvudstadsbiblioteken framstår såsom mest angelägen, bör inventeringen omfatta även större bibliotek i landsorten. Inventeringen bör vidare avse såväl statliga som icke-statliga bibliotek, exempelvis handelshögskolornas bibliotek och arbetarrörelsens arkiv. Genom inventeringen bör kunna klarläggas i vilka hänseenden onödiga dubbelanskaffningar förekomma och, å andra sidan, inom vilka områden den totala anskaffningen är otillräcklig. Om dubbelanskaffningarna inskränkas, böra därigenom vunna besparingar kunna möjliggöra ett berikande av samlingarna som en helhet inom ramen för disponibla ekonomiska resurser.

I anslutning till det sagda anser jag kommittén böra framhålla, att dubbelanskaffningar självfallet i viss utsträckning äro nödvändiga. Vad särskilt angår riksdagsbiblioteket bör sålunda bl. a. beaktas, att den statliga förvaltningens representanter böra kunna göra anspråk på att få brådskande litteraturbehov snabbt tillgodosedda genom detta bibliotek.

Den föreslagna inventeringen torde kräva en relativt betydande arbetsinsats, vilken är av sådan art att kommittén icke själv kan påtaga sig densamma. Nämnas må emellertid att i anslutning till kommitténs arbete verkställt en inventering genom Kungl. bibliotekets försorg av löpande utländska juridiska tidskrifter i svenska bibliotek, särskilt i Stockholm. Kommittén vill ifrågasätta, om icke jämväl inventeringen i övrigt borde anförtros åt Kungl. biblioteket, som i redaktionen för de offentliga bibliotekens accessionskatalog synes föfoga över ett för uppgiften lämpat organ. Givetvis måste man dock räkna med en temporär arbetskraftsförstärkning för arbetets genomförande.

Av det sagda följer att enligt kommitténs mening riksdagsbibliotekets förvärvspolitik bör inriktas på en starkare specialisering beträffande vissa

ämnen, medan vissa andra ämnen förutsättas komma att i första hand odlas annorstädes inom biblioteksväsendet och därför kunna — med iakttagande likväl av vad riksdagsbibliotekets huvuduppgifter kräva — tilldelas en mera sekundär ställning i detta biblioteks verksamhet. Frågan om vilken grad av fullständighet som riksdagsbiblioteket bör eftersträva inom de särskilda ämnena kan besvaras först sedan den föreslagna inventeringen ägt rum. Kommittén vill dock härvidlag framhålla följande. Enligt vad den nyss omförmälda undersökningen utvisar torde de sammanlagda bestånden av utländska juridiska tidskrifter icke motsvara föreliggande behov. Erfarenheten synes också ge vid handen, att brister föreligga i fråga om tillgången till utländskt offentligt tryck (utredningar m. m.) i våra bibliotek. Det förefaller kommittén vara lämpligt och naturligt att, då riktlinjerna för en fastare arbetsfördelning mellan biblioteken dragas upp, det anförtros åt riksdagsbiblioteket att närmast svara för litteraturförsörjningen inom de båda nämnda områdena.

Specialiseringen av bokbestånden synes böra få komma till stånd successivt som en följd av den genom arbetsfördelningen reviderade inköpspolitiken. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas, att överföringar verkställdes biblioteken emellan, men med hänsyn till att förefintliga kataloger då skulle bli delvis otillförlitliga tala praktiska skäl mot dylika åtgärder.

Kommittén vill härefter upptaga en annan fråga, som i likhet med den nyss behandlade synes påkalla en överenskommelse om närmare samordning av de större offentliga bibliotekens verksamhet, nämligen *förvaringen av svenska och utländska tidningar*. Vad riksdagsbiblioteket beträffar, hållas där visserligen icke några svenska tidningar — med undantag av Post- och Inrikes Tidningar — men biblioteket inköper, binder och bevarar utländska tidningar till ett antal som våren 1956 uppgick till 28 stycken. Från och med år 1955 inköpes därjämte ett extra exemplar av 16 av dessa tidningar — dock endast för första halvåret — för att utläggas i riksdagsledamöternas övre läsesal. Dessa extra exemplar införlivas icke med samlingarna. — I fråga om motsvarande förhållanden vid andra bibliotek må här främst nämnas något om Kungl. biblioteket. Dit förvärvas genom föreskrivna tryckerileveranser ett exemplar av samtliga i Sverige utkommande tidningar. Dessa tidningar bevaras och bindas, det senare dock endast i fråga om den s. k. A-upplagan. Av tidningar, som utgivnas utom Sverige, inköpas 36 stycken, i vilket antal ingå samtliga svenskspråkiga tidningar med utgivningsort i annat land än Sverige. Även dessa 36 tidningar bevaras, 32 i bundet skick och 4 — i enlighet med en tilltagande tendens inom de vetenskapliga biblioteken — i form av mikrofilmer. Antalet utländska tidningar, som bevaras i såväl riksdagsbiblioteket som Kungl. biblioteket, uppgår till 10. Vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund samt Göteborgs stadsbibliotek hållas respektive 21, 13 och 26 utländska tidningar. Av de sammanlagt 56 utländska tidningar, som hållas vid de fem här nämnda biblioteken, förekomma 25 vid två eller flera av dessa bibliotek.

Kommittén finner icke anledning att ingå på spørsmålet, i vilken omfattning svenska och utländska tidningar böra anskaffas av olika bibliotek. Däremot vill kommittén starkt ifrågasätta, om det är behövt eller ekonomiskt försvarbart, att äldre årgångar av samma tidning lagras på flera håll i en och samma ort i sådan omfattning som nu sker. Möjlighet bör givetvis alltjämt finnas för forskare och andra att få tillgång till äldre tidningslägg, men kravet härpå bör kunna tillgodoses i tillfredsställande

mån även om förvaringen av tidningarna koncentreras. En dylik koncentration framstår enligt kommitténs mening som mycket angelägen med hänsyn till de betydande kostnader för lokalutrymmen och inbindning m. m., som äro förenade med tidningsarkiveringen i dess nuvarande omfattning och form. Kommittén vill i detta sammanhang erinra, att 1949 års sakkunniga rörande arkiv- och biblioteksfilmning i sitt betänkande »Arkiv- och biblioteksfilmning» (SOU 1951: 36) behandlade frågan om filmning av tidningar och därvid (s. 51 f.) framförde bl. a. följande synpunkter. Tidningarnas enorma tillväxt utgör ett mycket brännande problem för biblioteken, bland vilka Kungl. biblioteket, universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund samt Göteborgs stadsbibliotek bilda kompletta samlingar av samtliga i landet utkommande nyhetstidningar, omkring 300. Tidningsfolianterna utsättas för stora påfrestningar, som deras format och papprets dåliga kvalitet göra dem föga skickade att motstå. Filmning av tidningarna skulle öppna en möjlighet att bemästra båda dessa problem. Erfarenheten visar, att en filmkopia blott kräver omkring 5 % av originalens utrymme. Vidare skulle filmningen underlätta den interurbana lånerörelsen med tidningar och betydligt minska arbetet med tidningarnas framtagande och återställande. — Frågan om tidningarnas arkivering har också berörts i en promemoria rörande journalistutbildning och pressforskning, som den 15 januari 1953 överlämnats till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet av en kommitté, tillsatt av Stockholms högskola och pressens huvudorganisationer. Nämnda kommitté har upptagit frågan om inrättande av ett pressforsknings- eller pressinstitut och därvid uttalat att för ett dylikt instituts verksamhet fordras bekväm tillgång till ett så fullständigt arkiv för tidningar och tidskrifter som möjligt. Kommittén har vidare förklarat sig anse det naturligt att undersöka möjligheten av att på samma plats, där Kungl. bibliotekets tidningar framdeles komma att arkiveras, även inrymma lokaler för ett pressinstitut.

Kommittén finner det vara i hög grad önskvärt, att man för riksdagsbibliotekets vidkommande tillgodogör sig de besparingar i fråga om lokaler m. m., som kunna vinnas genom en kraftig begränsning av arkiveringen av utländska tidningar. En dylik begränsning synes emellertid icke lämpligen kunna ske annat än i förening med en allmän koncentration av alla de stora offentliga bibliotekens tidningsarkivering. Kommittén föreslår därför att en dylik koncentration genomföres i samarbete mellan dessa bibliotek. I anslutning till vad som anförts i förenämnda promemoria rörande journalistutbildning och pressforskning synes det kommittén lämpligt, att koncentrationen äger rum genom att tidningsmaterialet efter viss tid samlas i Kungl. biblioteket för magasinering. Enligt vad kommittén erfarit skulle sistnämnda bibliotek därigenom kunna undvika en eljest behövlig utökning av sina samlingar av utländsk press. I samband med den föreslagna koncentrationen bör en omdisponering av äldre tidningssamlingar kunna ske i de berörda biblioteken.

Vissa särskilda verksamhetsgrenar

1. Bibliografisk verksamhet

Riksdagsbiblioteket har efter 1918 års omorganisation av trycket utgivit följande bibliografiska publikationer, nämligen 1) den s. k. grundkatalogen (avseende tiden t. o. m. 1927) jämte tillägg för åren 1928—1936 och 1937—

1945; 2) den årligen utkommande Förteckning över riksdagsbibliotekets nyförvärv; 3) Årsbibliografi över Sveriges offentliga publikationer samt 4) Förteckning över statliga utredningar 1904—1945.

Utgivningen av *årsbibliografien över Sveriges offentliga publikationer* började med årgång 1931, sedan Kungl. Maj:t i kungörelse den 30 april 1931 (nr 72) förklarar sig gilla ett av riksdagsbibliotekets styrelse i juni 1929 framlagt förslag om upprättande genom bibliotekets försorg av en dylik årsbibliografi samt riksdagen (se bankoutskottets utlåtande 1934 nr 51) beviljat anslag för ändamålet. I nyssnämnda kungörelse har Kungl. Maj:t förordnat, att till statsförvaltningen hörande verk eller myndighet skall till riksdagsbiblioteket insända ett exemplar av varje publikation, som verket eller myndigheten utger från trycket, omedelbart efter dess utgivande. Enligt kungörelsen skall därvid såsom publikation icke räknas biljett- och blanketttryck m. m. dylikt.

Kommittén har tagit del av de principer, som tillämpas vid årsbibliografiens redigering; en redogörelse för dem finnes att tillgå i publikationen Från departement och nämnder, nr 8/1950. Härvid har kommittén framför allt ägnat uppmärksamhet åt tolkningen av termen »offentliga publikationer» med hänsyn dels till publikationernas ursprung, d. v. s. de utgivande institutionerna, dels ock till publikationernas innehållsmässiga natur.

Enligt det förslag från riksdagsbibliotekets styrelse, som enligt det förut anförda låg till grund för kungörelsen 1931: 72, borde i första hand sådana verks och myndigheters publikationer redovisas, som upptagas i statskalenderns avdelningar I—VII. I andra hand borde möjlighet beredas institutioner i statskalenderns avd. VIII (Akademier samt vittra och lärda samfund m. m.) och avd. IX (Allmänna anstalter och stiftelser för ekonomiska, kulturella m. fl. ändamål) att få sina verksamhetsberättelser angivna i bibliografien. Därjämte borde kyrkomötet medtagas. — Det är av intresse att med de sålunda föreslagna riktlinjerna jämföra följande uttalanden i den förenämnda redogörelsen i Från departement och nämnder:

— — — har man vid omprövning av årsbibliografiens innehåll funnit nödvändigt, att samtliga rubriker i statskalenderns avdelningar I—VII skola, i den mån publikationer förekomma, upptagas i årsbibliografien, dock med villkor att ifrågavarande inrättning förfogar över statsanslag. Beträffande sådana, vilka äro placerade i avdelningarna VIII och IX, och för vilka endast verksamhetsberättelser eventuellt skulle redovisas enligt det ursprungliga förslaget har det vidare visat sig ofrånkomligt att låta dem representeras efter samma grunder som övriga, d. v. s. med samtliga utgivna publikationer. Att inskränka det bibliografiska förtecknandet till endast viss publikationstyp i ena fallet, under det man i det andra eftersträvar största möjliga fullständighet torde sannolikt leda till felaktiga slutsatser rörande publiceringsverksamheten. Dessutom har det befunnits skäligt att upptaga vissa till statskalenderns bihang förda institutioner liksom även sådana som överhuvud ej ingå i denna. — — — Någon egentlig gallring av de i årsbibliografien inflytande publikationerna har hittills icke ansetts böra ske.

Såsom framgår av det anförda har årsbibliografien kommit att få en något större omfattning än vad som förutsattes vid dess tillkomst. Otvivelaktigt kan det vara en vansklig uppgift att avgöra vad som bör medtagas i en dylik publikation och vad som bör utelämnas. Det kan med rätta hävdas — såsom också skett i den citerade redogörelsen — att årsbibliografiens

värde i hög grad beror av dess fullständighet. Men denna tes bör självfallet vara vägledande vid urvalet endast så länge man rör sig med tryckalster, som äro att beteckna som offentliga publikationer i egentlig mening. Kommittén har för sin del kommit till den uppfattningen, att sistnämnda begrepp i vissa fall kommit att få en alltför vidsträckt tolkning vid redigeringen av årsbibliografien. Sålunda ha i denna medtagits exempelvis broschyrer tillhörande statens järnvägars reklamtryck, vilka icke torde vara publikationer i 1931 års kungörelses mening, och förlagsartiklar, vilka — ehuru utgivna av statsunderstödda institutioner — icke kunna anses tillhöra det offentliga trycket. Att bibliografiens innehåll begränsas till vad dess titel anger är givetvis angeläget med hänsyn till framställningskostnaderna, men det ökar också överskådligheten och därmed den praktiska användbarheten. Det må tilläggas, att enligt vad kommittén erfarit förtecknandet av skrifter utom bibliografiens egentliga område medfört svårigheter i samband med fullgörandet av den leveransskyldighet avseende offentligt tryck, som vårt land åtagit sig gentemot vissa andra stater.

Med hänsyn till vad kommittén sålunda anfört vill kommittén föreslå, att en översyn av principerna för årsbibliografiens redigering kommer till stånd. Därvid bör eftersträvas att återföra bibliografien till en omfattning i huvudsak motsvarande den som åsyftades vid dess tillkomst. I samband härmed bör man undersöka möjligheterna att inskränka den nu enligt kungörelsen 1931:72 gällande leveransplikten för statliga verk och myndigheter, exempelvis i fråga om skolredogörelser och visst militärt tryck.

Kommittén har även diskuterat frågan, huruvida arbetet med årsbibliografiens upprättande alltjämt bör vara en uppgift för riksdagsbiblioteket eller om det hellre bör överflyttas till annan institution. Om avseende fästes endast vid årsbibliografiens ämnesområde, kan det synas lika naturligt nu som då beslutet om årsbibliografiens upprättande fattades, att det ifrågavarande arbetet skall vara förlagt till riksdagsbiblioteket med dess ställning som centralt förvaltningsbibliotek. Det är emellertid att märka, att det svenska biblioteksväsendet sedan några år inrymmer ett speciellt för bibliografisk verksamhet avsett och utrustat organ, nämligen det till Kungl. biblioteket förlagda Bibliografiska institutet. Det synes kommittén, att vägande skäl kunna anföras för att upprättandet av årsbibliografiens inordnas i institutets verksamhet; bl. a. skulle därigenom måhända öppnas möjligheter att spara kvalificerad arbetskraft. Emellertid har kommittén ansett sig icke böra framlägga något längre gående förslag i denna fråga än att densamma bör upptagas till övervägande av riksdagsbibliotekets styrelse i samband med översynen av årsbibliografiens utformning och omfattning. Det torde få förutsättas att styrelsen därvid finner lämpligt att upptaga överläggningar med Kungl. biblioteket samt andra av frågan intresserade verk och myndigheter.

I förevarande sammanhang har kommittén ansett sig böra vidröra frågan om en *omläggning av riksdagsbibliotekets katalogregler*. För den svenska nationalbibliografien har fr. o. m. år 1956 vidtagits en revidering av katalogreglerna, och samtidigt har Kungl. biblioteket för all litteratur tryckt fr. o. m. år 1956 övergått till samma system (det genom Sveriges allmänna biblioteksförnings försorg reviderade systemet). Denna katalogform kommer att bli normgivande för den planerade centralkatalogiseringen av det svenska trycket. Kommittén har — utan att ingå på de skilda tekniska detaljproblem som för riksdagsbiblioteket kunna vara förenade med en anslutning till

centralkatalogiseringen — endast velat framhålla, att det för biblioteksväsendet som helhet och för bibliotekens klientel måste vara av värde, om ett sådant projekt som en enhetlig svensk katalogform vinner allmän anslutning, samt att centralkatalogiseringen synes vara ägnad att i längden möjliggöra personalbesparingar för de deltagande biblioteken. Kommittén finner det därför önskvärt att, om en centralkatalogisering kommer till stånd, riksdagsbibliotekets styrelse allvarligt överväger att ansluta biblioteket därtill.

Beträffande publikationen *Förteckning över statliga utredningar* har kommittén icke funnit anledning att göra något särskilt uttalande.

2. Riksdagsbibliotekets upplysningstjänst

Med skrivelse den 3 mars 1955 överlämnade författningsutredningen till kommittén en promemoria rörande viss särskild bibliotekstjänst (referenstjänst) för riksdagens ledamöters räkning. I promemorian anfördes att utredningen ansåg det finnas skäl att i vårt land pröva — i mindre skala — en anordning liknande den särskilda referenstjänst, som sedan ett tiotal år finnes vid det amerikanska kongressbiblioteket (The Legislative Reference Service). Detta synes lämpligen kunna ske genom att utvidga ramen för de tjänster riksdagsbiblioteket erbjuder riksdagens ledamöter.

Kommittén fann sig efter undersökning av frågan böra hemställa hos riksdagsbibliotekets styrelse om anordnande av en försöksverksamhet av den art, som författningsutredningen åsyftat. En dylik verksamhet påbörjades också den 18 april 1955. Den fortgick — med benämningen Riksdagsbibliotekets upplysningstjänst — till och med den 31 maj och har sedermera bidrivits även under höstsessionen 1955 och vårsessionen 1956. Upplysningstjänsten bedrivs under närmaste ledning av en bibliotekarie vid riksdagsbiblioteket, vilken biträdades av en för ändamålet särskilt anställd yngre akademiker. Syftet med upplysningstjänsten har närmare angivits i ett provisoriskt reglemente, som vid verksamhetens igångsättande tillställdes samtliga riksdagsledamöter. Det heter där:

Upplysningstjänsten avser att lämna riksdagens ledamöter biträde vid insamling av sakuppgifter i frågor, som äro under behandling i riksdagen eller som någon riksdagsledamot önskar bringa inför riksdagen. Såsom exempel på sådana uppgifter må nämnas:

- anvisning av litteratur i ett ämne;
- insamling av statistiska data i svenska eller utländska källor;
- upplysning om lagstiftningen i något visst eller några vissa länder på ett visst område eller om den tidigare behandlingen av en fråga i Sverige;
- undersökning om en viss frågas handläggning av Kungl. Maj:t eller ett ämbetsverk;
- efterforskning av ett tidigare uttalande av några politiker eller någon myndighet i ett visst ärende, etc.

Enligt reglementet skola bl. a. följande allmänna regler gälla för upplysningstjänsten:

1. Tjänsten skall var politiskt objektiv.
2. Sådana förfrågningar, som kräva mera tidsödande efterforskningar, kunna endast emottagas, om de icke inkräkta på upplysningstjänstens behöriga gång.
3. Upplysningstjänstens personal får ej utnyttjas för författande av motioner, spörsmål, reservationer eller riksdagsanföranden. Däremot få

sakuppgifter, som upplysningstjänsten på beställning sammanställt, härvid givetvis användas.

Under våren 1955 besvarade upplysningstjänsten 40 frågor, ställda av 19 riksdagsledamöter. Därjämte utarbetades en promemoria om Sovjetunionen till tjänst för den svenska riksdagsdelegation, som i juni 1955 avlade besök därstädes. Hösten 1955 besvarades likaledes 40 frågor — antalet frågeställare var då 21 — och våren 1956 78 frågor av 35 riksdagsledamöter. De här avsedda frågorna, vilka förtecknats i *bil. 2*, äro sådana som registrerats av upplysningstjänsten. Därutöver ha en del frågor förekommit, som kunnat besvaras utan särskild utredning.

Som antalet frågeställare under upplysningstjänstens tre förflutna verksamhetsperioder visar, har upplysningstjänsten ännu icke fått någon större omfattning. Om anledningen härtill är det vanskligt att uttala sig. Att av den relativt låga frekvensen draga den slutsatsen att verksamheten bör nedläggas vore emellertid enligt kommitténs mening förhastat. För de riksdagsledamöter som hänvänt sig till upplysningstjänsten har denna säkerligen varit till icke ringa gagn, och måhända kommer intresset för att utnyttja densamma att bli mera allmänt. Härtill kommer det enligt kommitténs mening betydelsefulla förhållandet, att den som anlitar upplysningstjänsten därigenom kan få sin uppmärksamhet riktad på de möjligheter till information som riksdagsbiblioteket i övrigt har att erbjuda. Om på så sätt en närmare kontakt kan åstadkommas mellan riksdagens ledamöter och biblioteket, är detta ett värdefullt resultat av upplysningstjänsten vid sidan av den direkta service som denna tillhandahåller. Kommittén anser därför att verksamheten med en särskild upplysningstjänst bör fortgå t. v. men finner icke tiden vara mogen att föreslå, att upplysningstjänsten infogas i bibliotekets ordinarie organisation.

3. *Samarbete med verksbiblioteken*

Det i 1913 års betänkande framförda förslaget om utvidgning av riksdagsbiblioteket till centralt förvaltningsbibliotek har i det föregående berörts endast i vad det avsåg ämbetsverkets rätt att utnyttja riksdagsbibliotekets samlingar. Förslaget var emellertid betydligt mera vittsyftande än så. Enligt de sakkunniga borde nämligen inom biblioteket i princip sammanföras förvaltningens strödda boksamlingar, varjämte dit borde överföras den sedermera till de olika verken inkommande litteraturen. De sakkunniga förutsatte dock, att från centraliseringen skulle undantagas departementens och verkens handbibliotek samt de juridiska verkens och åtskilliga andra verks boksamlingar i övrigt. Till centraliseringsfrågan togs ej ställning i den på betänkandet grundade propositionen, som förelades 1918 års riksdag. Med anledning av en framställning från riksdagsbibliotekets styrelse bemyndigade Kungl. Maj:t år 1921 dåvarande riksdagsbibliotekarien V. Gödel att undersöka, i vilken omfattning den centrala förvaltningens boksamlingar borde i enlighet med de av förenämnda sakkunniga angivna grunderna införlivas med riksdagsbiblioteket, samt utreda andra spörsmål, vilka ägde samband med riksdagsbibliotekets organiserande såsom centralt förvaltningsbibliotek och vore ägnad att för framtiden åstadkomma sådan samverkan mellan riksdagsbiblioteket och förvaltningens centrala myndigheter i fråga om förvärv av litteratur, bokvärd och katalogisering m. m., att därigenom vunnes ett ur såväl ekonomisk som biblioteksteknisk synpunkt tillfredsställande resultat.

Gödels förslag, som framlades i ett år 1923 avgivet betänkande (SOU 35), innebar i huvudsak följande. Riksdagsbiblioteket skulle vara en central, med vilken centralförvaltningens verk och myndigheter skulle vara samorganiserade i bok- och biblioteksavseende. Samorganisationen skulle avse samverkan och samarbete mellan centralen och verkens handbibliotek, vilka borde bestå för att tillgodose de dagliga och stundliga behoven. Överinseende och inspektion vid handbiblioteken skulle utövas genom riksdagsbiblioteket, under det att den närmaste tillsynen och det dagliga arbetet vid varje handbibliotek skulle handhas av en vid vederbörande verk anställd tjänsteman. Inköp för handbibliotekens räkning skulle bestämmas av myndigheten och riksdagsbibliotekets överbibliotekarie gemensamt, där ej fråga vore om mindre eller brådskande inköp. Till riksdagsbiblioteket skulle överlåtas all vid centralförvaltningens verk och myndigheter befintlig eller dit inkommande litteratur, i den mån densamma icke ansåges böra ingå i verkens handbibliotek, vidare den för kungl. kommittéer m. m. införskaffade litteraturen, sedan arbetet avslutats, samt behövliga exemplar av allt officiellt och statsunderstött tryck. Till översikt och kännedom om förvaltningens bokförråd skulle genom centralbibliotekets försorg upprättas en hela förvaltningen, om möjligt, omfattande gemensam centralkatalog.

Vid betänkandet fogades i enlighet med nu angivna riktlinjer uppgjorda förslag till ändringar i riksdagsbibliotekets stadgar samt till en kungörelse med bestämmelser angående riksdagsbibliotekets och den centrala statsförvaltningens samorganisation i bok- och biblioteksavseende.

Gödels förslag mötte åtskillig kritik på förvaltningshåll. Man vände sig därvid mot den medbestämmanderätt i myndigheternas förvaltning — bl. a. i fråga om bokinköp — som enligt förslaget skulle tilldelas riksdagsbiblioteket, och någon överflyttning dit av de egna boksamlingarna ville man i allmänhet icke veta av. Förslaget kom ej heller att föranleda några åtgärder.

Ett visst samarbete har dock kommit till stånd mellan riksdagsbiblioteket och ämbetsverken, ehuru ej de former Gödel tänkte sig. Det har huvudsakligen inneburit, att riksdagsbiblioteket stått ämbetsverket till tjänst med råd och hjälp i skilda angelägenheter. Bl. a. må nämnas att tjänstemän hos riksdagsbiblioteket under senare år anlitas av kammarkollegium, högsta domstolen, justitiedepartementet och lagberedningen för omkatalogisering, gallring m. m. av respektive bibliotek.

Ett samarbete mellan riksdagsbiblioteket och förvaltningen av den frivilliga, rådgivande karaktär, som numera utbildats, synes kommittén vara värdefullt och utgöra den form, i vilken riksdagsbibliotekets ställning som centralbibliotek för förvaltningen bör taga sig uttryck. Kommittén håller icke för osannolikt, att ett dylikt frivilligt samarbete kan medföra besparingar genom att onödiga dubbelanskaffningar förebyggas. Däremot vill kommittén för sin del icke söka återuppliva tanken på en författningsmässigt reglerad samorganisation av den typ, som Gödels förslag avsåg. Ett överförande av ämbetsverkets boksamlingar till riksdagsbiblioteket skulle sannolikt i vissa fall vara direkt olämpligt, nämligen då fråga är om verk med mera omfattande bibliotek och speciell karaktär, såsom socialstyrelsen och statistiska centralbyrån. Vad åter angår verkens handbibliotek, ifrågasattes varken i 1913 års betänkande eller i 1923 års annat än att de skulle kvarbliva i vederbörande verk. Det synes icke osannolikt, att införandet av formlig inspektionsrätt och medbestämmanderätt beträffande verkens bok-

inköp för riksdagsbiblioteket skulle kunna ge upphov till irritation och kontroverser, något som skulle äventyra de möjligheter till nyttigt samarbete i litteraturfrågor, som eljest föreligga. I varje fall är kommittén böjd för att beteckna ifrågavarande åtgärder, liksom även anordnandet av en centralkatalog över verkens bokbestånd, såsom överorganisation. Några särskilda åtgärder med avseende å riksdagsbibliotekets verksamhet i förhållande till ämbetsverken anser kommittén alltså icke erforderligt att föreslå.

Lokalfrågan

Såsom ett av skälen för igångsättandet av förevarande utredning angav bankoutskottet i sitt förenämnda utlåtande nr 23 till 1954 års riksdag, att riksdagsbiblioteket anmält behov av ytterligare utrymme för uppställning och förvaring av nytillkommande litteratur. Rörande dessa spörsmål får kommittén anföra följande.

Riksdagsbiblioteket förfogar nu över de lokaler, som markerats på bifogade planritningar över riksdagshusets övre källare, jordvåning, bottenvåning och huvudvåning samt entresolvåning (*bil. 3 a—e*). På bilagorna har angivits vilka år de olika lokalerna tillförts biblioteket, i den mån detta skett efter bibliotekets inflyttning i riksdagshuset.

Enligt en av riksdagsbibliotekets överbibliotekarie verkställd utredning utgjorde hyllmängderna i bibliotekets bokmagasin i slutet av år 1952 tillsammans 7 294 m, varav 734 m voro odisponerade. Sistnämnda antal hyllmeter stod alltså till förfogande för kommande accession. Då denna beräknades till omkring 170 m årligen, skulle enligt en rent matematisk beräkning reservutrymmena komma att vara utnyttjade efter ca 4 år. Emellertid medförde boksamlingarnas uppdelning i olika bokfack och böckernas uppställning inom varje bokfack, att det icke vore praktiskt möjligt att utnyttja hyllreserven intill sista hundratalet meter. I utredningen framhölls därför, att biblioteket var i behov av en omedelbar och högst väsentlig lokalökning, vilken om möjligt icke borde understiga tio års accession.

I skrivelse till bankoutskottet den 6 februari 1953 anslöt sig riksdagsbibliotekets styrelse till vad som anförts i utredningen och uttalade för egen del bl. a. följande.

Styrelsen delar även så till vida överbibliotekariens uppfattning, att om tillräckliga utrymmen icke stå att uppdriva inom riksdagshuset, man bör upptaga till prövning huruvida icke utanför riksdagshuset belägna lokaler för riksdagsbiblioteket bör anskaffas rymmande samtliga läsesalar, arbetsrum och bokmagasin. Efter det dylika lokaler kommit till stånd skulle då endast ett mindre referensbibliotek för utskotten och riksdagsledamöternas kvarstanna förslagsvis riksdagsmännens övre läsesal jämte den ovanför denna belägna balkongvåningen. Det torde emellertid knappast råda någon tvekan om att för riksdagsarbetet och även för arbetet i departementen och de centrala ämbetsverken det vore förmånligast, om biblioteket i dess helhet kunde kvarbliva i riksdagshuset. Skrivelsen utmynnade i en hemställan, att bankoutskottet ville vidtaga åtgärder för en sådan lösning av bibliotekets lokalfråga, att bibliotekets behov av bokmagasin bleve tillgodosett för en avsevärd tid framåt.

I maj 1954 avhölls under ordförandeskap av bankoutskottets ordförande ett sammanträde mellan representanter för fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagsbibliotekets styrelse, varvid överläggningar om bibliotekets

lokalfråga ägde rum. Överläggningarna resulterade i att den s. k. rotundan i bottenvåningen under andra kammarens plenisal anvisades åt biblioteket för begagnande. Tack vare detta tillskott beräknades det tillgängliga reservutrymmet våren 1955 — trots att de totala bestånden då vuxit till ca 7 000 m — utgöra omkring 700 m. Om den årliga accessionen antages komma att kvarligga ungefär på hittillsvarande nivå och någon mera omfattande gallring icke äger rum, är det dock tydligt, att biblioteket ganska snart kan stå inför en akut brist på förvaringsutrymmen. Vilka förändringar i accessionen den av kommittén rekommenderade arbetsfördelningen mellan riksdagsbiblioteket och vissa andra bibliotek kan komma att innebära är f. n. icke möjligt att bedöma. Även om resultatet skulle bli, att riksdagsbiblioteket inom något eller några bokfack icke komme att eftersträva samma fullständighet i samlingarna som hittills, synes inverkan på bibliotekets totala årsaccession knappast kunna bli sådan, att lokalfrågan mera nämnvärt påverkas. Enligt vad som framhållits av fullmäktige i riksgäldskontoret, då behov av ökade utrymmen under de senaste åren anmälts från bibliotekets sida, synes tillgång till några ytterligare lokaler inom riksdagshuset icke vara att påräkna. Självfallet bör man tillvarataga alla möjligheter till en sådan systematisk och successiv gallring av samlingarna, som kan ske utan men för bibliotekets uppgifter. Även om en icke oväsentlig lättnad bör kunna vinnas på denna väg, måste man taga ställning till frågan, huruvida en fullständig eller partiell utflyttning av riksdagsbiblioteket till lokaler utanför riksdagshuset kan och bör genomföras.

Vad först beträffar alternativet total utflyttning, skulle det enligt kommitténs uppfattning vara verklighetsfrämmande att ifrågasätta en åtgärd, som skulle innebära att riksdagens ledamöter icke längre ägde tillgång till biblioteket i omedelbar anslutning till de lokaler, där riksdagsarbetet bedrivs. Vid sådant förhållande måste en total utflyttning av biblioteket avvisas.

En partiell utflyttning skulle kunna få den formen, att i riksdagshuset bibehölls endast en mindre del av bibliotekets samlingar, vilken skulle få karaktären av handbibliotek för riksdagens eget behov, medan återstoden flyttades till någon annan, närbelägen plats. Behoven av ytterligare förvaltningslokaler i huvudstaden och de stora svårigheterna att tillgodose sådana behov, vare sig genom att övertaga ledigblivande lokaler eller genom nybyggnad, äro emellertid väl kända. Även om själva lokalfrågan kunde lösas, skulle detta alternativ ge rum för vägande erinringar, såväl med avseende på den service som skulle kunna beredas riksdagen — jfr biblioteksstyrelsens ovan citerade skrivelse — som från ekonomiska synpunkter.

Kommittén har emellertid trots sig finna en i olika hänseenden tillfredsställande utväg ur svårigheterna i en annan form för uppdelning av bibliotekets samlingar, innebärande att huvuddelen bibehålles i nuvarande lokaler men att sådana partier, som endast sällan efterfrågas, överföras — i den mån de anses icke kunna utgallras — till en depå, vilken utan olägenhet kan och av ekonomiska skäl följaktligen bör förläggas utom Stockholm. Till depån överförda böcker böra kunna beställas i biblioteks-expeditionen i riksdagshuset och där tillhandahållas beställaren. Förslaget innebär en viss sänkning av den mycket höga beredskap, som riksdagsbiblioteket f. n. håller. Expedieringstidens förlängning torde emellertid bli ganska obetydlig, omkring ett dygn. Den antydda ordningen synes därför icke behöva medföra nämnvärt men för bibliotekets kundkrets, särskilt som ju till depåförvaring skulle utväljas sådana verk, som erfarenhets-

mässigt endast undantagsvis efterfrågas. Kommittén har dock ansett sig böra utgå från att tillfälle i enstaka fall skall kunna beredas forskare att i depån begagna där förvarade böcker, exempelvis då fråga är om en större serie parlamentstryck e. d.

På kommitténs hemställan har inom riksdagsbiblioteket verkställt en preliminär undersökning rörande arten och omfattningen av de litteratursamlingar, som lämpligen skulle kunna överföras till depåförvaring. Denna undersökning ger vid handen, att böcker motsvarande ett utrymme av omkring 1 475 hyllmeter skulle kunna avsöndras, främst riksdags- och parlamentshandlingar (700 m), tidskrifter (250 m), tidningar (200 m) och statistik (90 m). Överbibliotekarien har framhållit, att ifrågavarande böcker huvudsakligen utgöras av större sviter eller grupper i bibliotekets bokmagasin men att vid en mera tidskrävande genomgång bokmängden säkerligen kan betydligt ökas med föråldrade eller genom nya upplagor överflödiggjorda enstaka arbeten.

Då kommittén ansett, att anordnandet av en depå borde kunna vara en lämplig lösning av utrymmesfrågan även för andra bibliotek än riksdagsbiblioteket, har kommittén hos Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd hemställt om en undersökning, huruvida övriga i nämnden representerade bibliotek skulle ha intresse av att en gemensam depåbyggnad komme till stånd. Därigenom skulle uppenbarligen betydande ekonomiska fördelar stå att vinna, liksom även genom en samordning av transporter till och från depån. Samarbetsnämnden har i skrivelse till kommittén den 29 juni 1955 meddelat i huvudsak följande.

Nio av de tillfrågade, till nämnden anslutna 21 statliga biblioteken hade anmält ett positivt intresse för planen, och från vissa av dem hade med bestämdhet understrukits att frågan om ett depåbibliotek kunde på ett väsentligt sätt påverka deras planer på nya magasinutrymmen och på så sätt reducera deras framtida expansionsbehov på innerstadens dyrbara tomtmark. För andra bibliotek åter skulle depåbiblioteket i just detta avseende kunna innebära en provisorisk lösning i avvaktan på en slutgiltig lösning av deras byggnadsfråga. De ifrågavarande nio biblioteken hade angivit följande hyllmeterbehov i ett depåbibliotek:

Farmaceutiska institutet	105
Järnvägsstyrelsen	60
Kungl. biblioteket	6 000
Lantbruksakademien	50
Musikaliska akademien	650
Riksdagsbiblioteket	1 475
Statistiska centralbyrån	100
Tekniska högskolan	600
Veterinärhögskolan	30
	<hr/>
	9 070

Slutsiffran borde utökas med en expansionsmarginal på ca 100 %. I byggnaden borde alltså beredas plats för ca 18 000 hyllmeter.

Lokalen borde komma till utförande norr om Stockholm, detta dels för att undvika trafikstockningarna vid Stockholms södra infarter och slussen, dels för att Kungl. bibliotekets tidningsdepå skulle kunna i viss utsträckning betjäna även Uppsala universitetsbibliotek, vars ledning anmält sitt intresse för projektet.

Lokalen borde vara belägen på en ur skyddssynpunkt lämplig plats, alltså icke centralt i tätort, icke direkt vid järnvägslinje, men dock i grannskapet av järnvägsstation och i omedelbar anslutning till goda kommunikationer. Tomtmarken borde disponeras i den utsträckning att byggnaden senare skulle kunna successivt utbyggas; hänsyn därtill borde även tagas vid byggnadsritningarnas utformning.

Lokalen borde inrymma tjänstebostäder för två expeditionsvakter, garage för två bilar samt vidare ett forskarrum med plats för ett par besökande.

Den dagliga framtagningen och bilservicen med Stockholm borde vara centralt organiserad, förslagsvis genom Kungl. bibliotekets försorg.

Med redogörelse för de av samarbetsnämnden angivna förutsättningarna för depåns anordnande har kommittén hos byggnadsstyrelsen hemställt, att styrelsen ville närmare undersöka projektet med avseende å plats för uppförande av en depåbyggnad, dennas utförande samt uppkommande kostnader m. m.

I sitt svar (*bil. 4*) har styrelsen erinrat om att 1940 års arkivsakkunniga föreslagit en liknande depåbyggnad för riksarkivet omfattande ca 25 000 hyllmeter. Med hänsyn bl. a. till påräkneliga besparingar i anläggnings- och driftkostnader vid en gemensam lösning av de båda byggnadsfrågorna har styrelsen i förevarande sammanhang även utrett förslaget om en arkivdepå. För den gemensamma anläggningen lämplig tomt har utsetts å staten tillhörig mark ca 400 m öster om Rosersbergs järnvägsstation. Efter alternativa kostnadsberäkningar avseende fast resp. rörlig hyllinredning förordar styrelsen att fasta hyllor anordnas. De båda tjänstebostäderna för expeditionsvakter anses böra utföras som villabyggnader. Kostnaderna enligt prisläget våren 1956 uppskattades — med reservation för eventuella merkostnader på grund av onormalt dåliga grundförhållanden — till 1,5 miljon kronor för biblioteksdepån och 0,13 miljon kronor för vaktmästarbostäderna. Om arkivdepån anslutes vid en senare tidpunkt, uppskattas kostnaden härför till 1,5 miljon kronor; uppföres däremot hela anläggningen i ett sammanhang, beräknas kostnaden för själva depåbyggnaden understiga 3 miljoner kronor.

Efter övervägande av de utredningar, som sålunda verkställts av Stockholmsbibliotekets samarbetsnämnd och byggnadsstyrelsen, har kommittén styrkts i sin uppfattning att anordnandet av en biblioteksdepå skulle vara en rationell lösning av riksdagsbibliotekets lokalfråga, samtidigt som det skulle vara till fördel för åtskilliga andra statliga institutioner med liknande problem. Mot de riktlinjer för depåprojektets genomförande, som framkommit, har kommittén för sin del intet att erinra. Kommittén vill emellertid som sin mening uttala, att i depån bör beredas utrymme även åt andra riksdagens verk än riksdagsbiblioteket; främst blir det för dessa verk fråga om utrymmen för arkivalier. Vad angår kostnaderna för uppförande och drift av en biblioteksdepå, vill kommittén framhålla, att det måste anses i hög grad oekonomiskt att utnyttja så dyrbara utrymmen som riksdagshusets — eller över huvud taget lokaler i huvudstadens centrala delar — till förvaring av endast undantagsvis efterfrågad litteratur. Det skulle därför enligt kommitténs mening vara motiverat att övergå till förvaring av dylik litteratur under arkivmässiga förhållanden, även om detta icke nödvändiggjordes av en akut lokalbrist.

Kommittén föreslår alltså, att en biblioteksdepå inrättas i huvudsak

enligt vad som här anförts. Om detta förslag genomföres, kan det därigenom frigjorda utrymmet i riksdagsbiblioteket i anslutning till överbibliotekariens förenämnda upplysningar överslagsvis beräknas till minst 1 700 hyllmeter. Härtill kommer nu förefintligt reservutrymme, 700 hyllmeter. Om vidare gallringsfrågan, såsom kommittén förutsätter, fortlöpande ägnas vederbörlig uppmärksamhet, kan frågan om ytterligare lokaler i riksdagshuset för biblioteket icke behöva bli aktuell i framtiden. Förslagets genomförande skulle alltså medföra en lättnad i den för riksdagens verksamhet alltmera besvärande lokalbristen i riksdagshuset. Med hänsyn härtill och till de fördelar, som i övrigt skulle stå att vinna genom inrättandet av en biblioteksdepå, synes det angeläget att frågan därom upptages till prövning och avgörande snarast möjligt.

Kommittén vill i detta sammanhang något beröra frågan om anslagsanvisning till biblioteksdepåbyggnaden. Såsom framgår av den tidigare redovisade sammanställningen över bibliotekets utrymmesbehov kunna Kungl. biblioteket och riksdagsbiblioteket beräknas komma att taga större delen av hyllmeterutrymmet i anspråk. Kungl. biblioteket behöver sålunda ca 2/3 av den totala hyllmeterlängden och riksdagsbiblioteket ungefär hälften av återstoden. Då de i depåbyggnaden inrymda samlingarna främst komma att utnyttjas genom Kungl. biblioteket, synes lämpligt att, såsom Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd föreslagit, driften av depån anförtros åt detta bibliotek. Kungl. bibliotekets byggnad är — liksom flertalet stalliga förvaltnings- och institutionsbyggnader — redovisad under byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Även depåbyggnaden bör — om den kommer till utförande — redovisas på denna delfond. Byggnadsstyrelsen kommer därigenom att svara för underhållet av byggnaden. Till den del byggnaden tages i anspråk av riksdagsbiblioteket och eventuellt andra riksdagens verk kommer ersättningen härför att enligt de för fastighetsfonden gällande bestämmelserna regleras över anslaget till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond under fjortonde huvudtiteln. Medel till depåbyggnadens uppförande böra anvisas såsom investeringsanslag under nämnda delfond av fastighetsfonden.

Kommittén utgår från att, sedan ärendet i vederbörlig ordning behandlats av delegerade för riksdagens verk, riksdagen — om den för sin del finner att frågan om ytterligare utrymme för riksdagsbiblioteket bör lösas enligt kommitténs förslag — genom skrivelse till Kungl. Maj:t ger sin mening till känna. Det torde sedermera ankomma på Kungl. Maj:t att efter eventuell ytterligare utredning och komplettering genom remissbehandling framlägga proposition i ärendet.

Organisation och personalfrågor

Vid riksdagsbiblioteket finns f. n. följande personal anställd:

Antal	Tjänstebenenämning	Lönegrad
1	överbibliotekarie	Ca 37
1	förste bibliotekarie	Ca 31
2	bibliotekarier	Ca 27
2	»	Ce 27
3	amanuneser	enligt bestämmelserna om reglerad befordringsgång
1	biblioteksassistent	Ce 15
1	»	Cg 15
1	biblioteksbiträde	Ce 13
1	»	Ce 11 ¹
1	förste expeditionsvakt	Ca 11 ²
1	expeditionsvakt	Ca 10
1	»	Ce 10
1	»	Cg 4

S:a 16^{1/2}

De båda tjänsterna för biblioteksassistent ha tillkommit under de senaste åren med utnyttjande av löneomedel för två amanuensjänster, som biblioteksstyrelsen i rationaliserings- och besparingssyfte ansett icke böra återbesättas vid innehavarens avgång utan utbytas mot lägre kvalificerad personal.

Under överbibliotekarien är bibliotekariepersonalen f. n. fördelad till tjänstgöring enligt följande.

Accessionsavdelningen: förste bibliotekarien.

Katalogiseringsavdelningen: 1 bibliotekarie Ca 27.

Fortsättningsavdelningen: 1 bibliotekarie Ce 27.

Bindningstjänsten: 1 amanuens.

Låneexpeditionen: 1 bibliotekarie Ce 27; 1 amanuens.

Publikationsavdelningen: 1 bibliotekarie Ca 27; 1 bibliotekarie (reglerad befordringsgång).

Av biblioteksassistenterna tjänstgör den ena på katalogiseringsavdelningen och den andra huvudsakligen på inbindningsavdelningen. Biblioteksbiträden syssla med skriv- och kontrollarbete för olika arbetsenheter inom biblioteket.

Vid sin granskning av riksdagsbibliotekets organisation har kommittén funnit skäl föreslå vissa förändringar, för vilka redogörelse lämnas i det följande. Kommittén har därvid beaktat de organisationsformer som tillämpas vid andra bibliotek. Det har varit kommittén angeläget att iakttaga grundsatsen, att mera talrik eller högre kvalificerad personal icke skall avses för de olika arbetsuppgifterna än vad dessa kräva för att utföras på tillfredsställande sätt. Granskningen har också givit vid handen, att en viss reduktion av personalstyrkan är möjlig. Kommitténs förslag är i dagsläget närmast att uppfatta som en grund för beräkningen av personalbehovet. Det är alltså icke avsett, att bibliotekets styrelse skall vara bunden vid att

¹ Med halvtidstjänstgöring.

² Innehavaren är förordnad att mot vikariatslön bestrida göromål som eljest ankomma på tjänstemän i lönegraden Ca 13.

omedelbart genomföra den personalfördelning mellan olika arbetsenheter, som angives i det följande. På längre sikt bör emellertid den föreslagna organisationen anses som en dealorganisation, till vilken man bör eftersträva att anpassa sig efter hand som förhållandena medge det.

Kommittén anser lämpligt att först behandla de arbetsuppgifter, som enligt kommitténs mening böra ombesörjas av bibliotekets chef, överbibliotekarien, och av honom direkt underställda hjälpkrafter. Sådana arbetsuppgifter är accessionen, bytesförbindelserna samt personal- och andra administrativa ärenden. Därefter behandlas övriga arbetsuppgifter, vilka föreslås skola — bortsett från expeditionsvaktsgöromålen — fullgöras inom två sektioner, en för yttre och en för inre tjänst.

Accessionen. Rörande handläggning av ärenden angående litteraturinköp föreskrives i § 8 av riksdagsbibliotekets stadgar:

»Inköp bestämmes av styrelsen efter förslag av överbibliotekarien. Inköp, som icke tåla uppskov, äger överbibliotekarien att mellan styrelsens sammanträden företaga, börande sådana inköp, som mellan två sammanträden ej må överstiga en samfällad kostnad av 500 kronor, vid styrelsens nästa sammanträde anmälas.»

I stadgarnas § 17 angives vidare att det åligger överbibliotekarien att noggrant följa utkommande litteratur för samlingarnas utvidgande och förkovrande.

I anslutning till dessa bestämmelser finnes anledning att ägna uppmärksamhet åt två frågor, nämligen dels vem som bör besluta om inköp, dels hur beredningen av inköpsärendena bör tillgå. Vad först angår beslutanderätten vill kommittén framhålla, att den vid riksdagsbiblioteket nu tillämpade ordningen i detta avseende är unik inom det svenska biblioteksväsendet; det förekommer icke vid andra vetenskapliga bibliotek eller vid de större folkbiblioteken, att biblioteksstyrelsen eller motsvarande organ tager befattning med de enskilda inköpsärendena på det sätt som sker vid riksdagsbiblioteket. Det kan enligt kommitténs mening icke rimligen krävas, att styrelsens ledamöter skola ägna så mycken tid och så mycket arbete åt granskningen av inköpsförslagen, som ansvaret för inköpsbesluten bör förutsätta. Även om s. k. inköpsammanträden hållas relativt ofta, medför det nuvarande systemet dock oundvikligen en viss omgång. Olägenheterna härav äro måhända normalt icke så framträdande men kunna komma till synes exempelvis om möjlighet uppkommer att göra ett ekonomiskt fördelaktigt eller eljest angeläget förvärv men möjligheten står öppen endast en mycket kort tid. Det sagda talar enligt kommitténs mening för att beslutanderätten i inköpsfrågor bör tillkomma överbibliotekarien, såsom fallet är vid andra bibliotek. Särskilt väsentligt är emellertid att en dylik ordning skulle stämma bättre överens med den allmänt rådande principen, att det är verkschefen, som skall bära ansvaret för att den löpande verksamheten bedrivs i enlighet med utfärdade föreskrifter. En sådan förändring, som kommittén här förordat, skulle icke belaga styrelsen inflytandet över accessionen. Styrelsen — som givetvis fortlöpande bör erhålla redogörelse för inköpen — komme alltjämt att äga möjlighet och skyldighet att ingripa, om accessionsverksamheten skulle visa tendenser att avvika från de för bibliotekets verksamhet gällande allmänna riktlinjerna, liksom överbibliotekarien å sin sida skulle kunna hänvända sig till styrelsen i tveksamma fall.

Kommittén föreslår alltså, att beslutanderätten i inköpsärenden överföres från styrelsen till överbibliotekarien.

Upprättandet av inköpsförslagen jämte därför erforderliga förberedelser (övervakning av bokhandels-, antikvariats- och auktionskataloger, recensionsavdelningar, bibliografier etc.) har intill år 1956 ombesörjts av överbibliotekarien personligen; beträffande den juridiska litteraturen har dock en utomstående sakkunnig anlåtats. Med sistnämnda undantag, som alljämt gäller, skötes ifrågavarande uppgift numera av förste bibliotekarien under överbibliotekariens överinseende. Kommittén finner det vara mest ändamålsenligt, att beredningen av inköpsärendena vid riksdagsbiblioteket, liksom vid andra bibliotek, fördelas efter ämnesområden mellan ett flertal personer med särskild sakkunskap inom respektive områden. Erfarenhetsmässigt är det önskvärt, att dessa personer — vilka såsom referenter böra för överbibliotekarien framlägga sina inköpsförslag — äro bibliotekstjänstemän. Erfarenheten visar emellertid också, att det — särskilt inom ett bibliotek med så förhållandevis fåtalig personal som riksdagsbiblioteket — är svårt att finna för olika fack lämpade specialreferenter. I den mån så likväl kan ske, böra referentuppgifterna anförtros åt bibliotekets egna tjänstemän, att bestridas vid sidan av vederbörandes huvudbefattningar inom biblioteket. Att den utbildning den enskilde tjänstemannen skaffat sig utnyttjas på detta sätt synes vara värdefullt icke blott för biblioteket utan även för tjänstemannen själv. Icke minst för att på längre sikt möjliggöra att accessionsarbetet organiseras på nu föreslaget sätt är det givetvis angeläget, att man vid nyrekrytering av tjänstemän till riksdagsbiblioteket söker förvärva samhällsvetenskapligt utbildad arbetskraft, i den mån möjligheter därtill kunna föreligga. Slutligen må tilläggas att anordningen med specialreferenter för att ge största möjliga effekt förutsätter ett gott personligt samarbete direkt mellan de olika bibliotekens referenter.

För den tekniska behandlingen av inköpsförslagen bör överbibliotekarien disponera en assistent i lönegraden Ca 15. Assistenten bör även biträda överbibliotekarien med arbete (förande av kartotek etc.) avseende bibliotekets bytesförbindelser, vilka förutsättas skola liksom hittills handläggas av honom.

Sekretariatet. I förste bibliotekariens åligganden ingår f. n. att handhålla personalärenden (föra tjänstematrikeln, redovisa semestrar och andra ledigheter, uppgöra PM till avlöningslistor, ordna overtidstjänstgöringen vid kvälls- och nattplena m. m.). Det är här fråga om arbetsuppgifter av sådan art, att de — i betraktande av de kompetenskrav som gälla för förstebibliotekarietjänsten och den lönegrad i vilken denna är placerad — under inga omständigheter böra vara förenade med nämnda tjänst. Göromålen i fråga böra lämpligen fullgöras av den nyss omnämnda assistenten. Självfallet skola ifrågakommande beslut i personalärenden fattas av överbibliotekarien, i den mån beslutanderätten icke tillkommer styrelsen. I sekretariatet bör förutom assistenten ingå ett biblioteksbiträde i 11 lönegraden för renskriftsarbeten, katalogkortskopiering för den nedannämnda sektionen för inre tjänst samt biträde i mån av behov åt assistenten.

Sektionerna för yttre och inre tjänst. För erhållande av en fastare organisation än den nuvarande synes biblioteket — med undantag av sekretariatet och expeditionsvaktspersonalen — böra indelas i endast två sektioner, en för yttre och en för inre tjänst. Den förra bör omfatta skötseln av låneexpeditionen med lokal och interurban bokutlåning samt skötsel och övervakning av referensbiblioteket, läsesalar och lärum. Då omfattningen av detta arbete minskar under riksdagsferierna och riksdagens höstsession, bör sek-

tionens personal tidvis i viss utsträckning kunna vara sysselsatt med speciella bibliografiska arbeten, t. ex. »Förteckning över statliga utredningar». Även upplysningstjänsten bör anslutas till sektionen för yttre tjänst; såsom förut uttalats bör den emellertid icke f. n. anses tillhöra bibliotekets ordinarie organisation, och vid beräkningen av sektionens personalbehov tager kommittén icke hänsyn till upplysningstjänsten i vidare mån än att föreståndarskapet för densamma vid dess nuvarande omfattning förutsättes kunna bestridas av en tjänsteman inom sektionen. Det är icke möjligt att nu bedöma vilka krav på personal, som upplysningstjänsten i framtiden kan komma att ställa. Om det framdeles, sedan ytterligare erfarenheter vunnits rörande denna verksamhetsgren, skulle visa sig att densamma icke kan bedrivas inom den för biblioteket beräknade personalramen, torde styrelsen få upptaga frågan om erforderlig förstärkning till prövning och göra de framställningar, som därvid kunna befinnas påkallade. — Sektionen för yttre tjänst bör stå under ledning av förste bibliotekarien (tillika ställföreträdare för överbibliotekarien) samt i övrigt omfatta en bibliotekarie i lönegraden Ca eller Ce 27 och en amanuens.

Till sektionen för inre tjänst bör föras katalogiseringsarbetet, utgivningen av en på grundval av katalogiseringen redigerad nyförvärvsförteckning, bindningstjänsten samt överinseendet över bokmagasinen. För sektionschefen bör enligt kommitténs mening avses en bibliotekarietjänst i Ca 29. I övrigt uppskattar kommittén personalbehovet till en bibliotekarie i Ca eller Ce 27, en biblioteksassistent i 15 och ett biblioteksbiträde i 13 lönegraden samt — i avvaktan på att ställning toges till frågan om riksdagsbibliotekets anslutning till centralkatalogiseringen — en amanuens.

Av de båda bibliotekarietjänster, som här ovan föreslagits skola hänföras till Ca eller Ce 27, synes en böra vara ordinarie och den andra extra ordinarie.

Expeditionsvaktpersonalen. Det förefaller kommittén vara möjligt att minska antalet expeditionsvakter med en. Denna minskning bör komma till stånd, även om — såvitt nu kan förutses — det tidvis kan visa sig behövt att något öka uttaget av övertid.

Kommittén har i inledningen till detta befänkande omnämnt det förslag om högre lönegradsplacering för förste expeditionsvakten, som väcktes i motion vid 1954 års riksdag. Yrkandet, som avsåg placering i 15 lönegraden, tillstyrktes av biblioteksstyrelsen. Fullmäktige i riksgäldskontoret uttalade i sitt yttrande bl. a., att å tjänsteinnehavaren faktiskt kommit att — vid sidan av hans åligganden som förste expeditionsvakt — i viss utsträckning läggas göromål, som eljest pläga åvila bibliotekspersonal. I avvaktan på översyn av riksdagsbibliotekets personalorganisation syntes den dåvarande (och nuvarande) innehavaren av tjänsten skäligen kunna tillerkännas en löneförhöjning, förslagsvis i form av förordnande med vikariatslön i 13 lönegraden. Lönenämnden för riksdagens verk anslöt sig till detta förslag, mot vilket icke heller bankoutskottet hade någon erinran. I anslutning härtill har förste expeditionsvakten från och med den 1 juli 1954 tilldelats vikariatslöneförordnande i 13 lönegraden.

Enligt från riksdagsbiblioteket erhållna uppgifter åligger det förste expeditionsvakten:

- a) att handhava förrådet av skrivmaterialier och andra förbrukningsartiklar;
- b) att avsända, mottaga och sortera bibliotekets bytestryck;

c) att ombesörja distributionen av bibliotekets publikationer och föra distributions- och leveranslistor;

d) att granska räkningar rörande materialanskaffningar;

e) att planera, övervaka och delta i omflyttningar av boksamlingarna;

f) att svara för fördelningen av löpande riksdagstryck och officiellt tryck inom biblioteket, utskottslokaler, kamrar, kanslier och klubbрум.

Första expeditionsvakten utför dessutom i den utsträckning hans övriga sysslor det medgiva diverse bokbinderiarbeten.

Kommittén har vid övervägande av förevarande lönespörsmål funnit en högre lönegradsplacering än den nuvarande vara motiverad. Härvid har kommittén beaktat — förutom de nyss angivna arbetsuppgifterna — att åt förste expeditionsvakten är anförtrodd den kvalificerade uppgiften att leda framtagningsarbetet. Det förut omnämnda motionsyrkandet om tjänstens placering i 15 lönegraden anser sig kommittén dock, med hänsyn till lönesättningen för liknande tjänster inom statsförvaltningen i övrigt, icke kunna tillstyrka. Kommittén föreslår att tjänsten hänföres till lönegraden Ca 14 med tjänstebenämningen expeditionsförman.

I kapitlet »Kostnadsfrågor» framlägger kommittén vissa synpunkter på de förenämnda bokbinderiarbetena i bibliotekets egen regi.

Vid bifall till vad kommittén nu föreslagit skulle följande tjänster komma att vara erforderliga vid riksdagsbiblioteket.

Antal	Tjänstebenämning	Lönegrad
1	överbibliotekarie	Ca 37
1	förste bibliotekarie	Ca 31
1	bibliotekarie	Ca 29
1	»	Ca 27
1	»	Ce 27
1 ¹	amanuens	enligt bestämmelserna om reglerad befordringsgång
1	biblioteksassistent	Ca 15
1	»	Ce eller Cg 15
1	expeditionsförman	Ca 14
1	biblioteksbiträde	Ca 13
1	»	Ce eller Cg 11 ²
1	expeditionsvakt	Ca 10 ³
1	»	Ce eller Cg 10 ³

S:a 13^{1/2}⁴

Sammanfattningsvis innebära förslagen

att en bibliotekarietjänst uppflyttas från Ca 27 till Ca 29 och en tjänst för förste expeditionsvakt utbytes mot tjänst för expeditionsförman i Ca 14,

att en tjänst för biblioteksassistent i Ce 15 och en tjänst för biblioteksbiträde i Ce 13 ordinariesätts samt

att en bibliotekarietjänst i Ce 27, två amanuens-tjänster (övergångsvis dock endast en sådant tjänst) och en expeditionsvakttjänst i Cg 4 utgå.

¹ Så länge riksdagsbiblioteket icke är anslutet till en centralkatalogisering dock 2.

² Med halvtidstjänstgöring.

³ Lönegradsplaceringen kan komma att påverkas av 1956 års löneberednings arbete.

⁴ Övergångsvis 14^{1/2} (se not 1).

I fråga om de tjänster för bibliotekarie och amanuenser, som sålunda skulle utgå, anser kommittén skäligt att de nuvarande innehavarna t. v. få bibehållas vid sin anställning och att tjänsterna alltså förklaras skola in- dragas först vid uppkommande vakanser. De övertaliga tjänstemännen synas lämpligen kunna utnyttjas för upplysningstjänsten och för bibliografiska arbetsuppgifter, däribland det fortlöpande förtecknandet av kommittébetänkanden.

Specialmotivering till det föreslagna reglementet för riksdagsbiblioteket

En omarbetning av stadgarna för riksdagsbiblioteket har för kommittén framstått såsom påkallad icke endast med hänsyn till de förslag i skilda hänseenden, som kommittén framlagt i det föregående, utan också för att åstadkomma en allmän modernisering — stadgarna fastställdes som tidigare nämnts år 1918 och ha sedan dess endast undergått partiella ändringar vid skilda tillfällen, senast år 1950. Kommittén har ansett lämpligt att utforma sitt förslag icke såsom ändringar i de nuvarande stadgarna utan såsom en helt ny författning. Denna bör, i likhet med vad som gäller beträffande motsvarande författningar för vissa andra riksdagens verk, benämnas *reglemente*.

Vid utarbetandet av reglementet har kommittén haft att taga hänsyn till att en allmän verksstadga numera finnes utfärdad (SFS 1955:3). Denna innehåller främst sådana allmänna bestämmelser rörande exempelvis arbets- och mottagningstid, semester och annan ledighet, åtal och disciplinär bestraffning, som tidigare plägat likalydande intagas i de olika ämbetsverkens instruktioner. I instruktionen för ett ämbetsverk, beträffande vilket verksstadgan förklaras skola tillämpas, behöver alltså endast intagas sådana föreskrifter, som hänföra sig till de för verket speciella arbetsuppgifterna o. d. Denna gruppering av författningsmaterialet, som tillämpats då under senare tid nya instruktioner utfärdats för Kungl. Maj:t underställda myndigheter, synes emellertid kommittén icke vara lämplig för riksdagsbibliotekets vidkommande. Detta beror främst på att verksstadgan är utformad med hänsyn till organisations- och lydtnadsförhållandena inom den Kungl. Maj:t underställda delen av statsförvaltningen, vilka icke oväsentligt avvika från motsvarande förhållanden i fråga om riksdagens verk.

Kommittén har därför i stället valt att i reglementet inarbeta — med erforderliga modifikationer — de delar av verksstadgans innehåll, som enligt kommitténs mening böra ha sin plats i reglementet, vilket förutsättes skola fastställas av riksdagen. Vissa andra bestämmelser i verksstadgan böra visserligen i sak göras tillämpliga på riksdagsbiblioteket men avhandla frågor av sådan art, att de böra regleras i en av styrelsen utfärdad arbetsordning. Vilka frågor det här gäller återkommer kommittén till i det följande.

I samband härmed får kommittén erinra om att fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse den 12 januari 1956 till delegerade för riksdagens verk framhållit, att de bestämmelser rörande åtal och disciplinär bestraffning, som innehållas i riksgäldskontorets reglemente, icke överensstämmer med motsvarande bestämmelser i allmänna verksstadgan. Fullmäktige ha förklarat sig finna det önskvärt, att i berörda hänseende komma att gälla likartade bestämmelser för riksdagens verk som för statsförvaltningen

övrigt samt hemställt att delegerade ville upptaga frågan därom till prövning och vidtaga de åtgärder, som kunna finnas påkallade. Kommittén delar den uppfattning, åt vilken fullmäktige sålunda givit uttryck, och har i sitt reglementsförslag (§§ 23—26) upptagit bestämmelser om åtal och disciplinär bestraffning, vilka utformats med 22, 23, 25 och 26 §§ verksstadgan som förebild. Kommittén vill emellertid framhålla, att även beträffande andra ämnen än de nu berörda synes föreligga behov av en omarbetning av de för riksdagens verk gällande bestämmelserna i syfte att nå överensstämmelse med verksstadgan. I sådant hänseende vill kommittén nämna ansökningstiden vid tjänstetillsättning och besvärstiden. Vad ansökningstiden beträffar, har kommittén i sitt förslag till reglemente (§ 18) angivit denna till den inom statsförvaltningen allmänt tillämplade perioden tre veckor i stället för vid riksdagsbiblioteket nu gällande minst fjorton dagar. Vad åter angår besvärstiden, har kommittén funnit frågan härom vara relativt komplicerad på grund av den speciella anordning, som förekommer vid såväl riksdagsbiblioteket som andra riksdagens verk och som innebär, att en besvärstid av fjorton dagar föregås av en lika lång tid för anmälan av missnöje. Kommittén har därför ansett sig böra förutsätta, att delegerade upptaga frågan om besvärstiden till övervägande beträffande alla riksdagens verk i ett sammanhang. I enlighet härmed ha bestämmelserna om besvär i de nuvarande stadgarna för riksdagsbiblioteket med allenast formella justeringar intagits i reglementsförslaget (§§ 27—28).

Kommittén övergår nu till att kommentera sitt författningsförslag.

§ 1. Paragrafen överensstämmer med § 1 i stadgarna. — Till »bibliotekets lokaler» äro givetvis att hänföra de utrymmen, som biblioteket kommer att disponera i den av kommittén föreslagna depåbyggnaden.

§ 2. Beträffande denna paragraf — som avhandlar samma spörsmål som stadgarnas § 2 — får kommittén hänvisa till vad som anförts under rubriken »Tillträdes- och lånerätten». I övrigt må här nämnas, att orden »och sakkunniga» i stadgarna ansetts böra utgå med hänsyn till den definition av begreppet kommitté, som lämnas i 1 § kommittékungörelsen.

§ 3. De två första styckena motsvara stadgarnas § 3 samt 5 § verksstadgan. Tredje stycket har sin motsvarighet i stadgarnas § 18, första meningen.

§ 4. I fråga om ersättning till suppleant i riksdagsbibliotekets styrelse gäller nu (§ 4 i stadgarna) att suppleant, som vid förfall för ledamot inkallas till deltagande i sammanträde, äger åtnjuta ersättning med 50 kronor för sammanträdesdag, om han är suppleant för ordföranden, och eljest med 25 kronor. Kommittén föreslår två ändringar i dessa bestämmelser. Ersättning bör enligt kommitténs mening kunna utgå till suppleant, som av särskilda skäl kallas till sammanträde. Arvodet till suppleant bör utgå med samma belopp, oavsett om vederbörande är suppleant för ordföranden eller för annan ledamot; det må framhållas, att ordföranden åtnjuter samma årsarvode som övriga ledamöter. Kommittén har upptagit det lägre beloppet, 25 kronor, men vill framhålla, att kommittén icke tagit ställning till frågan om vilken arvodesnivå som bör gälla, vare sig i fråga om dagarvode eller årsarvode.

§ 5 innebär ingen förändring i förhållandet till § 5 i stadgarna.

§ 6. Innehållet i denna paragraf utgör resultatet av en bearbetning med hänsyn till riksdagsbibliotekets särskilda arbetsuppgifter av 2 § verksstadgan.

§ 7. Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § verksstadgan.

§ 8. Paragrafen är utformad med 8 § verksstadgan som förebild. Under hänvisning till vad som anförts i inledningen till detta kapitel får kommittén här anmäla, att i arbetsordningen synas böra intagas, bl. a. bestämmelser i de ämnen som behandlas i 6 § 1 och 2 mom., 12 § och 21 § verksstadgan — varvid förutsättes att en nära anslutning till verksstadgan kommer att eftersträvas — samt i stadgarnas § 17.

§ 9. Paragrafen är avsedd att ersätta stadgarnas § 6. I första stycket föreslås den ändringen, att ordet befattningshavare utbytes mot det numera brukliga »tjänsteman». Sistnämnda uttryck förekommer nu i andra stycket men synes där — i enlighet med en äldre terminologi — åsyfta personal i bibliotekariekarriären till skillnad från biträdes- och vaktpersonal. Ordet har i kommitténs förslag utbyts mot »amanuens».

De i andra stycket under b) angivna alternativa kompetenskraven (licentiatexamen inom filosofiska eller juridiska fakulteten eller ock magister- eller kandidatexamen inom vardera av dessa fakulteter) äro — med något avvikande formuleringar — stadgade även för motsvarande anställning vid Kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken samt för anställning som bibliotekarie vid stifts- och landsbiblioteken i Linköping och Skara. Enligt vad kommittén inhämtat, anställas emellertid numera i praktiken icke några »dubbelkandidater». I de år 1953 utfärdade instruktionerna för stifts- och landsbiblioteken i Västerås och Växjö kräves för anställning som bibliotekarie licentiatexamen, utan alternativet med dubbla lägre examina. Kommittén har därför funnit sig böra föreslå, att i förevarande paragraf sistnämnda alternativ utgår. Om det i något särskilt fall skulle finnas önskvärt att eftergiva kravet på licentiatexamen, torde biblioteksstyrelsen få göra framställning om dispens för vederbörande. I författningsförslaget förutsättes att dylik fråga skall avgöras av delegerade för riksdagens verk.

I sista stycket ha orden »statligt, större bibliotek» utbyts mot »större, vetenskapligt bibliotek».

§ 10. Kommittén har i sitt förslag till avfattning av denna paragraf (jfr stadgarnas § 7) velat ge uttryck åt de principer beträffande anskaffningspolitiken, som angivits i ett föregående avsnitt. Av förslaget framgår att bibliotekets karaktär av parlaments- och förvaltningsbibliotek skall i första hand vara bestämmande för inriktningen av bibliotekets accession och sätta gränserna för denna inom de olika litteraturområdena. I enlighet med vad kommittén förut anfört om genomförandet av en planmässig arbetsfördelning mellan de statliga biblioteken bör emellertid inom vissa områden eftersträvas en större fullständighet — till gagn för forskningen — än riksdagens och förvaltningens behov skulle kräva. Inom vilka områden riksdagsbiblioteket sålunda bör utvecklas till ett specialbibliotek är en fråga, som kan besvaras först efter den av kommittén förutsatta inventeringen och efter därpå grundade överväganden. Kommittén har emellertid preliminärt angivit områdena statskunskap och juridik.

Att de i paragrafens nuvarande lydelse använda ämbetsbeteckningarna i förslaget ersatts med »rätts- och samhällsvetenskap» innebär endast en anpassning till allmänt brukad terminologi. Med samhällsvetenskap avser kommittén statskunskap, nationalekonomi, statistik, företagsekonomi, sociologi, ekonomisk historia och kulturgeografi.

§ 11. Paragrafen motsvarar §§ 8—10 i stadgarna. Här ha alltså sammanförts bestämmelserna om inköp, utbyte och gallring av litteratur. Att beslut om inköp skola fattas av överbibliotekarien har kommittén utförligt

motiverat i kapitlet »Organisation och personalfrågor». I förslaget har tillagts en föreskrift om att vid avgörandet av fråga om inköp skall beaktas, huruvida till inköp föreslaget mera dyrbart arbete ingår i annat i huvudstaden beläget offentligt bibliotek och, därest så är fallet, huruvida behov likväl kan anses föreligga av arbetets förvärvande. Även sådan anskaffning, som sker genom byte, synes böra beslutas av överbibliotekarien. Detsamma gäller beträffande utgallringen av obehövliga dubletter. I övrigt har kommittén dock ansett övervägande skäl tala för att styrelsens godkännande skall inhämtas innan utgallring sker.

Kommittén förutsätter såsom självfallet, att bytesverksamheten bedrivs på sådant sätt att å ena sidan biblioteket därigenom berikas med litteratur, som är av intresse med hänsyn till dess uppgifter, men att å andra sidan samlingarna icke belastas med umbärliga arbeten.

Kommittén har i kapitlet »Lokalfrågan» givit uttryck för sin uppfattning, att man bör tillvarataga alla möjligheter till en sådan systematisk och successiv gallring av samlingarna, som kan ske utan men för bibliotekets uppgifter såsom förvaltnings- och forskningsbibliotek. Att gallring bör ske icke blott av nytillkommande litteratur utan även av redan förefintliga bestånd, har markerats genom den ändrade formuleringen i paragrafens slut.

§ 12. Paragrafen motsvarar § 11 i stadgarna. Förkortningen av första stycket har sin grund däri, att kommittén ansett det vara överflödigt att reglementet — som fastställes av riksdagen — skall i detalj reglera vilka slags kataloger som skola föras. Detta är en teknisk fråga, vars avgörande bör kunna överlåtas åt styrelsen.

§ 13 motsvarar helt stadgarnas § 12.

§ 14. Stadgarnas § 13 anger bl. a. i detalj mellan vilka klockslag bibliotekets lokaler skola hållas öppna, dels då riksdagssessionen pågår och dels mellan sessionerna. I reglementet synes emellertid tiderna för bibliotekets öppethållande icke behöva regleras i vidare mån än att det fastslås, att samlingarna skola vara tillgängliga varje söckendag (utom vid sådana tillfällen som avses i andra stycket) samt att de alltid skola vara tillgängliga under pågående plenum. På styrelsen bör få ankomma att bestämma de dagliga expeditionstiderna. Ehuru kommittén alltså icke ansett sig böra framlägga några förslag i nämnda hänseende, må här nämnas ett par frågor, som i detta sammanhang diskuterats inom kommittén. Det har framhållits, att expeditionstiden enligt hittillsvarande ordning tager sin början senare än vid jämförliga bibliotek och inom den administrativa förvaltningen. Riksdagsbibliotekets expedition öppnas sålunda först kl. 10. En anpassning till verkens och de övriga bibliotekens förhållanden i detta hänseende synes böra övervägas. Vidare har ifrågasatts om det icke skulle vara till fördel särskilt för kategorien forskare, att biblioteket sommartid hålles öppet åtminstone ett par kvällar i veckan i stället för att, såsom nu, varje dag stängas kl. 17. Kommittén har icke närmare undersökt de ekonomiska konsekvenserna men anser det önskvärt, att här berörda spörsmål upptagas till prövning av riksdagsbibliotekets styrelse.

Kommittén har inhämtat, att under tid då biblioteket hålles stängt för städning — fem à sex vardagar årligen vid jul, påsk och midsommar — all personal utom förste expeditionsvakten plägar åtnjuta ledighet med full lön. Enligt uppgift tillämpas en dylik ordning även vid vissa andra statliga bibliotek samt vid riksarkivet. Kommittén anser för sin del, att det bör vara möjligt att förlägga städningen till sådana tider, att biblioteket icke behöver

hållas stängt. Skulle emellertid detta i undantagsfall vara påkallat, bör motsvarande tid inarbetas av personalen.

§ 15 motsvarar § 14 i stadgarna endast med de undantagen, att en i sistnämnda författningsrum nu förekommande hänvisning borttagits (jfr motiveringen ovan till § 12) samt att en förkortning av andra stycket ansetts utan olägenhet kunna företagas.

§ 16 (jfr stadgarnas § 15). Vad här sägs om företrädesrätt för vissa låntagare är en konsekvens av vad kommittén tidigare anfört under rubriken »Tillträdes- och lånerätten». Erinras må att enligt universitetsbibliotekens reglementen gäller en på likartat sätt konstruerad företrädesrätt för akademiska lärare.

§ 17. Termen »reglemente» i stadgarnas § 16 har här ersatts med det mera allmänt hållna uttrycket »närmare bestämmelser».

§ 18. Förevarande bestämmelser om tjänstetillsättning ha sin motsvarighet i stadgarnas § 20, utom såvitt avser tredje och femte styckena, vilkas sakliga innehåll kommittén hämtat från 15 och 16 §§ verksstadgan. Den i andra stycket omtalade ansökningstiden har dock, såsom i det föregående omnämnts, ansetts böra ändras från nuvarande »minst fjorton dagar» till tre veckor.

§§ 19—22 motsvara i stort sett vad som f. n. gäller enligt §§ 21—23 i stadgarna; vid de nya paragrafernas utformning har dock även innehållet i 17—20 §§ verksstadgan beaktats.

§§ 23—26. Bestämmelserna avhandla samma ämnesområde som stadgarnas § 24 (se även § 26, första meningen). Kommittén hänvisar till vad som anförts i detta kapitel.

§§ 27 och 28 överensstämmer med §§ 25 och 26 i stadgarna utom såtillvida, att första meningen i § 26 samt slutorden i samma paragraf utgått. Första meningen har dock fått sin sakliga motsvarighet i den nya § 24, sista stycket. Slutorden äro obehövliga. I övrigt hänvisas till vad som anförts i inledningen till detta kapitel.

Övergångsbestämmelsen avser att bibehålla verkningarna av en nu gällande övergångsbestämmelse, som tillkom i samband med viss år 1949 (se bankoutskottets utlåtande nr 42) vidtagen ändring i stadgarnas dåvarande § 21.

Kostnadsfrågor

För riksdagsbibliotekets verksamhet anvisas årligen ett förslagsanslag till avlöningar, ett förslagsanslag till omkostnader samt ett reservationsanslag till bokinköp och bokbindning. Under dessa tre anslag anvisade belopp, verkställda nettoutgifter och uppkomna behållningar för de senaste budgetåren redovisas i följande sammanställning.

	1951/52			1952/53			1953/54		
	Anslag	Netto- utgift	Reser- vation	Anslag	Netto- utgift	Reser- vation	Anslag	Netto- utgift	Reser- vation
Avlöningar	183 000	197 932	—	210 000	230 524	—	240 000	252 767	—
Omkostnader . .	20 000	18 617	—	20 000	27 565	—	30 000	29 716	—
Bokinköp och bokbindning . .	60 000	56 613	3 357	70 000	53 156	20 201	100 000	83 466	36 735

	1954/55			1955/56			1956/57
	Anslag	Netto- utgift	Reser- vation	Anslag	Netto- utgift	Reser- vation	Anslag
Avlöningar	240 000	250 331	—	277 000	278 117	—	294 000
Omkostnader ..	30 000	41 667	—	30 000	25 277	—	30 000
Bokinköp och bokbindning . . .	100 000	126 917	9 818	100 000	106 482	3 337	100 000

Vissa av de förslag, som framlagts i det föregående, äro av sådan principiell och långsiktig natur, att det svårligen låter sig göra att nu framlägga några beräkningar rörande den inverkan förslagens genomförande kan beräknas komma att få på riksdagsbibliotekets anslag. Det är exempelvis icke möjligt att precisera anslagsbehovet för bokinköp och bokbindning, innan de i kapitlet »Förvärvspolitikerna m. m.» förutsatta undersökningarna verkställts och resultatet i närmare riktlinjer för bibliotekets anskaffningsverksamhet. Kommittén har därför i huvudsak måst avstå från att framlägga preciserade kostnadsberäkningar. Däremot har kommittén funnit anledning att i detta kapitel mera allmänt avhandla vissa frågor rörande de tre för bibliotekets verksamhet utgående anslagen.

Avlöningsanslaget. Såsom framgår av kapitlet »Organisation och personalfrågor» föreslår kommittén, att personaluppsättningen på längre sikt minskas med en bibliotekarie i Ce 27, två amanuenser i reglerad befordringgång och en expeditionsvakt i Cg 4. Räknat efter lägsta löneklass och beträffande amanuenserna efter lönegrad Ce 25 kommer detta förslag att medföra en kostnadsminskning av, vid 1956 års lönenivå, 64 620 kronor. Å andra sidan föreslås uppflyttning av en bibliotekarietjänst från Ca 27 till Ca 29 och utbyte av en vikariatslön i Ca 13 mot tjänst för expeditionsförman i Ca 14. Uppflyttningarna kunna beräknas medföra en sammanlagd kostnadsökning av i runt tal 1 500 kronor, varför nettoresultatet av kommitténs förslag i förevarande delar kan förväntas bli en kostnadsminskning för löner av omkring 63 500 kronor. Även om indragningen av en expeditionsvakts-tjänst skulle komma att medföra ett något ökat övertidsuttag och detta måhända i sin tur skulle behöva i viss mån kompenseras genom kontant övertidsersättning — något som icke nu kan bedömas — torde den angivna siffran icke mera nämnvärt påverkas därav.

De förändringar i medelsbehovet, som för budgetåret 1957/58 kunna komma att föranledas av ett bifall till kommitténs förslag, torde böra beaktas vid beräkandet av bibliotekets avlöningsanslag för nämnda budgetår.

Den under avlöningsanslaget upptagna posten till avlöningar till icke-ordinariepersonal är förslagsvis beräknad. Huvudregeln är emellertid, att dylik anslagspost uppföres obetecknad. I de undantagsfall, då posten uppföres såsom förslagsvis beräknad, plägar medelsförbrukningen vara reglerad genom ett förbud för myndigheten att inrätta tjänster utöver dem, som upptagits i fastställd personalförteckning, eller ock ställas medlen till förfogande med föreskrift att anslagsposten icke må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande. Sistnämnda anordning tillämpas beträffande universitetet i Uppsala och Lund, från vilkas avlöningsanslag universitetsbibliotekens löner bestridas. Kungl. bibliotekets anslagspost till icke-ordinarie per-

sonal är obetecknad. Såvitt kommittén kan finna, kunna icke för riksdagsbibliotekets vidkommande åberopas några skäl mot att övergå till den i förevarande hänseende normala ordningen. Kommittén föreslår därför, att i samband med ställningstagandet till de i detta betänkande framlagda organisationsförslagen bibliotekets anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie personal uppföres obetecknad fr. o. m. budgetåret 1957/58.

Beträffande *omkostnadsanslaget* finner kommittén icke anledning att göra några särskilda uttalanden.

Anslaget till bokinköp och bokbindning. Kommittén har genom en för ändamålet tillkallad expert, bibliotekarien S. G. Lindberg, låtit verkställa en särskild utredning rörande riksdagsbibliotekets bokvård och bokbindning. Resultaten ha av Lindberg redovisats i en promemoria med synpunkter på planeringen av inbindningsprogrammet, registreringen av bindfärdig litteratur, den tid som bör åtgå för bindning, kontrollen av det bundna samt val av olika bandtyper. I sistnämnda sammanhang har Lindberg berört den framställning av visst slag av bokband, som bedrivs inom riksdagsbiblioteket av förste expeditionsvakten. Kommittén avser att i samband med avlämnandet av detta betänkande överlämna nämnda promemoria direkt till riksdagsbibliotekets styrelse, varefter det torde få ankomma på styrelsen att pröva vilka åtgärder som kunna bära vidtagas på grundval av promemorian. Kommittén finner det önskvärt, att styrelsen därvid noggrant omprövar frågan, huruvida den nyssnämnda bindingsverksamheten i bibliotekets egen regi bör fortsätta. Med hänsyn till förste expeditionsvaktens övriga åligganden kan han icke — och bör enligt kommitténs mening icke heller — mera regelbundet ägna sig åt bokbindningen. En verksamhet av denna art, som endast bedrivs sporadiskt, kan emellertid knappast medföra några ekonomiska fördelar eller över huvud taget vara rationell. Det bör också observeras, att visst lokalutrymme belägges genom verksamheten i fråga. Från nu angivna synpunkter kan det enligt kommitténs mening med fog ifrågasättas, om icke bindingsverksamheten i egen regi borde avvecklas.

De boksamlingar, som förvaras i andra lokaler (utskotten m. m.) inom riksdagshuset än de egentliga bibliotekslokalerna, räknas såväl enligt de nuvarande stadgarna som enligt det föreslagna reglementet till bibliotekets samlingar. Accessionen och bindningen ombesörjes också av biblioteket men bekostas av förslagsanslaget Riksdagen: Övriga omkostnader. Enligt kommitténs mening bära ifrågavarande kostnader i stället belasta riksdagsbibliotekets anslag till bokinköp och bokbindning. Kommittén föreslår, att en överflyttning i enlighet härmed sker vid anslagsberäkningarna för budgetåret 1957/58. De kostnader det här gäller ha under budgetåren 1953/56 uppgått till, i runda tal, 11 700, 8 600 respektive 16 200 kronor. Med hänsyn härtill synes det belopp, varmed bokinköpsanslaget bör ökas på bekostnad av anslaget Riksdagen: Övriga omkostnader, lämpligen bära bestämmas till 12 000 kronor.

Slutligen får kommittén erinra om vad som i kapitlet »Lokalfrågan» anförts rörande finansieringen av det där framlagda *depåprojektet* samt om de kostnadsberäkningar för samma projekt, som innehållas i bil. 4.

Reservation av herr Håstad

Kommitténs majoritet har föreslagit att inköp av ny litteratur skall beslutas enbart av överbibliotekarien och att styrelsens befattning med nyförvärvsverksamheten skall inskränkas till en efterkontroll av inköpslistorna. Såsom främsta motiv härför har majoriteten i huvudsak anfört dels att detta system praktiseras vid alla större jämförliga bibliotek, dels att vägen över styrelsen kan leda till försening av nyinköpen.

Enligt min mening har den nuvarande ordningen fungerat på det hela taget mycket tillfredsställande. Då riksdagsbiblioteket intar en särställning inom vårt biblioteks väsen, torde inte något större avseende behöva fästas vid arbetsordningen i andra bibliotek. Alldeles oavsett att inköpen vid de större universitetsbiblioteken faktiskt torde avgöras efter mer eller mindre ingående och kollegiala överläggningar mellan bibliotekschefen och avdelningschefer, bör stor vikt tillmätas det förhållandet att beslutanderätten vid riksdagens verk genomgående tillkommer styrelserna i viktigare frågor. Ej blott i riksdagsbiblioteket utan även i riksbanken och i riksgäldskontoret skola alla viktigare beslut fattas av styrelsen respektive fullmäktige. Ett frångående av detta system i fråga om riksdagsbiblioteket torde enligt min mening inte böra ifrågakomma annat än om synnerligen trängande skäl föreligger. Några sådana har kommitténs majoritet ej anfört. Det måste för övrigt vara naturligt att Kungl. Maj:t och riksdagen, som tillsätta styrelsen och som ha det allra största direkta intresse av att ha en hand över riksdagsbibliotekets förvärvsverksamhet — Kungl. Maj:t representerar härvid förvaltningen och kommittéväsendet — redan på ett förberedande stadium kunna öva inflytande över inköpspolitiken.

Härtill kommer att kommitténs majoritet enligt min mening i mycket hög grad överdrivit fördelarna av en övergång till ett system, enligt vilket överbibliotekarien får bestämmanderätten över inköpen. Redan nu äger överbibliotekarien rätt att utan styrelsens hörande företa inköp intill ett belopp av 500 kronor i de fall, då ett omedelbart förvärv uppenbart är önskvärt; något hinder att om så skulle erfordras höja denna siffra till exempelvis 1 000 kronor föreligger inte. Vidare föranleder det nuvarande systemet inte något avsevärdare uppskov med inköp. Systemet fungerar för närvarande på det sättet, att överbibliotekarien tillställer styrelsens medlemmar med lämpliga mellanrum listor på böcker som föreslås till inköp. Styrelseledamöterna sända dessa listor tillbaka till överbibliotekarien med anteckningar i kanten, om de hysa tveksamhet beträffande någon viss bok eller önska upplysningar om denna. Överbibliotekarien verkställer därefter inköp av alla de böcker, beträffande vilka någon sådan anteckning inte gjorts. Normalt göres kanske en sådan anteckning för blott var tjugufemte bok. Vid nästa styrelsesammanträde fattas beslut i de tveksamma fallen. Ofta rör det sig i dessa dock om viktiga principfrågor, till exempel om en viss serie skall inköpas eller om biblioteket skall utvidga sitt bokbestånd till något nytt område eller om en mycket dyrbar bok nödvändigtvis bör finnas även i riksdagsbiblioteket. Såvitt jag har mig bekant har den nuvarande överbibliotekarien den bestämda uppfattningen, att det nuvarande systemet fungerat väl och att han själv funnit det mycket värdefullt att redan på ett förberedande stadium kunna diskutera tveksamma fall. Det bör tilläggas, att styrelsen på detta sätt aldrig behöver desavouera överbibliotekarien; det system, som kommitténs majoritet nu föreslår, kan däremot leda till att styrelsen efteråt ser sig nödsakad att ogilla överbibliotekariens inköp, något som kan framkalla irritation eller konflikter.

Enligt min mening måste det väsentligaste vara när det gäller riksdagsbiblioteket att riksdagen genom styrelsen äger den absoluta bestämmanderätten över bibliotekets inriktning och omfattning.

Därjämte vill jag uttala, att jag ej på basis av föreliggande utredningsmaterial är beredd att nu ansluta mig till förslaget om indragande av den fjärde expeditionsvaktstjänsten. Enligt de uppgifter, som jag erhållit, bör bibliotekets egen bindingsverksamhet betraktas som ekonomiskt förmånlig. Då expeditionsvakterna ha skyldighet att när intet annat arbete tar deras tid i anspråk ägna sig åt bindningen och då en indragning av ifrågasvarande tjänst dessutom skulle leda till att övertidsbetalningen till expeditionsvakterna under riksdagstiden än mer skulle ökas, synes det mig tvivelaktigt om bibliotekets utgifter verkligen skulle reduceras eller en besparing ernås genom kommittéförslaget om tjänstens indragning. I likhet med kommitténs majoritet finner jag det emellertid påkallat att biblioteksstyrelsen verkställer en noggrann utredning om de vinster, som ändock kunna vara förknippade med bibliotekets egen bindingsverksamhet. Först med ledning av denna bör ställning tagas till frågan om nämnda expeditionsvaktstjänst.

Allmänt vill jag beträffande spörsmålet om bibliotekets personalstyrka uttala, att detta kan komma att påverkas dels av ett beslut om längre öppet-hållande, dels av den frekvens som upplysningstjänsten kan komma att få i framtiden sedan den blivit mera känd bland riksdagsmännen, dels också av de bibliografiska uppgifter — t. ex. angående utredningsväsendet — som kunna komma att anförtros riksdagsbiblioteket eller krävas av detta. När jag förenat mig med kommitténs majoritet i förslaget om den personalstab, som framlägges i betänkandet, har detta skett därför att jag tror att riksdagsbiblioteket i än högre grad än hittills kan utnyttja assistenter för mindre krävande, mera rutinnässiga arbetsuppgifter, men också därför att jag förutsatt att frågan om personalstatens omfattning och differentiering under de närmaste åren enligt sakens natur måste omprövas med ledning av de erfarenheter, som vunnits sedan den nu föreslagna omorganisationen börjat tillämpas.

I anslutning till vad jag här förut anfört i fråga om beslutanderätten rörande inköp föreslår jag, att § 11 i förslaget till reglemente för riksdagsbiblioteket erhåller följande lydelse:

§ 11.

Inköp bestämmas av styrelsen efter förslag av överbibliotekarien. Inköp, som icke tåla uppskov, äger överbibliotekarien att mellan styrelsens sammanträden företaga; börande dylika inköp, som mellan två sammanträden ej må överstiga en samfällad kostnad av 500 kronor, vid styrelsens nästa sammanträde anmälas.

Vid avgörandet av fråga om inköp skall beaktas, huruvida till inköp förslaget, mera dyrbart arbete ingår i annat i huvudstaden beläget, offentligt bibliotek och, därest så är fallet, huvuvida behov av arbetets förvärvande likväl kan anses föreligga.

För samlingarnas förkovran skall styrelsen verka för utbyte av tryck i erforderlig omfattning med in- och utländska bibliotek och institutioner.

Rörande utgallring från biblioteket av sådan litteratur, som finnes icke böra ingå i bibliotekets samlingar, beslutar styrelsen eller, då fråga endast är om obehövliga dupletter, överbibliotekarien.

F Ö R S L A G
till
reglemente för riksdagsbiblioteket

Allmänna bestämmelser

§ 1.

Riksdagsbiblioteket omfattar de samlingar av böcker, kartor och arkivalier m. m., som äro förvarade dels i bibliotekets lokaler, dels ock i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter.

§ 2.

Riksdagsbiblioteket är främst avsett för riksdagen, dess delegationer och verk, kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken samt av Kungl. Maj:t förordnade eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatta kommittéer.

Biblioteket skall därjämte, i den mån de i första stycket avsedda uppgifterna icke därigenom åsidosättas, betjäna dem, som bedriva forskning eller allvarliga studier.

§ 3.

Högsta ledningen av riksdagsbiblioteket utövas av dess styrelse.

Närmaste ledningen av bibliotekets angelägenheter och arbetet vid det samma tillkommer dess överbibliotekarie. Denne skall tillse att personalen med nit och noggrannhet fullgör sina åligganden.

Förste bibliotekarien skall biträda överbibliotekarien med ledning, övervakning och kontroll av det dagliga arbetet inom biblioteket.

§ 4.

Styrelsen består av tre ledamöter, nämligen:

en ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för den tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, samt

två ledamöter, utsedda av riksdagen.

De senare väljas, en bland första kammarens och en bland andra kammarens ledamöter, för en tid av fyra år genom de riksdagens valmän, vilka hava att verkställa val av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret. Avgår sådan ledamot, innan tiden för hans uppdrag är ute, väljes ny ledamot för den tid, som för den avgångne återstått.

För var och en av styrelsens tre ledamöter utses en suppleant; och skall vad i första och andra styckena är stadgat om utseende av ledamöter äga motsvarande tillämpning vid utseende av suppleanter.

Envar av styrelsens ledamöter äger uppbära ett årligt arvode av 500 kronor. Suppleant, som vid förfall för ledamot eller eljest av särskilda skäl inkallas till deltagande i sammanträde, äger åtnjuta ersättning med 25 kronor för varje sammanträdesdag, dock att det sammanlagda arvodet under ett kvartal icke må överstiga vad som utgår till ledamot under samma tid.

§ 5.

Styrelsen sammanträder så ofta ärendena det fordra.

Vid styrelsens sammanträden föres av överbibliotekarien protokoll, vars riktighet granskas och bestyrkes på sätt, som styrelsen finner lämpligt.

I bibliotekets ärenden är överbibliotekarien föredragande inför styrelsen, och äger han att delta i dess överläggningar men ej i dess beslut. Är han från beslutet skiljaktig, åligger honom att till protokollet anteckna sin avvikande mening.

Vid riksdagens början har styrelsen att till bankoutskottet avlämna till riksdagen ställd berättelse över bibliotekets förvaltning.

§ 6.

Riksdagsbiblioteket skall med uppmärksamhet följa förhållandena inom biblioteksväsendet såväl inom landet som, såvitt möjligt, i övriga nordiska länder och annorstädes i utlandet. Biblioteket skall eftersträva samverkan med övriga vetenskapliga bibliotek inom landet.

§ 7.

Styrelsen äger uppdraga åt överbibliotekarien eller annan tjänsteman vid biblioteket att företaga de tjänsteresor, som styrelsen finner påkallade av bibliotekets ämbetsförvaltning, i den mån medel för ändamålet finnas tillgängliga.

§ 8.

De allmänna bestämmelser, som erfordras rörande arbetet inom biblioteket utöver innehållet i detta reglemente, meddelas av styrelsen i arbetsordning. Därjämte äger styrelsen utfärda särskilda föreskrifter för personalen.

Envar tjänsteman har att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser och föreskrifter, som sålunda meddelats, samt att utan avseende på stadgad arbetsfördelning lämna det biträde, som påkallas av vederbörande förman.

§ 9.

Vid biblioteket äro anställda ordinarie tjänstemän i enlighet med vad gällande stat anger samt, i mån av behov, icke-ordinarie personal.

För anställning som amanuens vid biblioteket erfordras:

a) att i avlagd studentexamen eller fyllnadsprövning till sådan examen hava erhållit vitsord om minst godkända insikter i engelska, franska och tyska språken;

b) att hava avlagt licentiatexamen inom filosofisk eller juridisk fakultet;

c) att inom riksdagsbiblioteket under en tid av minst två månader hava genomgått provtjänstgöring, anordnad på sätt som av överbibliotekarien bestämmes, och att under sådan tjänstgöring hava ådagalagt lämplighet för bibliotekstjänsten.

Delegerade för riksdagens verk äga på därom av styrelsen för särskilt fall gjord framställning medgiva undantag från de i andra stycket under a) och b) upptagna villkoren.

Befrielse från provtjänstgöring, helt eller delvis, kan av styrelsen medgivas den som erhållit intyg om godkänd provtjänstgöring vid annat större, vetenskapligt bibliotek.

*Bibliotekets samlingar; deras förkovran och förtecknande.
Bibliotekets öppethållande*

§ 10.

Riksdagsbiblioteket bör företrädesvis omfatta sådana arbeten i rätts- och samhällsvetenskap, av vilka de i § 2 avsedda organen äro i behov för utövandet av sin verksamhet. Särskilt bör tillses att bibliotekets samlingar av svenska riksdagshandlingar, lagar och författningar samt svenska och utländska kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet.

Biblioteket bör dessutom verka som ett specialbibliotek inom litteraturområdena statskunskap och juridik.

§ 11.

Inköp beslutas av överbibliotekarien. Vid avgörandet av fråga om inköp skall beaktas, huruvida till inköp föreslaget, mera dyrbart arbete ingår i annat i huvudstaden beläget, offentligt bibliotek och, därest så är fallet, huruvida behov av arbetets förvärvande likväl kan anses föreligga.

För samlingarnas förkovran skall överbibliotekarien verka för utbyte av tryck i erforderlig omfattning med in- och utländska bibliotek och institutioner.

Rörande utgallring från biblioteket av sådan litteratur, som finnes icke böra ingå i bibliotekets samlingar, beslutar styrelsen eller, då fråga endast är om obehövliga dupletter, överbibliotekarien.

§ 12.

Över bibliotekets samlingar skola föras noggranna och fullständiga kataloger på sätt styrelsen bestämmer.

Bibliotekets kataloger böra bearbetas för utgivning av trycket på tid och sätt, som styrelsen prövar lämpligt.

§ 13.

Årligen skall efter av styrelsen fastställd plan någon del av bibliotekets samlingar underkastas revision. Denna bör anordnas så, att den efter viss tids förlopp kan hava omfattat biblioteket i dess helhet.

§ 14.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i bibliotekets lokaler i riksdagshuset, hållas tillgängliga varje söckendag under tider, som bestämmas av styrelsen med iakttagande av att samlingarna städse skola vara tillgängliga under pågående plenum.

På grund av rengöring kan biblioteket eller del därav för erforderlig tid hållas stängt.

§ 15.

De av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i riksdagens och kamrarnas kanslilokaler och klubbrum samt i de för utskotten avsedda lägenheter, äro tillgängliga för ledamöter av riksdag eller kyrkomöte samt statsrevisorer ävensom för de hos riksdag, kyrkomöte eller statsrevision anställda tjänstemän, då nämnda lokaler av dem begagnas. Enahanda rättighet må efter därom hos överbibliotekarien gjord framställning lämnas kommitté, åt vilken lokal i riksdagens hus blivit till begagnande mellan riksdagarna upplåten.

Vederbörande sekreterare eller, där sådan ej finnes, ordförande, mottager under sin vård emot kvitto till biblioteket här avsedda böcker och arkivalier.

§ 16.

På tid, då biblioteket är öppet, erhålles boklån mot låneförbindelse av därtill enligt § 2 berättigade. Härvid skall iakttagas att, om ledamot av riksdagen rekvirerar bok, som redan är utlånad till annan, biblioteket äger återkräva arbetet, oaktat lånetiden icke är tilländalupen. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om någon, som är tjänsteman hos riksdagen eller något riksdagens verk eller som representerar kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli, centralt ämbetsverk eller kommitté, rekvirerar bok, som är utlånad till personal eller institution, vilken icke tillhör någon av de nu nämnda kategorierna.

§ 17.

Närmare bestämmelser för bibliotekets begagnande enligt här fastställda grunder utfärdas av styrelsen.

Tjänsttillsättning

§ 18.

Tjänstemän vid riksdagsbiblioteket tillsätts eller antagas av styrelsen. Ordinarie tjänstemän tillsätts genom konstitutorial.

Vid ledighet å tjänst utfärdar styrelsen kungörelse, som införes i allmänna tidningarna och anslås i bibliotekets lokaler i riksdagshuset, med föreläggande av tre veckors ansökningstid, räknat från dagen för kungörandet i allmänna tidningarna.

Tillkännagivande om styrelsens beslut skall ofördröjligen anslås i bibliotekets lokaler i riksdagshuset tillika med uppgift å den dag, då anslaget skedde.

Anmäler sig icke någon lämplig och skicklig sökande, skall ny ansökningstid utsättas.

Vad i andra stycket sägs skall icke gälla tjänst i reglerad befordringsgång.

Semester och annan ledighet, vikariat och avsked

§ 19.

Överbibliotekarien äger själv bestämma tid, till vilken hans semester skall förläggas, så ock annan ledighet för sig under högst femton dagar för år.

§ 20.

1 mom. Fördelningen av semester mellan personalen uppgöres och bestämmes av överbibliotekarien.

2 mom. För sjukdom eller annat laga förfall eller för enskilda angelägenheter besörjande må överbibliotekarien kunna bevilja tjänsteman tjänstledighet under högst fyrtiofem dagar för år. Fråga om tjänstledighet för annat ändamål eller under längre tid avgöres av styrelsen.

§ 21.

1 mom. Då överbibliotekarien åtnjuter semester eller när han eljest under tid, som ej överskrider femton dagar, är hindrad att tjänstgöra, företrädes han, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, av förste bibliotekarien eller vid förhinder för denne av den i tjänstegraden äldste av de i tjänst varande bibliotekarierna.

Erfordras eljest vikarie för tjänsteman eller är tjänst ledig, förordnar styrelsen lämplig person att uppehålla tjänsten; dock skall, där ledighet beviljats av överbibliotekarien, på honom ankomma att bestämma om tjänstens uppehållande.

2 mom. För ombesörjande av viss uppgift eller viss grupp av uppgifter inom biblioteket eller eljest för fullgörande av särskilt åliggande i tjänsten äger styrelsen befria tjänsteman under viss tid helt eller delvis från övriga honom åliggande tjänstegöromål; i sådant fall skall styrelsen förordna annan att uppehålla tjänsten eller bestrida göromålen.

§ 22.

Ansökan om avsked eller entledigande prövas och avgöres av styrelsen. Om avsked och entledigande är i övrigt stadgat i särskilda författningar om tjänstepension.

Åtal och disciplinär bestraffning

§ 23.

Beträdes överbibliotekarien med ämbetsbrott, som i 25 kap. 1—4 §§ strafflagen omförmäles, sker åtal därför vid Svea hovrätt.

§ 24.

Åsidosätter annan tjänsteman än överbibliotekarien av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt detta reglemente, arbetsordning eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet eller visar han klandervärt uppförande i tjänsten eller vanvördnad mot förman, må styrelsen efter omständigheterna döma honom till varning eller till löneavdrag under högst trettio dagar eller till suspension i högst tre månader från tjänst och lön. Har tjänsteman gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, må han dömas till avsättning.

Löneavdrag skall bestämmas till belopp motsvarande A-avdrag enligt statens grundlöneförordning eller, därest denna icke är tillämplig på tjänstemannen, det motsvarande avdrag som skulle hava bestämts om tjänstemannen varit löneplansanställd.

Innan styrelsen prövar fråga om disciplinär bestraffning av tjänsteman, skall denne beredas tillfälle att antingen skriftligen eller, om han det påfordrar eller så prövas lämpligt, vid muntligt förhör inför styrelsen, uttala sig om vad som åberopas mot honom. Han må därvid anlita biträde av försvarare.

§ 25.

Styrelsen åligger att till åtal anmäla i § 24 avsedd tjänsteman, som är skäligen misstänkt för brott som avses i 25 kap. 1—3 §§ strafflagen eller för annat brott i tjänsten varå enligt lag kan följa frihetsstraff.

Oaktat sådant fall som i första stycket sägs icke föreligger, åligger det styrelsen att till åtal anmäla tjänsteman, som är skäligen misstänkt för brott i tjänsten, såvida enskild målsägande finnes eller skadestånd eljest kan ifrågakomma, så ock då tjänstemannen bestrider vad som lägges honom till last och tillfredsställande utredning icke kan åstadkommas genom styrelsens försorg.

§ 26.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inleda disciplinärt förfarande mot tjänsteman, äger styrelsen, om särskilda skäl därtill äro, avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke längre än till dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger.

Besvär över styrelsens beslut

§ 27.

Över styrelsens beslut i mål, som röra bibliotekets tjänstemän eller innefatta vägran att utlämna allmän handling, äger den, på vars rätt beslutet kan inverka, att hos bankoutskottet anföra besvär.

Missnöje med beslutet skall, vid äventyr av talans förlust, skriftligen anmälas hos styrelsen inom fjorton dagar från den dag, då klaganden därav bevisligen erhållit del; skolande beslut i fråga om tillsättande eller uppehållande av tjänst anses hava kommit klaganden till del den dag beslutet blivit justerat eller offentligen tillkännagivet.

Besvären skola därefter, vid enahanda äventyr, inom ytterligare fjorton dagar ingivas till styrelsen, som har att, jämte utlåtande däröver, så snart ske kan överlämna besvären till bankoutskottet.

§ 28.

Styrelsens beslut, varigenom tjänsteman suspenderas eller för alltid skiljes från tjänsten, bör jämte hänvisning för besvårs anförande honom skriftligen meddelas. Tjänst, som till följd av sådant beslut blir ledig, får, därest den avsatte tjänstemannen inom föreskriven tid anmält sig ämna samma beslut överklaga, icke återbesättas förr än besvären blivit av bankoutskottet avgjorda eller den bestämda tiden för besvarens fullföljande försuttits.

Övergångsbestämmelse

För ordinarie tjänsteman, som utnämnts å sin tjänst före den 1 juli 1949, skola bestämmelserna i § 25 av de år 1918 fastställda stadgarna för riksdagsbiblioteket, sådant författningsrummet lydde före nämnda dag, äga giltighet så länge han innehar sagda tjänst.

Förteckning över frågor till riksdagsbibliotekets upplysningstjänst

I. Vårsessionen 1955

1. Litteratur och erfarenheter om tvångssparande i utlandet.
2. Räntehöjningens inverkan på hyrorna enligt utländska erfarenheter.
3. Meningar om socialpolitiken och socialvårdens organisation vid tiden för socialvårdskommitténs tillsättning.
4. Initiativet till befolkningskommissionens tillsättning.
5. Litteratur om världshandeln med livsmedel.
6. Litteratur om sparandets betydelse och omfattning i Sverige.
7. Finns det någon litteratur rörande tidpunkten när t. ex. priskontrollnämndens protokoll skall anses offentliga? — Bör de vara justerade?
8. Bestämmelser gällande för tjänstgöring i folktandvården med särskild hänsyn till halvtidstjänst.
9. Hänskjutande av intressetvister till avgörande inom Europarådet.
10. Lord Simon of Wythenshawe's yttrande i överhuset rörande hjälpen till de underutvecklade länderna.
11. Litteratur belysande frågan: Har vi för många statstjänstemän?
12. Ohlins motion om hemforskningen 1939 samt fru Lindströms yttrande i samma fråga 1953.
13. Elektrifieringen av Halmstad—Nässjö järnväg. Tidigare uttalanden.
14. Breddning av Halmstad—Bolmen—Vislanda järnväg. Tidigare uttalanden.
15. Falkenberg—Limmared. Breddning av järnvägen. Uttalanden.
16. Motion, interpellation och interpellationssvar om avdragsrätt för periodiskt understöd 1952.
17. Världshandeln med livsmedel, ytterligare uppgifter.
18. Om arrendekontrakt vid Statens skogsindustrier underställts riksdagen vid viss tid.
19. Sparandets betydelse i utlandet. Litteratur.
20. Fanns besvär- och ekonomiutskott 1912?
21. Yttranden och motioner av Olof Johansson i Edsbyn 1921—1933. Lista med rubriker.
22. Kommunallagspropositionen.
23. Diskussionen om ett statligt läroboksförlag.
24. Äldre arbetskraft i ett samhälle med överfull sysselsättning.
25. Är USA anslutet till GATT?
26. Fråga om distriktsveterinärs eller provinsialläkares eventuella skyldighet att göra tjänst utanför sitt distrikt.
27. Förhållandet mellan direkta och indirekta skatter i Sovjet.
28. När kom idén om folkomröstning först upp i Sverige?
29. Varför kan radions dubbelprogram inte sändas med den redan brukliga trådlösa radion?
30. Organisationernas ansvar för den ekonomiska utvecklingen.
31. Propositionerna om betodlingen 1941 och om polisens tjänstgöring 1947.
32. Barn och farliga leksaker.
33. Litteratur om återkallande av proposition.

34. Principuttalande av riksdagen mot samordning av folkhögskolor och lantmannaskolor.
35. Data om centrala sjukvårdsberedningen.
36. Finns ännu kvar paragrafer om fängelsestraff i strandlagen och byggnadslagen?
37. Hur är polismans ersättning ordnad då polis skall vittna i mål på icke-tjänstetid?
38. I vad mån tillämpas nu metoden att låta medicine kandidater utföra legitimerad läkares gärning vid militärsjukhusen?
39. Hur stor är vinstmarginalen på hörselapparater?
40. Ortsavdraget för rörelseidkare som icke är bosatt i den kommun där rörelsen bedrivs.

II. Höstsessionen 1955

1. Uppgifter om fri rättegång i utlandet med hänsyn till parts ekonomiska tillgångar.
2. Statsbidrag till lanthushållsskolor.
3. Uppgifter om konkurser och protesterade växlar.
4. Om interpellation ang. Statens skogsindustrier skall riktas till kommunikationsministern eller jordbruksministern.
5. Ang. upplåtande av kyrka för jordfästning i annan ordning än sv. kyrkans (tidigare uttalanden av riksdag och kyrkomöte).
6. Finansiering av studiekostnader för studenter.
7. Kontrollstyrelsen och måltidstvänet m. m.
8. Litteraturhänvisningar om folkpensionering i Nya Zeeland.
9. Fråga om ändring i inlämnad reservation efter justeringstiden.
10. Litteratur om det mindre skogsbruket i Danmark, Norge och Finland.
11. Skall undervisningsmateriel betalas av staten vid samrealskolor?
12. Expeditionshjälp för rektor vid samrealskola.
13. Finns det möjlighet för finsk medborgare att erhålla studiehjälp?
14. Vilket studielånereglemente tillämpas för folkskoleseminarier?
15. Statistiska uppgifter ang. handeln med Cuba.
16. Hur stora är våra lager av råg och vete?
17. Vilka exportåtaganden har vi gjort i fråga om råg och vete? Till vilka priser?
18. Pensionsförhållanden för gruvarbetare utrikes.
19. Summan av löntagarnas löner på ett år.
20. Litteratur om inflationsbekämpande.
21. Uppgifter om Sveriges sockerimport.
22. Finns det remissyttranden över lantmäteristyrelsens PM ang. inlösningsrätt enligt dalalagen okt. 1954?
23. Riktlinjer för fördelning av lotterimedel.
24. Folkpensionering i USA.
25. Arkivarbetarnas ställning.
26. Ekonomisk demokrati, arbetarnas medinflytande på företagets styrelse.
27. Income tax regulations. Deductions made for new enterprises.
28. Statens sakrevisions anmärkningar om Svenskt biografiskt lexikon.
29. Nationalinkomstens utveckling i USA.
30. Skatteavdrag för gåva till kulturella institutioner i USA.
31. Fråga om kvinna vid inkallelse till krigstjänstgöring äger rätt till familjebidrag.

32. Anslaget till mödrahjälp 1946—49.
33. Uppgifter om amerikanska immigrationen.
34. Har SOU 1952: 36 legat till grund för någon framställning till riksdagen?
35. P. A. Hanssons yttrande i remissdebatten 1933 eller 1934 rörande pantbankernas verksamhet.
36. Kommittéordföranden tillsatta sedan 1/9 1951.
37. Uppgifter till stöd för en framställning om vidgad pensionsrätt för änkor.
38. Holländska järnvägarnas förvaltning (med arrendebidrag).
39. Minimiåldern för körande av traktor på privat mark.
40. Om änkors beskattning.

III. Vårsessionen 1956

1. Skatteavdrag för gåvor till kulturella institutioner, norska förhållanden.
2. Villkoret i ensittarlagens 1 § att där omtalade byggnad skall vara uppförd före 1 jan. 1919.
3. Komplettering av utredning om ortsavdraget för rörelseidkare som är bosatt utanför den kommun där rörelsen bedrivs.
4. Lantmäteristyrelsens meddelande 1950, nr 1; vissa uppgifter om tätortsstatistiken, vissa uppgifter om jordbruksbefolkningens minskning, nyaste siffror om nettoutflyttningen från landsbygden.
5. Norska bestämmelser om sjukkassehjälp för alkoholism.
6. Nya ordningen för utminuter av rusdrycker. Motiv till bestämmelser om butikernas öppethållande.
7. Arbetstid och semester för gruvarbetare utrikes.
8. Kommerskollegiums tilläggsbestämmelser till förordningen om explosiva varor.
9. Statistik över änkor mellan 50 och 55 års ålder.
10. Vad kan göras mot risken för läkemedelsförväxling på grund av namnlighet?
11. Lista över yttranden av riksdagsman A. Bexell 1884—1894.
12. Stickprov på namnen på socialdemokratiska kommittéordföranden 1926—32 och borgerliga kommittéordföranden 1932—39.
13. Antalet konkurser och protesterade växlar 1955 jämfört med 1954.
14. Har SOU 1949: 53 lagts till grund för någon proposition?
15. Remissyttranden av medicinska auktoriteter före nuvarande abortlagstiftningen.
16. Litteratur till regeringsformen § 90.
17. Föreskrives något om inom vilken tid ett skattemål i kammar- och regeringsrätten skall vara slutbehandlat?
18. Har frågan om eftersläpning av regeringsrättens och kammarrättens skattemål varit föremål för riksdagens behandling under de senaste två åren?
19. Senaste uppsatser om rattfylleri och blodprov.
20. Fråga om särskilda barnbidrag till änklings barn.
21. Ersättning enligt sjukkasselagen av behandling som ej utföres av läkare (t. ex. talpedagog, massör).
22. Antalet fastigheter i Djurå kommun.
23. Sakliga innehållet i motion ang. hjälp till en tegelfabrikör som drabbats av eldsvåda under inkallelse.

24. Frigivande av fiskerätten på kronans vatten.
25. Om rätten att dra enskild väg över järnväg. Betänkande (SOU 1951: 52), direktiv, gällande bestämmelser.
26. Översikt av frågan om handelsgymnasier sedan SOU 1950: 12.
27. Skolöverstyrelsens yttrande om vapenövningar och militär yrkesvägledning. 21/12 1955.
28. 1937 års riksdags beslut om utsmyckning av statliga byggnader.
29. Översikt över anslag för baltiska ändamål under 8:e huvudtiteln.
30. Översikt av frågan om fastighetsskattens avveckling.
31. Försvaret som en funktion av samhället. Litteraturuppgifter om försvarsviljan.
32. Interpellationen om A. H. Kinberg.
33. Voteringsciffror vid frågan om utredning om avveckling av kvarlåtenskapsskatten 1955.
34. Hägerströms uppsats om de eskatologiska dragen i marxismen.
35. Alf Ahlbergs uppsats omkring 1950 om kommunismen som en religiös övertygelse.
36. Aktuell litteratur om Israel.
37. Hur fördelas anslaget till friluftslivets främjande?
38. Finns några motsvarigheter till RF 90 utomlands?
39. Har förslag väckts om förverkande av bilen vid rattfylleri?
40. Vad gäller om skatteplikt vid arbetslöshetsunderstöd?
41. Hur stora är de statliga fonderna, och hur är de placerade?
42. Litteratur till RF § 11.
43. Utländsk litteratur om ungdomsbrottsligheten.
44. Aktuella tidskriftsartiklar om nordiskt ekonomiskt samarbete.
45. Behållningen av de kassor som för jordbruksnämndens räkning är innestående hos Sveriges kreditbank.
46. Senaste statistiska siffror om födelse, ingångna och upplösta äktenskap.
47. Utredningen om hälso- och sjukvårdens arbetskraftbehov.
48. Riksdagsdebatterna om svensk upplysningsverksamhet i utlandet.
49. Litteratur om ungdomsbrottsligheten.
50. Interpellationsdebatten om baltiska flyktingars statstillhörighet.
51. Motioner om de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer.
52. Riksdagens behandling av f. d. byråchefen J. Döss' pensionsfråga.
53. Litteratur om barnbyn Skå och av dr Gustav Jonsson.
54. I vad mån JO:s åtal bifallits eller avslagits av rätten.
55. Nyare litteratur om JO.
56. Statistik över tjänstemännens och arbetarnas befolkningsutveckling.
57. Vissa uppgifter om kristendomsundervisningen.
58. Genomgång av en daglig tidning för att undersöka hur många interner som rymt från anstaller och vad de därvid låtit komma sig till last.
59. Vilken lärobok åsyftas av dr Ivar Wennfors då han apropos en kristendomsbok i Svenska Morgonbladet säger att »detta är parodi på objektivitet»?
60. Självmondsstatistik sedan 1944.
61. Litteraturuppgifter rör. militärutgifternas inflationsdrivande verkan.
62. Litteratur om psykisk barna- och ungdomsvård.
63. Riksdagens behandling av flyktingfrågor sedan 1950.
64. Utbildning för trafikexperter.
65. Uttryck för folkskolläraernas vantrivsel.

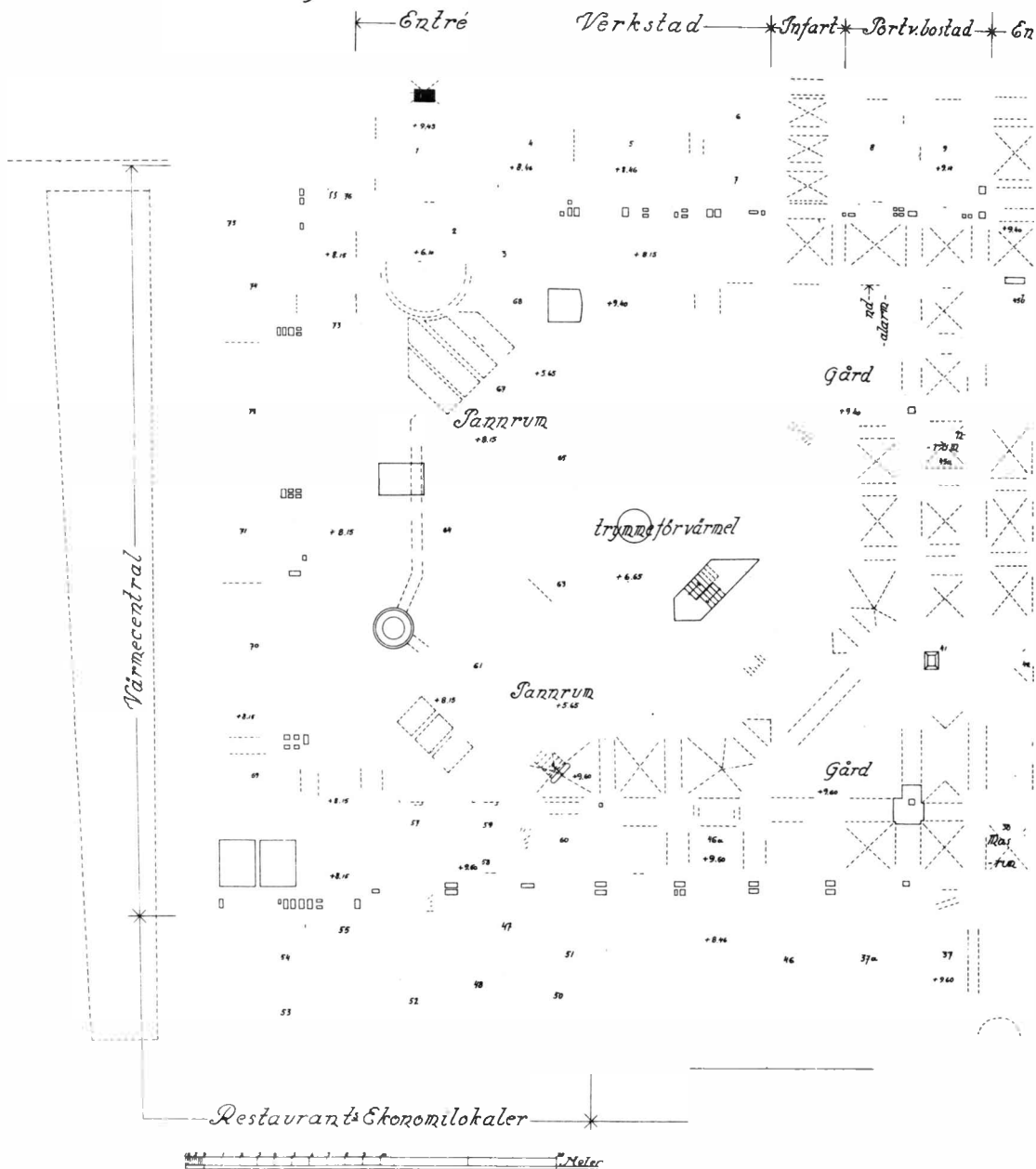
66. Förändringar i fiskerätten i Blekinge.
67. Folkskolans möjligheter att lämna lov för konfirmationsundervisning.
68. Litteratur om finnarnas flyttning till Värmland.
69. Ämbetsverk med generaldirektör som chef.
70. Viss uppgift om Jane Horney.
71. Propositionerna om allmän sjukförsäkring sedan 1946.
72. Mentalhygieniska bestämmelser rör. filmen.
73. Vissa frågor om nådeinstitutet.
74. Statistik om ungdomsbrottsligheten.
75. Yrkesfördelningen i riksdagen.
76. Rusdrycks- och fylleristatistik.
77. Om ålfisket med sax, speciellt i Pukaviksbukten.
78. Eventuell debatt om folkstyrelsens organisation, speciellt med hänsyn till beslutande expertis.

Bankoutskottets utlåtande nr 35 år 1957

Bilaga 3 till bilaga C

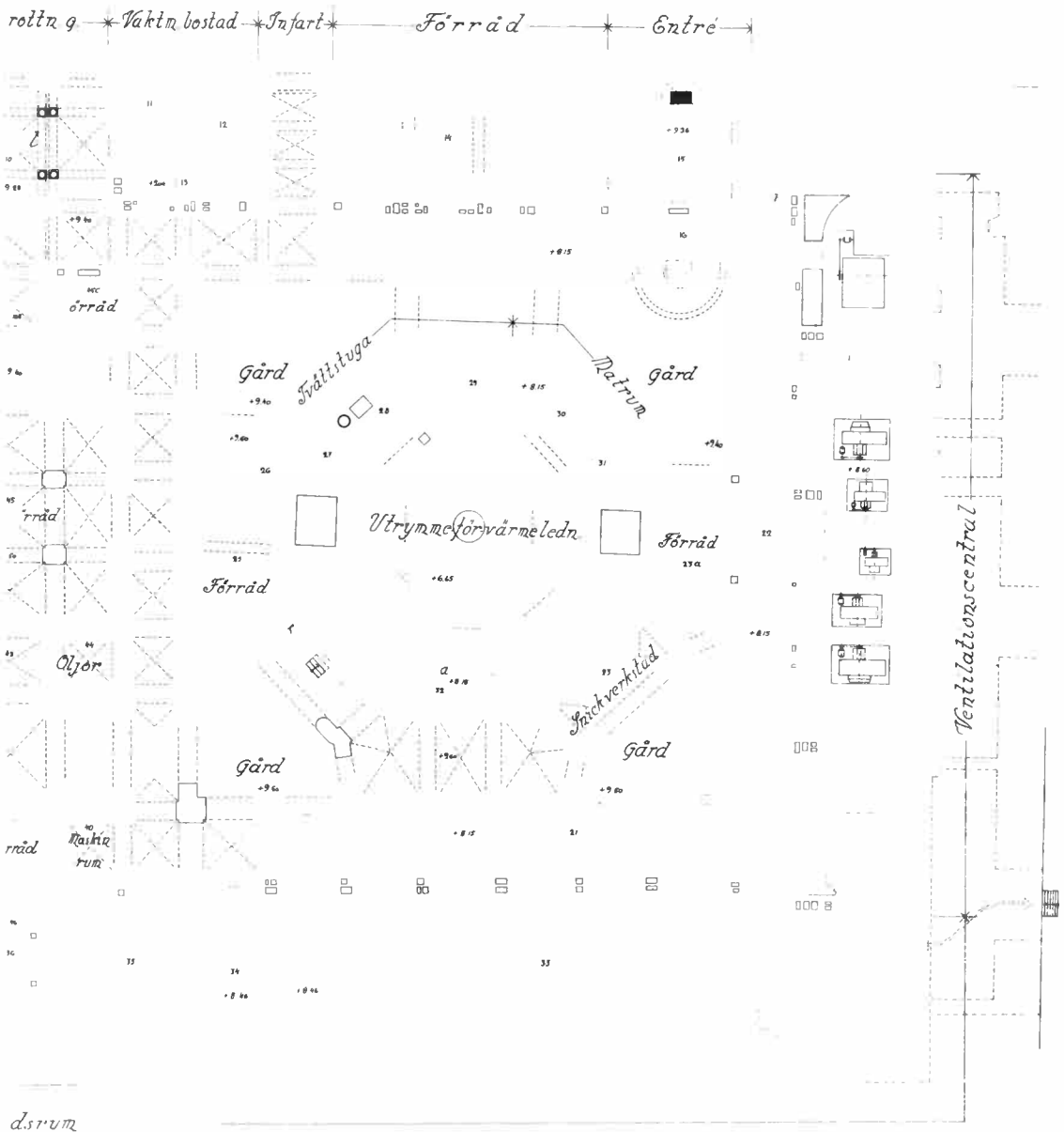
*Planritningar över riksdagsbibliotekets
lokaler*

Riksdagshuset Övre Källaren

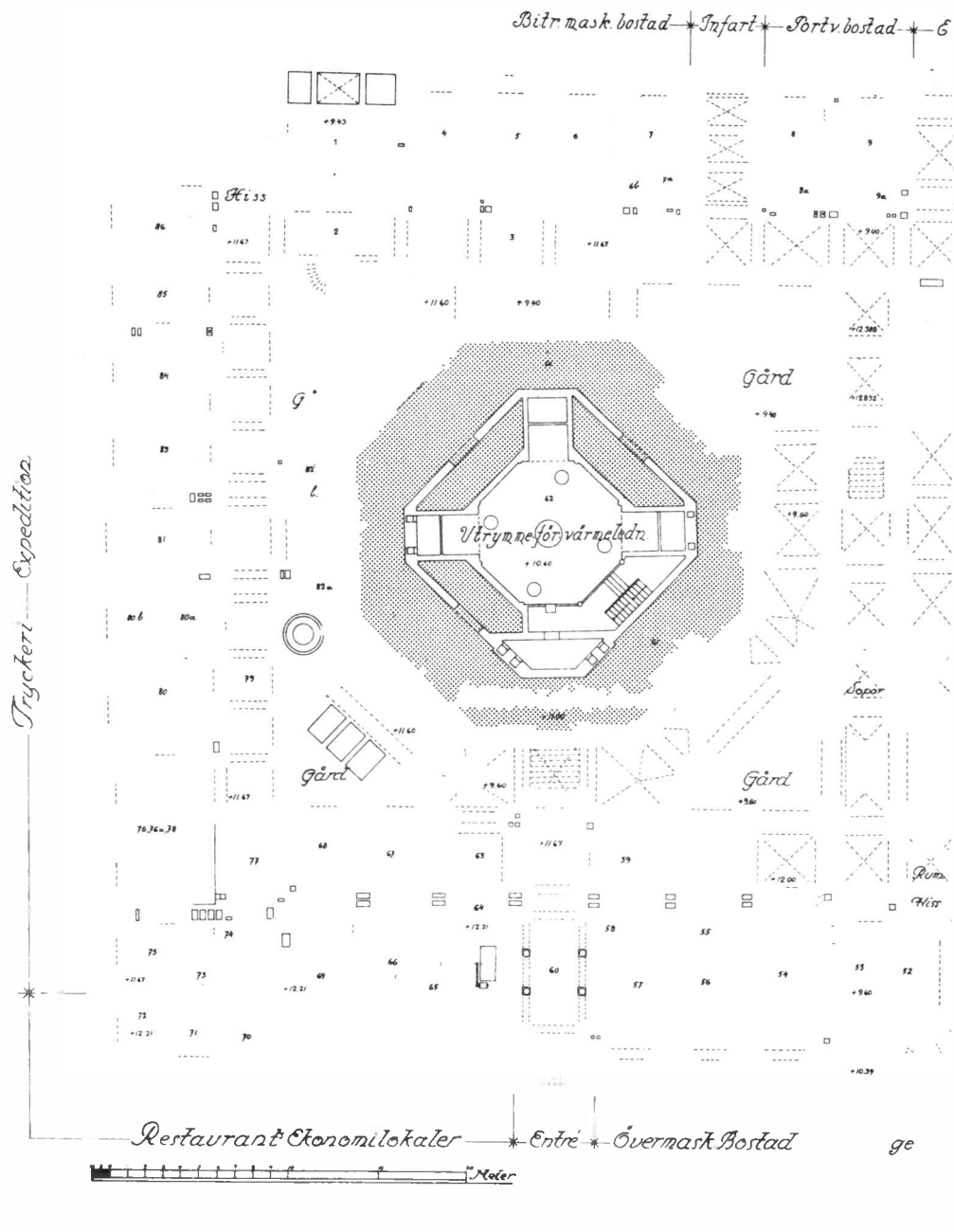

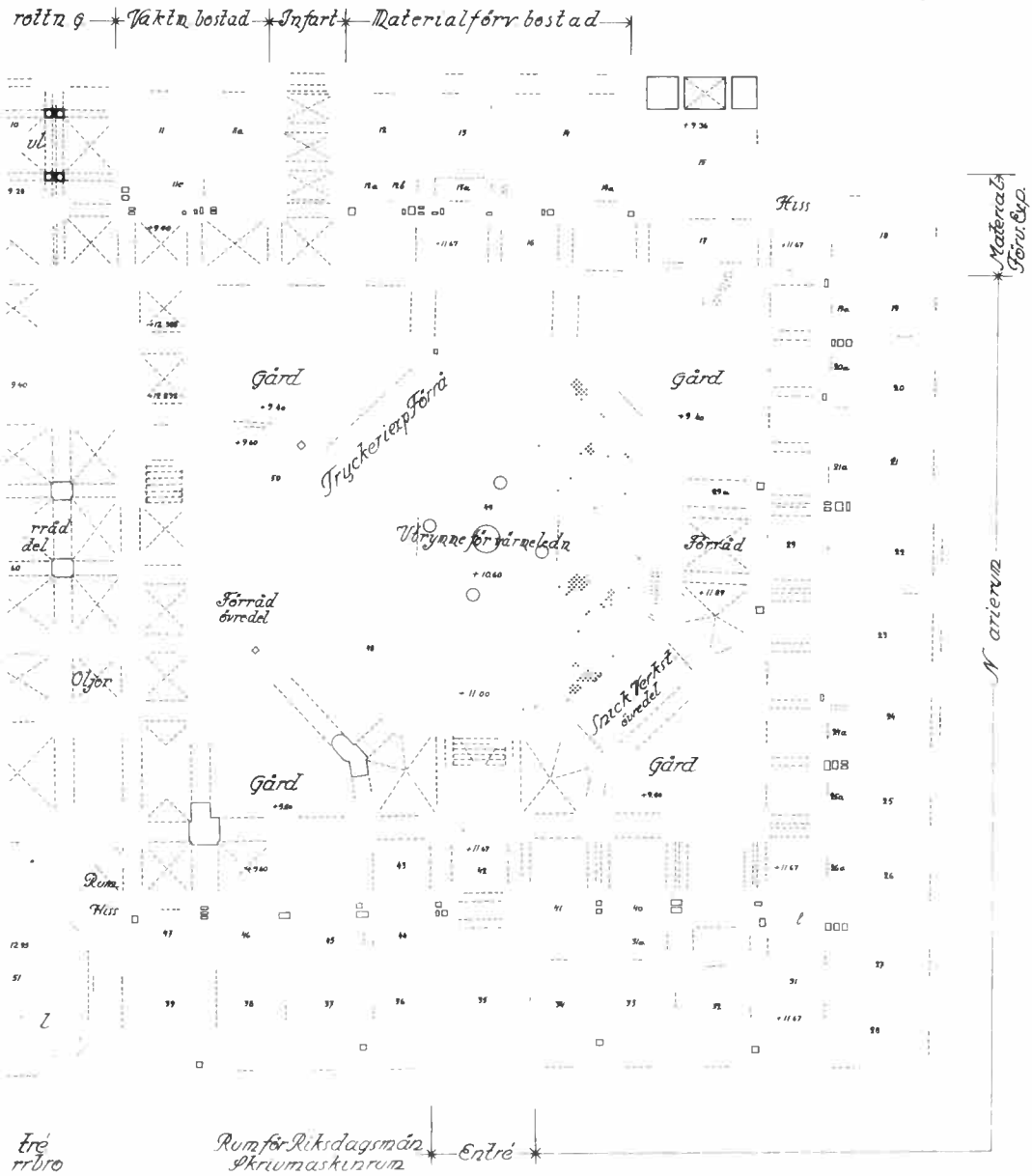
Bilaga 3 a

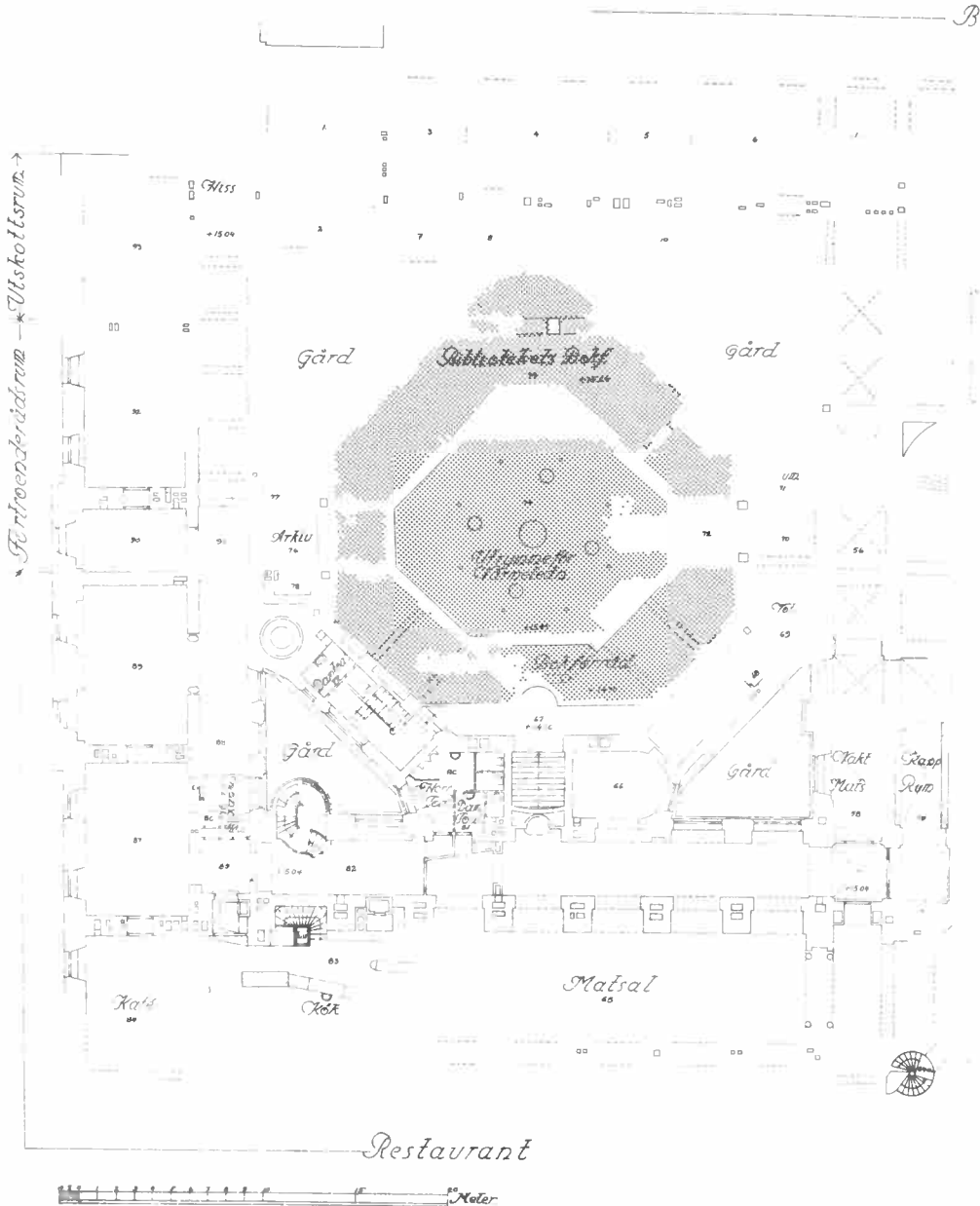
Riksdagshuset Jordvåningen

Bilaga 3 b

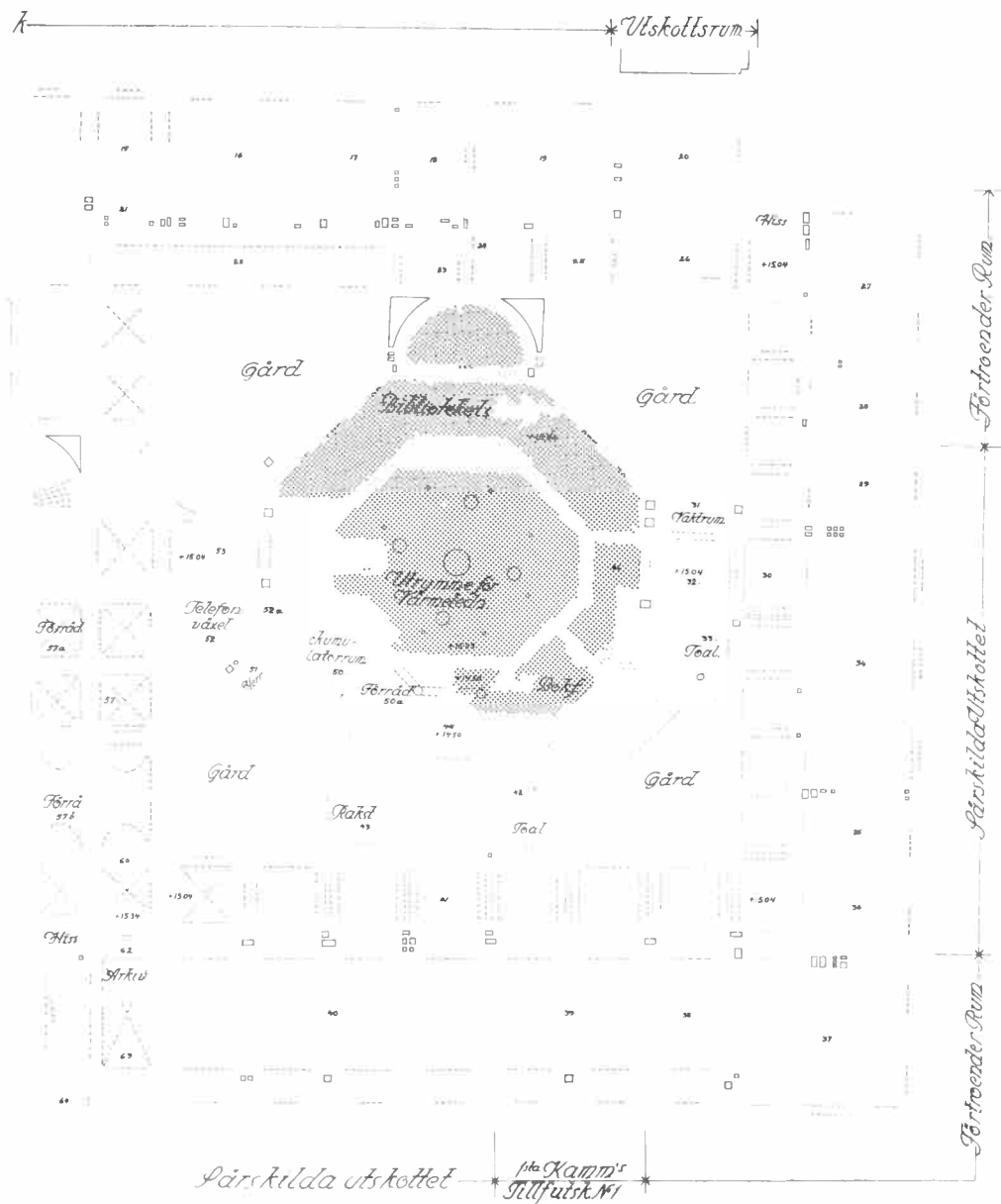

Riksdagshuset Bottenvåningen.

Bibl. bokförråd	tillfört biblioteket	1918
Utr. f. värmeledn.	»	1954
Övriga utrymmen	»	1940

Bilaga 3 c

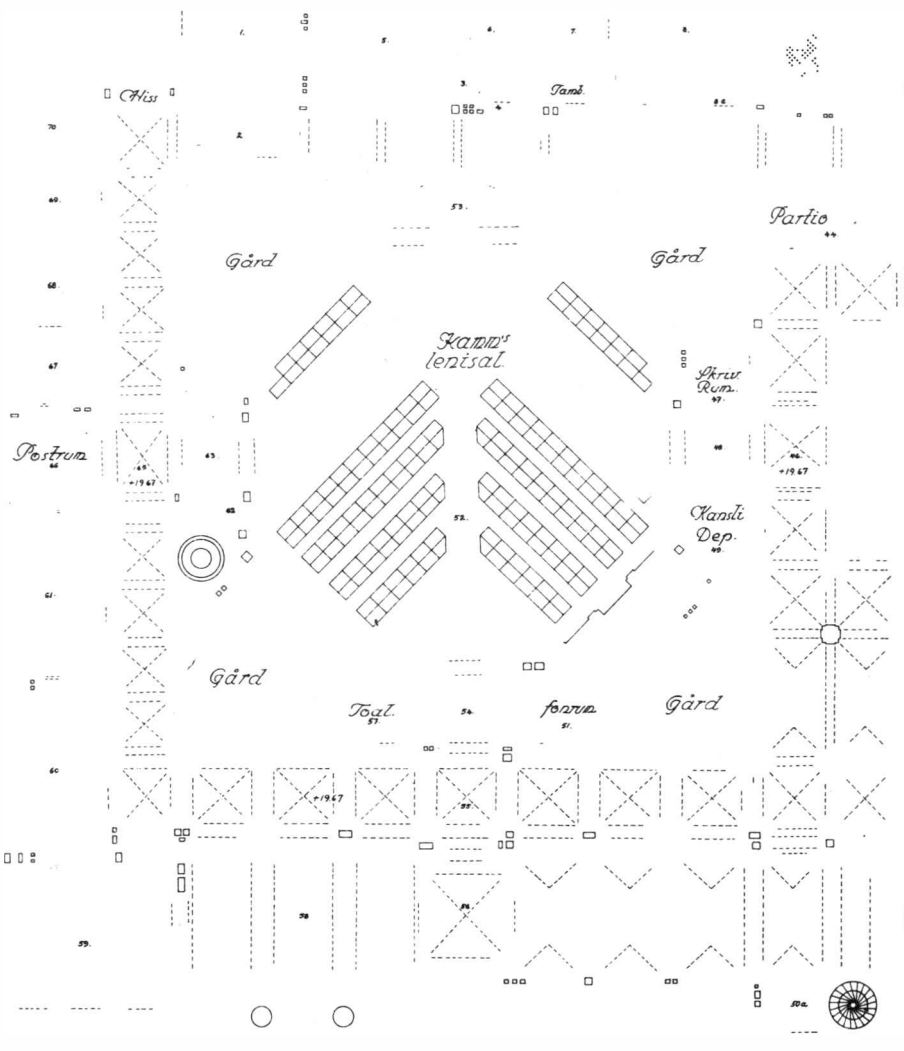

Bibl. bokförråd tillfört biblioteket 1940
Utr. f. värmedn. » » 1952

Riksdagshuset huvudvåningen

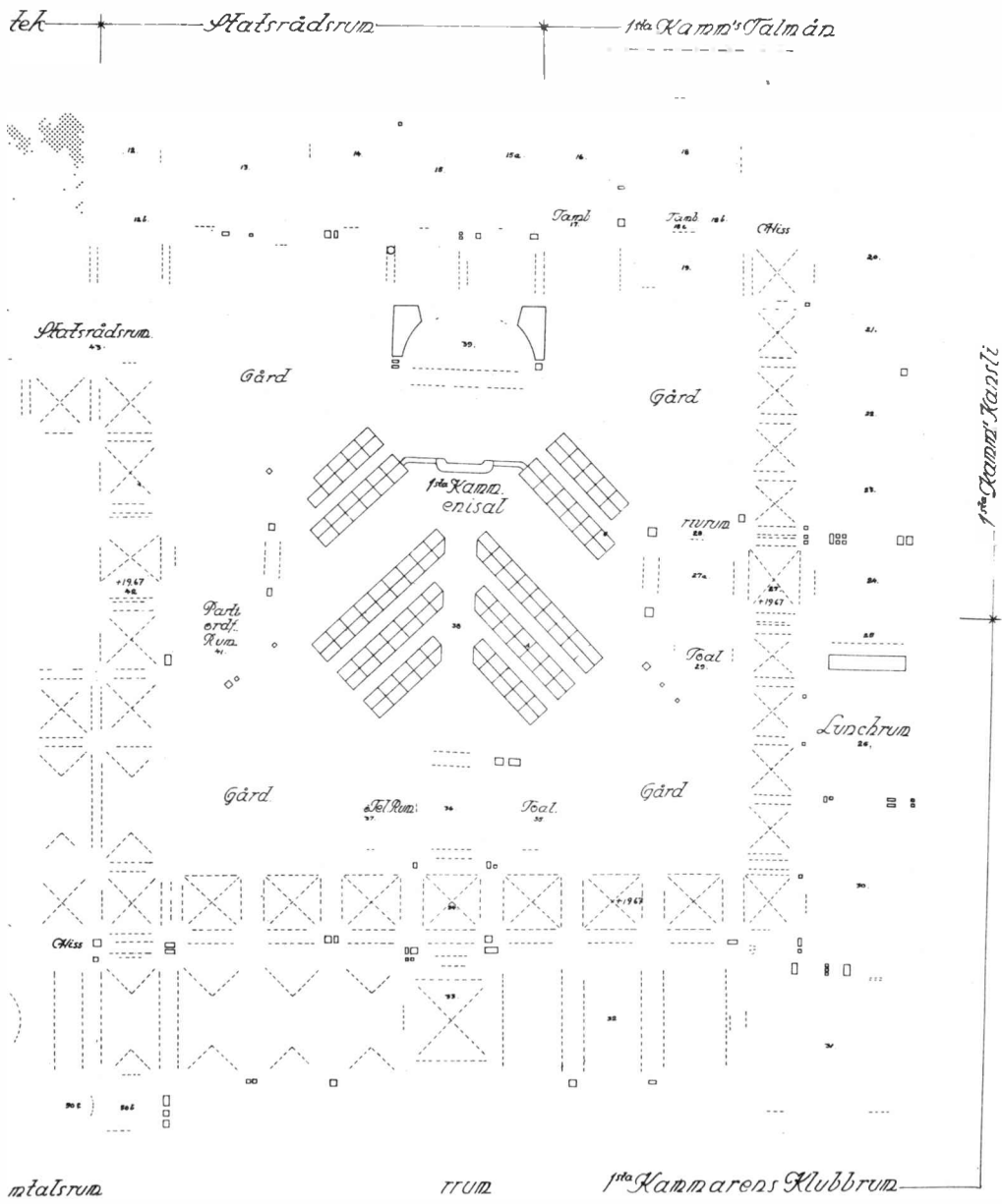
Konferensrum 2da Kammar Kassa 2da Kammar Sälman Nam

Kammar Kassa

rum meter

Bilaga 3 d

Riksdagshuset Huvudvåningens Entresol

Damrum

2^{dra} Kammarrens Smårum

Handbibli

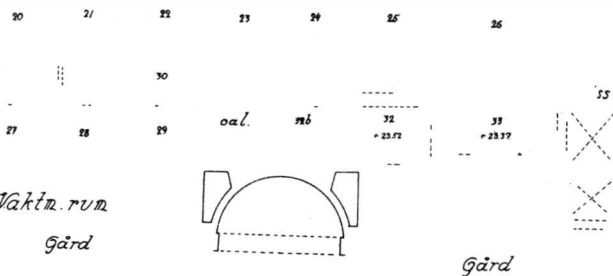

Bilaga 3 e

del 1

1:a Kammarens Särskild

onferensrum

Till Riksdagsbiblioteksutredningen

I skrivelse till byggnadsstyrelsen 12 juli 1955 har riksdagsbiblioteksutredningen anhållit att styrelsen måtte undersöka möjligheterna att under närmare angivna förutsättningar upprätta en depåbyggnad för cirka 18 000 hyllmeter mindre efterfrågad litteratur, tillhörig vissa statliga bibliotek i Stockholm och Uppsala.

I anledning härav får styrelsen efter slutförd utredning och med hänvisning till samråd med Eder under hand närmare anföra följande.

I 1940 års arkivsakkunnigas betänkande 5 maj 1951 föreslås en liknande depåbyggnad för riksarkivet omfattande cirka 25 000 hyllmeter. Då i stort sett liknande krav i fråga om belägenhet, kommunikationer etc. kan uppställas på de nu nämnda depåanläggningarna och då vissa besparingar i fråga om såväl anläggnings- som driftskostnader kan påräknas därest byggnadsfrågorna löses gemensamt, har styrelsen jämsides med den av Eder väckta byggnadsfrågan jämväl upptagit till utredning det föreslagna depåmagasinet för arkivmaterial.

I samarbete med fortifikationsförvaltningen, Stockholmstraktens regionplanekontor samt Märsta kommun har för anläggningen lämplig tomt utsetts å staten tillhörig mark i skogsområdet cirka 400 meter öster om Rosersbergs järnvägsstation. För området gällande stadsplan finnes icke, men enligt vad styrelsen gjort sig underrättad om kan depåbyggnaden på föreslagen plats utan svårighet infogas i en blivande byggnadsplan för området, oavsett om storflygplatsen kommer att förläggas till Halmsjön eller ej.

De för biblioteksdepån önskade två tjänstebostäderna tänkes som villabyggnader i anslutning till Rosersbergs villasamhälle.

För jämförande kostnadsberäkning har alternativa utredningsskisser upprättats, dels med traditionell, mer utrymmeskrävande fast hyllinredning, dels med tätpackning av arkivmaterial medelst rörlig mindre utrymmeskrävande hyllinredning. Bifogade förslag är uppgjort med utgångspunkt från att fast hyllinredning skall ifrågakomma, vilket på grund av byggnadens enkla utförande och den relativt billiga tomtmarken i detta fall visat sig vara mest ekonomiskt (Ritning nr 11 daterad 16 januari 1956, nr 18—21 daterad 10 februari 1956.)

Kostnaderna för depåbyggnaden enligt ovanstående ritningar och nuvarande prisläge har med reservation för sådana kostnader, som kan uppkomma, därest den ännu ej undersökta undergrunden skulle vara av onormalt dålig beskaffenhet, uppskattas till:

1. Biblioteksdepån ca 1 500 000 kronor, varav hyllkostnad ca 300 000 kronor.
2. Merkostnad för att vid senare tidpunkt till biblioteksdepån ansluta arkivdepån ca 1 500 000 kronor, varav hyllkostnad ca 350 000 kronor.
3. Kostnad för 2 stycken vaktmästarbostäder ca 130 000 kronor.

Därest hela anläggningen uppföres i ett sammanhang torde kostnaden för själva depåbyggnaden komma att understiga det enligt ovan sammanlagda beloppet om $(1\,500\,000 + 1\,500\,000 =) 3\,000\,000$ kronor.

För det fall att den gjorda utredningen finnes böra föranleda anslags-
äskande hos 1956 års riksdag, vill styrelsen för sin del föreslå, att för bud-
getåret 1956/57 upptages ett belopp om 100 000 kronor för byggnadsföreta-
gets förberedande.

Samråd i ärendet har förevarit med riksarkivet och fortifikationsförvalt-
ningen.

Stockholm den 6 april 1956.

På Kungl. byggnadsstyrelsens vägnar

H. BRUNNBERG

A. Elofsson